

НЬУРБА

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительство, Нурба улуунун "Нурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

- Баһаары утары -

Улахан уоту кытта туруулаһан кыайыылаах табыстыбыт

От ыйын 2 күнүгэр Саха сиригэр Баһылыга Айсен Николаев социальнай ситимнэргэ "быһа эфирга" тахсан, өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун ыйытыларыгар эппиэттэри биэрдэ. "Быһа эфир" кэмигэр атын суолталаах боппуруостары тэҥэ айылҕа баһаардарын тула кэспэтин эмиз табыста. Билинни туруугунан Саха сиригэр 300-чэкэ ойуур баһаара умайар, ситуация 14 оройун территориятыгар, ол иһигэр Нурба оройуонугар, уустук. Баһылык айылҕа баһаардарын утары үлэни өссө күһүрдэргэ, кинилэри умуруорууга бары күһү түмүргэ ынырды.

Ил Дархан "быһа эфирин" кэнниттэн Нурба оройуонун Үөдэй нэһилиэгин баһылыга Мария Пудовна НИКОЛАЕВА бэйэтин санаатын бу курдук үлэһиннэ:

- Бэс ыйын 4 күнүгэр Үөдэй нэһилиэгэр ойуур баһаара суоһаан, ыксаллаах быһыыга-майгыга кириэ сырыттыбыт, - диир Мария Пудовна. - Түмүк нэһилиэгин территориятыгар саас сафаламмыт 18 №-дэххэ ойуур баһаара тыалтан өрө күддэпчилэнэн, тарданан, Хангалас нэһилиэгин аһан, Үөдэй сиригэр федеральнай айан суол икки өттүнэн түргэн баһаарыткы кэлэн, элбэх ороскуоттаах ойуур баһаара буола.

Ол да буоллар нэһилиэкпит добродольнай баһаарынай хамаандата эрдэттэн бэлэмнээх олобут буолан, сүрүн баһаарынай күстэр тийэн кэлиэхтэригэр дылы сөптөөхтүк былааннамыт үлэни ыһтан, уот дэриэбинэбиз кириэ куртуулар тырааппыта. Биэр МТЗ-82 тракторы күнүстэри-түүннэри үлэлэтэн, 52 км усталаах минерализованнай балаһаны бэс ыйын 4 күнүгэр онорбуттара уоту тохтооту улаханньк көмөлөспүтэ. Ол кэнниттэн ити тракторунан Проккопий Григорьев эбии 100 тахса километр усталаах минерализованнай балаһаны таттарбыта. Иккис МТЗ-82 трактор водораздатчиктаах сылдьан, мотопомпаны ууну ыстарбыта. Биэр вазовоз массынаа быһастала суох уу тасыпта.

Нэһилиэнньэлээх пуунга кутталы үөскэппит ойуур баһаарын умуруоруга араас баһаарынай күстэр кэмигэр көмөбө кэллэнэр, улахан уот салгы Акана нэһилиэгэр, Үөһэ Бүлүү сиригэр барарын тохтоппуттара. Приморьеттан кэлбит баһаарынайдар лаппаакынан буору хаһан, улахан

үлэни онорбуттара. Инньэ Үөдэйтэн Бүлүү өрүскэ диэри буору хаһан, уоту салгы ыппатахтара. Манна РТП салайааччыта Кычкин И.И. сөптөөхтүк салайбытын бэлиэтибин. Кэмигэр Нурба улуунун салалтатын, СӨ Бырабытыгыстыбатын өттүгүн көмө онорулаа охсон, уоту бары көмөлөөн кыайдыбыт диэххэ наада.

Бе-200 амфибия-самолет туһата элбэх эбит. Ону кытта уу кутар тэриллээх МИ-8 вертолет үлэтэ, итинэн ардагы түһэрэр үлэлэр олус көдүүстээх буоллулар. Үһүс күнүн дохсун самыр түһэн абыраата. Үгүс көмөнү Владимир Максимов дронун баһаар бүтүөр диэри көтүтэн, суһаллык ханна уот тахса турурын баһааран миэстэтигэр тутатына тийэн умуруоруга көмөлөстө. Үөдэй олохтоохторо, улуус атын нэһиликтэрин добродольнай баһаарынай хамаандалара, "Якутлесресурс" ГАУ, лесхоз, "Авиалесоохана" ФБУ, ЫБММ, баһаарынай сулууспалар, Приморье баһаарынайдар бу ыксаллаах кэмгэ бары биэр санаанан түмсүүлээхтик үлэлээн, улахан баһаары умуруордулар. "Норуот күһэ - көмүөл күһэ" диэн, чакчы да, мэнэбэ эстилибэт.

Бу ыксаллаах күннэригэр билиэхэ улуус уонна өрөспүүбүлүкэ, Арасыйыа өттүгүн элбэх көмө, өйөбүл онорулунна. Бэс ыйын 14 күнүгэр Ил Дархаммыт Айсен Сергеевич Николаев Үөдэй нэһилиэгэр баһаар буола турар сиригэр бэйэтинэн кэлэн, Миһиэнгэ Куутан тумулугар түһэн баран, Дьукулаба массынаанан айаннаан үлэ хайдах бара турарын билсиппит. РТП салайааччыта Иннокентий Иннокентьевич Кычкин туох үлэ барбытын, эбии туох былааннаабын киниэхэ билиһиннэрибэт. Айсен Сергеевич үлэни сылдьар дьону кытта сирэй көрсөн кэспэппитэ. Приморье баһаарынайдарын салайааччыта Андрей Александрович Туминтан балаһаннаа хайдабын билсиппит. Түмүгэр баһаары умуруорууга бары күөс түмүлүн көмөлөһө сылдьалларын бэлиэтээбитэ.

Кырдыга, Үөдэй олохтоохторо, туруу үлэни эр дьону, сирдэрин-уоттарын, дэриэбинэлэрин уоттан өрүһүгүгэ утулар ууларын уман туран хоннохтоохтук үлэлэттилэр. Кинилэртэн Аяал Аммосов биэр туһах үлэһитим. Кини эрдэттэн эрдэ сүрэн-көтөн, ханан буору, уот баарын

билэн дьоннорун онно ыталаан, аан маңнайгы уот дэриэбинэбиз кирибэтин хааччыла. Оттон Проккопий Григорьев сөптөөхтүк сирин хоруутан, дэриэбинэттэн уот дылты барарыгар көмөлөстө. Атын уолдартарым эмиз үлэ-хамнас үөһүгэр сылдьаллар. Окко кириэххэ диэри ооптутун тохтооту сыаллаах үлэлибит.

Үөһэ Бүлүү улуунуттан Тамалакаан 7 №-дэххэ МПЧ үлэһиттэрэ, хоһуун уолдартара билиэхэ саамай бастакы 4 күн устата хара баһаан көмөнү онордулар. Идэлэрин толору баһаалабыт профессионал ыччаттар сүрүн-көтөн олус абыраабыттар. Баһаарынай массыналарынан элбэх уоту умуруоран, дэриэбинэбиз уот суһаабат буоларын хааччыбыттар.

Ити курдук улахан уоту кытта туруулаһан кыайылаах тахсыбыт Үөдэй нэһилиэгин олохтоохторугар, билиэхэ көмөлөспүт, быһаабыт-абыраабыт бары баһаарынайдарга, аһынан көмөлөспүт бар дьоммутугар барба махталбытын тиэрдэбит, Үтүнү онорор дьонуннаах үлэлэригэр-хамнастарыгар ситиһилэри, дьолу-соргуну, кытаанах доруобуйаны баһарабыт.

Мин инникитин айылҕа баһаардарын суһаллык умуруоруга улууска спецтехникалаах баһаарынай кииннэри, аныгы инновационнай технологиялары баһылаабыт анал үөрэхтээх дьонноох этэрэти тэрийиэххэ наада диин түмүккэ кэллим. Итинэн сана нормативнай аакталары ыһынар кэм кэллэ. Регионнарга өртөөһүнү, урукку курдук бириэмэтин көрөн, көнүллээн ыһтарар наада. Өр кэмнэ өртөөһүн ыһтылыбаакка, хоһуун курааннаан оттоммоко хааланнар, быйыл итинник быһыыга тиэртэ.

Нэһиликтэргэ үп-харчы кырчымыгын учуоттаан, ЧС өттүгэр үгүөрү собуу харчыны көрүнөр, баһаары утары охсуһарга наадалаах техниканы, оборудованины, спутниковый телефоннары, дрону, квадроциклы ыһынар, хааччынар наадалаах. Куустаба бульдозер, трактор, экскаватор наада. ГСМ боппуруоһа эмиз баһаарыллаахтара. Оччоҕо ойуур баһаарларыннан харысхаллаах, кинилэри түргэнник умуруоруга бэлэмнээх буолуохпут.

Раиса НИКИФОРОВА.

Улуус салалтата Маалыкай түбэтигэр

От ыйын 3 күнүгэр Нурба оройуонун баһылыга Алексей Иннокентьев МКУ "ИСУ" салайааччытын Макара Семеновы, үөрэх управлениетын салайааччыта Алевтина Аргунованы, ЕДДС начальнига Афанасий Кириллины уонна территориялары кытары үлэ отделын специалиһын Виктор Афанасьевы кытары Маалыкайга кэлэ объектары көрдүр, онтон улуус баһылыга олохтоохтору кытары Zoom нөңүө кэспэтин ыһтта. Барыта 77 абонент кытына. Биллэрин курдук, сорох абоненттар бүтүгүн ыһынан киридилэр.

Алексей Иннокентьев Маалыкай түбэтин суолларын-истэрин, хоһууларын, социальнай объектары, ойуур баһаардарын туруктарын көрө сылдьабыт диир кэспэтин сафалаата. Уонна, бастан туран, Бордон нэһилиэгин дыһалтатыгар кыахтаах квадрокоптер бэлэх туттарда:

- Бу тэрил станциятыттан 4 биэрэстэ ыраах көтөн сөп. Үөһэттэн устар буолан, отой ыраах сирдэргэ буруо тахсарын чопчулуурга туһалаах. Атын да сылга-сорукка туттулуон сөп. Онон Маалыкай куустатын нэһиликтэргэ бары тутталларыгар наада буолуо, - дитэ.

Кини эппитинэн, былырын сыл туһары оройуонмутугар 25 ойуур баһаара буолбут буолабына, быйыл хайыса 51 баһаар регистрацияламмыт. Олортон 40 баһаарын умуруорбуттар. Улуус баһылыга хаалбыт баһаардары хайдах умуруора сылдьалларын ситилин кэспэти.

Ол кэнниттэн ковид дыһын утары улууска туох мизэрэл ыһыллалларын, хас кини ыалдыбытын, эмтээһин хайдах ыһтылларын кэспэти. Манна элбэх информацияны Zoom нөңүө кытыбыт оройуон кылаабынай бырааһа Наталья Павлова эбии эттэ.

Нэһилиэнньэттэн элбэх ыйытык кириэ. Сүрүннэрин Алексей Иннокентьев бороткоуолга киллэрэргэ ыһта. Хоһобур, отторо тийибэт нэһиликтэргэ түнгүгэр туһугар Нурба куоракка кииннэммит от фондатын тэрийэргэ, 2019-2020 сс. үт туттарааччылар ситэ ыһылаах харчыларын төлөөһүн болдьохторун, вакцинацияны, биохимия анализтарын Маалыкайдаагы участкавай врачейнай амбулаторияга хайдах туттарары, медицинатка үөрэххэ кириэрэччилэргэ целевой миэстэлэри

көрөр туһунан. Чуолаан эттэххэ, 2019 сыллаагы иэһи "Вилмар" тэрилтэ үөскэппитэ, кини утары хоһуобунай дыһала тэриллитэ, суот баһаарытынан иэһэ сотору төлөнөн кириэн барыа диир хоруй кириэ. Оттон 2020 сыллаагы иэһи "Влада" үөскэппитэ, соторутаабыттан төлөөн эрэр диир буола.

Уонча хоһуулаах Дьокуускайга СӨ тыа хаһаайыстыбатын министэриститэбэ ыһыттыт Степан Васильев аатынан сылгы собуотун дыһытын туһунан мунһаах кытыбытым диир улуус баһылыга кэспэти: "Саха сүөһүтэ" хаһына тэрилтэтин салайааччытын Александр Артемьевы кытары биэр санаага киридибит. Ол тэрилтэ 18 мөлүдүөһүнэ собуот сылгытын атыһылаһар, ол харчынан биһиги тэрилтэбит өр сылларга мунһуубут иэһэ төлөнөр. Инникитин сылгыны отой элбэтэр санаалаахтар. Оту оттооботтор, барытын атыһылаһан ыһаллар. Ордук сылгыны агро хайысхалаах оркуолларга биэрэрип дииллэр. Александр Артемьев сотору барытын бэйэтэ Маалыкай олохтоохторун кытары мунһаах сырдатыа буола", - диир кэспэти.

Сорох ыйытыктарга Макара Семенов хоруйдаата. Хоһобур, Нурба-Маалыкай массынаа суолугар сотору грейдер ыһтан тэнниэхпит диир дьону уоскутат.

"Сарданга" уһуяан оҕо оонһуур былаһаактары уонна Кэрэ эйгэ оркуолатыгар туһу үлэлэрэ сотору ситэриллиэхтэргэ диир хоруйдаата.

Нэһилиэнньэттэн кирибит этиилэри бороткоуолга киллэрдиһэр. Хоһобур, уот барар түгэнигэр туһанарга кыахтаах дизель атыһылаһан нэһиликтэ кэспэти. Уонна сылгы-сүөһү уулуур котлованнарын хаһарга оройуонтан экскаватор ыһтан көмөлөһөрө.

Zoom бүтүтэ Алевтина Аргунова Маалыкай оркуолаа агро хайысхалаах оркуолаар рейтингирэргэ 69-с миэстэттэн 38-с миэстэбэ өрө көтөн табыста диир кэспэти. Уонна быйыл үөрэхтир чабылхайдык бүтэрип Вадим Николаевка уонна Күөрэгэй Бурцева аһалыт бэлэхтирэн үөрүүлээх быһыыга-майгыга Алексей Иннокентьевы кытары туттардылар.

Александр ИЛЬИН-ЕГОРОВ, "Маалыкай" пресс-киин.

- Тыа хаһаайыстыбата -

От хампаанньата быйыл уустук буолар кэриннээх

баран оттуурга мобильнай звенону тэрийэр туһунан боппуруос турда. Күндээдэ олохтооҕо И.Н. Саввинов нэһиликтэригэр бэйэ звенотун тэринэн атын улууска баран оттуурга сөбүлэһэр элэр кини баарын, 1 тонна от себестоимона 1000 солк. тэннэһэрин учуоттаан, нэһиликтэр баһылыктара Кэбээйигэ дьоннорун ыһтан үлэлэтэр туһунан толкуйдуулар наадалаабын эттэ. Манна хардарыт аканалар: "Браах сиргэ барбакка, биһиэхэ үрэх бауыгар кэлэн оттоон. Дэриэбинэттэн 50-70 км тэйиччи сытар 360 гаа оттуур хоһуулаахпыт", - диир ыһыдылар.

Биридиилээн нэһиликтэр санааларын иһиттэххэ, хоһобур, Малдыбарга "тиийэр оппутун ыһаахпыт" диир эрэнэлэр. Эбэлэригэр быйыл уу халыһан от үүнүүтэ куһаҕана суоһун, оттон үрдүк сирдэрин үүнүүтэ мөлтөбүн уонна ойуур баһаара улахан мэхэһи үөскэтэрин бэлиэтээтилэр. Таркайыга 1345 тонна оту ыһар былааннаахтарын 70% толорор санаалаахтар. Улахан, Кыра Бөргөмдөлөргө уу кирибит сиригэр эрэ от үүммүт, Дьүүктэ үүммэтэх, ол да буолар 2050 тонна былааннарын 70% толоруохпут дииллэр.

Түмүккэ ардах түстэбинэ от тэбэрин көһүтэллэр, 1620 тонна окко былааны 50-60% толорорго сорукутаахтар. Нэһиликтэ баһылыга И.П. Саморцев: "Үрэх нөңүө баар хоһуулаах көрдүгүннээн умайа сытар, ол эрээри дьон син биэр оттуу табыста. Үөдэйгэ

арендалаһан оттуур дьоммут сирдэрин ыһалтара буоллар диир көрдөһүлээхпин. Нурба техникама элбэх техникалаах буолан оттуур кыахтаах, 90 тонна кур оттоохтор, ону туһаныахха", - дитэ.

Чапанда нэһилиэгин баһылыга К.Г. Бухолов Чапанда Эбэтигэр уу кирибитигэр Дьаархан нэһилиэгин дьонугар махтанар. Бу суотугар уу кирибэтэх Арыһлаах, Сымыгытыр хоһууларыгар от үүнүүтэ мөлтөбүн бэлиэтир, 2150 тоннаны оттуур былааннарыттан 60-70% туолуобун сабадылар, нэһилиэнньэ отчуттарын ыһаах, мэхчирэннээх сирдэргэ ыһтан отторот туһунан толкуйдуур. Хорула нэһилиэгин баһылыга В.Н. Семенов 1850 тонна оттуохтаахтарын, Уолбатан 1300 тоннатын ыһар кыах баарын, эбии 100 тонна оту атыһылаһар санаалаахтарын эттэ. Хатын нэһилиэгэ окко 1045 тонна былаан 62% туолуон сөп, аһыка сиэн от үүнүүтэ мөлтөх, ол иһин оту эбии булунар наадалаабын тоһоһоолоото.

Оттон 944 төбө ыһах сүөһүлээх, 522 төбө сылгылаах Өнгөлдө нэһиликтэргэ бу сайын 1200 тонна оту бэлэмниэхтээхтэр эрээри, от үүнүүтэ мөлтөх. Нэһилиэнньэ 50-ча тонна кур оттоох. Чуукарга 1500 тонна оттон 40%-нын эрэ ыһар туруктаах буоланнар, ЫБМ эрэсинимин биллэрэр, резервнэй фондатын от көрдүүр санаага кэлбиттэрин баһылык В.П. Степанов үлэһиннэ.

От ыйыгар Нурба оройуонугар оттоһун хампаанньата сафалаан эрэр. Оройуон быйылгы сезонга былаан быһытынан 33 359 тонна оту бэлэмниэхтээх. Бу сыһыппара былырынньы былаан кээһийтэн, 35 500 тоннаттан, арыый кыра. Ол эрээри өр кэмнээх кураан күн-дылы, аһыка турбууга уонна ыам ыйыгар сафалаан баран билигин да тохтообот ойуур баһаардара оттоһунга уустук былаһаннааны үөскэттир. Кураан сылар өссө да икки-сыл салданан бараллара, аһыканы эмтээбэтэххэ кыһалҕата улаатара күтүгүлэр.

Оттоһун хампаанньатыгар аһаамыт сүбэ мунһаан от ыйын 6 күнүгэр "Нурба оройуона" МО дыһалтатыгар буолан ааста. Оройуон баһылыгын бастакы солбуяааччыта А.Я. Яковлев Zoom нөңүө ыһытты мунһааһар Нурба оройуонун Сэбиэтин бэрэссэдээтэл С.И. Евсеев, тыа хаһаайыстыбатын Департаменын салайааччыта И.В. Егоров, "Сири оноруу сулууспата" СӨ ГБУ Нурбаба бэрэстэбиитэлэ, кылаабынай агроном П.С. Самсонов, Нурба к., нэһиликтэр дыһалталарын баһылыктара, солбуяааччы баһылыктара, исписэлиитэрэ кытыннылар.

Быйыл кураан дыл туран, эбиитин аһыка сиэн от үүнүүтэ оройуон үрдүнэн мөлтөбүн, туруоруллубут былааннарын сорох нэһиликтэр толорбот туруктаахтарын туһунан кэспэтигэ этилиннэ. Онон нэһиликтэр үүнүүтэ суох оттуур хоһууларын аакталаран, бэйэлэрин территорияларыгар оттоһунга ыксаллаах быһыы-майгы эрэсинимин киллэрэхтэрин, инньэ гынан өрөспүүбүлүкэ көмөтүгэр суоттаныахтарын сөбө ыйылына.

Ону таһынан, Кэбээйи улуунугар

т/х специалиһа А.А. Данилов Нурба-чаан сиригэр оттоһун хаһаайыстыбалар окко былааннарын 40% эрэ толору кыаха кирибиттэрин, икки баһынай хаһаайыстыба ГСМнан хааччылыга наадыһалларын эттэ.

Ити курдук, бу күннээби туруугун Дьикимдэ, Сүлэ нэһиликтэргэ уураах таһааран, ыксаллаах быһыы-майгы эрэсинимин биллэрдиһэр.

ТХД салайааччыта И.В. Егоров окко былааннарын 30-50% эрэ толорор туруктаах нэһиликтэргэ көмөбө суоттанар курдук ЫБМ эрэсинимин биллэрдиһэр, фондатын төһө оту ыһалларын от ыйын 12 күнүн аһарбакка чуолкайдьылылар, итинэн Кэбээйи улуунугар оту сакаастаан оттоһуоха, эбэтэр онно миэстэтигэр тийэн оттоһуоха сөбүн санатта. Аһыка дыаата Дьокуускайга "Россельхознадзор" тэрилтэтигэр 5 литрдаах канистрата 6 тыһ. солкуобай сыанаба турарын, этиил саас туттарга анаан ыһан хааччынар, онно нэһиликтэр баһылыктара үбү көрүндэллэригэр сүбэлээтэ.

Оройуон баһылыгын бастакы солбуяааччыта А.Я. Яковлев нэһиликтэр оттоһуну хайдах, ханна ыһтары, төһө оту эбии сакаастыры бу күннэргэ чуолкайдаахтара, ТХД аһыканы утары үлэни кэлэр сылга күөскэ ыһыахтаабын ыһта.

Түмүккэ оттоһун боппуруоһугар улахан мунһаабы от ыйын 12 күнүгэр оройуон баһылыга А.М. Иннокентьев ыһыта, онно чуолкай сыһыппаралары, дааннайдары киллэрэр наада диир этилиннэ.

Улуус дыһалтатын пресс-сулууспата.

- Ил Дархан нэиэлэтэ -

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Бэс ыйн 28 күнүгэр Айсен Николаев сунал ыстаап мунһафар Манчаары оонһууларын хайдах көрүнүнэ ытыгар туһунан түргэнник быһаарарга соруудах бэрдэ. Ол курдук, Горнай улуунугар вакцинация тэтимэ намыһах уонна эпидемиологическай быһыы-майгы уустук. Бастаан угаа оонһууларга вакцина туруортарбыт, ыалдыбатын туһунан ПЦР-тесттэх 7 тыһ. тахса киһи кытта кэлиэхтээбэ. Ол ээрэри үөскээбит быһыыны-майгыны учуоттаан, күрэхтэһини ытыгы көрүгэ уларыйар буолла.

Ил Дархан биоргэ үлэтир дьону-гар Өлүхүмэбэ Олонхо ыһаабын үрдүк таһымаахтык ыппыттарыгар махтанан туран, Горнай тэрээһинин ытыгыга этилэри бу күннэргэ киллэрэргэ соруудахтаата.

Бэс ыйн 28 күнүгэр Айсен Николаев олорор дьэни тутуу боппуруостарыгар мунһах ытта. Ил Дархан территориялары кэлимник сайыннары механизмнарын олохо киллэрини түргэтээрэ, онуоха нормативнай-правовой базаны ылынарга, тутааччылары кытта үлэлэнэргэ административнай мэйидэри суох онорго ыйда. Регионга олорор дьэни тутуу тэтимэ быһаарбыт. Онуоха Дьокуускайга 2019-2020 сылларга куорат дыаһалтата туттааччыларга ирдэбили кытаатыннарбытынан, тутууга көнүл биэри ачаабыта төрөүт буолбут. Федеральной таһымна тутууга сыһан төрдүттэн уларыйда, сүүһүнөн нормативнай-правовой докумуоннар сокуоннай күөстэрин сүтэрдилэр. Ил Дархан сыана үрдүүрүн тохоттор соботоох ньыманан туттааччыларга олорор дьэни тутарга кыабы биэри буолар дьэн бэлиэтээтэ.

2020 снл ахсынньыга Россия Градостроительная кодексгар территориялары кэлимник сайыннары механизмнарын олохо киллэрини туһунан уларыйтыны ылыттарта. Ол коммунальной, тырааныспар инфраструктуранан, социальная объектарынан хааччылыбыт аныгы кыбаарталлары тутууга төһү буолар. Архитектура уонна тупсарыыга болгомто урууллар. Маньаха маастар-былаанан оноруулуохтаахтар. Өрөспүүбүлүкэбэ 2021 сылга 570 тыһ. кв. м. иэ-нээх олорор дьэ тутулуохтаах, ол иһинэр хаарбах дьэиттэн көһөрүү бырагырааматынан 153,5 тыһ. кв. м. Дьокуускайга "Воинская часть", Нерюн-грига "Р" кыбаарталлары тутууга инвестиционнай бырайыактар олохо киллэрлэр.

Айсен Николаев олорор дьэни тутууну тэтимирдээрэ, тутуу комплексын тэрилтэлэрин индустриализациялаһынга, инженернай ситимнэри кэлимник сайыннарыга этилэри киллэрэргэ соруудахтаата. Ил Дархан тутууга сунал ыстаабы тэрийэр туһунан биллэрлэ. Ыстаапка нэдиэлэ ахсын хас биридин объекка тутуу хаамытын көрүөхтэрэ.

Бэс ыйн 29 күнүгэр Айсен Николаев ыппыт хоруупсуяны утарылаһы хамыһыһыатын мунһафар олохтоох салайыны уорганнарыгар хоруупсуяны уонна атын быраабы кэһини сэрэтээрэ эппиэттээх дуоһунастаах дьон үлэлэрин көдүүһүн улаатыннарды боппуруоһун көрдүлэр. Олохтоох салайыны таһымгар салайааччылар ортолоругар хоруупсуяны утарар ньымалар туһунан өйдөбүл күүһүрэр, ол ээрэри хоруупсуяны кытта сибээстээх быраабы кэһини көрдөрүүлэр ачаабаттарынан, оннук быһыы-майгы суох буолуохтааһын туһунан Ил Дархан эттэ.

Өрөспүүбүлүкэ олохтоох салайыны сокуонугар кирибит уларыйыларын, хас биридин муниципалитетка хоруупсуяны уонна атын быраабы кэһини сэрэтии иһин эппиэттээх дуоһунастаах дьон баар буолуохтаах. Сыл бастакы кыбаарталын түмүгүнэн 445 муниципальный тэриллиттэн 320 эрэ быһаарылыбыт, ол бэбээр 72%. Ил Дархан муниципальной тэриллитлэргэ хоруупсуяны утарылаһы болуочуһуатын олохо кириитин ырытарга, семинар-мунһахтары баар сыһаларга сииһини тохтоон ытыгарга соруудахтаата.

Бэс ыйн 29 күнүгэр Ил Дархан Арктика Сэбиэтин үрдүкү дуоһунастаахтарын кэмитиэтин мунһафар видеосибээһинэн кытынна. Арассыыа Арктической Сэбиккэ бэрэссэдээтэллииригэр бастакы официальной тэрээһинин Арассыыа Бэрэсидьиэнигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бастайааннай бэрэстэбилэтистэбин быһаааакатыгар кэмитиэт салайааччыта, РФ Омук дьыалаларыгар министриэстибэтин ураты соруудахтарга посол Николай Корчунов ытта. Саха сириин территорията бүттүүн Уһук Хоту уонна 40% Арассыыа Арктикатын түөлбэтигэр кириэр. Онон тыйыс айылдылаах уонна климимэттээх регионга бигэтик сайдыы тыын суолталаах боппуруоһунан буолар дьэн өрөспүүбүлүкэ салайааччыта эттэ. Айсен Николаев Саха сирэ аан дойдуга Арктика бөдөн региона буоларын ураты айылдыны, культураны уонна үгэстэри, дьон олоһун укулаатын харыстыырга, сайыннарарга, климат уларыйытын сабыдылын аччатарга туһуламмыт аан дойдугаабы бырайыактары өйүүрүн уонна кытыгарга бэлэмн туһунан бэлиэтээтэ.

Бэс ыйн 30 күнүгэр РФ субъектарынан салайааччыларын ортолоругар Национальной рейтинг учуораттах түмүгэ билиннэ. СӨ Ил Дархана ыам ыйын уонна бэс ыйн түмүгүнэн бэйэтин көрдөрүүтүн бөбөгөттө уонна тупсарда, бастакы бөлөххө уон иһинэр кириэр, 7-с миэстэбэ табыста.

Экспертэр Ил Дархан ааспыт сыллаах үлэтин Ил Түмэнгэ отчуоттаабытын дьокуотааттар үрдүкүк сыана-лаабыттарын ахталлар. Ол курдук, бу таһыччы уустук кэмнэ Саха сиригэр национальной бырайыактары уонна сударыстыбаннай бырагыраамалары олохо киллэрингэ үлэ толору кээмэтинэн ытыллыбытын, Өлүөнэ муостатын тутууга хамсааһын тахсыбытын бэлиэтээбиттэр. БАМ учаастагар санарды үлэтэ туркуах буолуу национальной фондатыттан үбүлэнэн, Саха сирин собурууну өтүүн социальная-экономическай сайдыытыгар үтүө хамсааһыны таһаарыабын ыйыттар. Аны хамсык дьантын утары быһыыны биэригэ өрөспүүбүлүкэ Уһук Илингэ бастын көрдөрүүлэрэ уонна дойдуга орто көрдөрүүтүнэ-эр үрдүгүн санаппыттар. Маньаха Айсен Николаев дойдуга баһылыктарыттан бастакынан кэккэ салаа үлэ-һиттигэр булгуччулаах вакцинацияны киллэрэр туһунан быһаарыны ылыммытын үрдүкүк сыана-лаабыттар. Итинэн бу дыаһал холобур быһыытын атын субъектарга тарбанан эррин эппиттэр.

Маны сэртэ экспертэр өрөспүүбүлүкэ салалтата баар кыабы туһунан ойуур баһаарын утары охсуһууга үлэни сөптөөхтүк тэрийэрэ итинэн федеральной структуралары кытары үлэлэрэ түмүктэри биэрэрэ көстөрүн бэлиэтээбиттэр.

Бэс ыйн 30 күнүгэр Айсен Николаев Ил Түмэн ХХІХ учуораттаах пленарнай мунһафар кытытын ыйда. Бу күн парламент санга спикерин талыы буолла. "Биир ньыгыл Арассыыа" бэлиитическай баартыа фракцията Ил Түмэн Бэрэссэдээтэлин дуоһунаһыгар Ил Түмэн сударыстыбаннай тутулга уонна сокуону онорууга сис кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ Алексей Еремеев кандидатураатын мэктиэлээтэ. Ил Дархан тыл этэригэр Алексей Илыч уопуттаах уонна таһымнаах, ыйааһыннаах тыллаах бэлиитик буоларын парламент икки ынгырытыгар сүрүн кэмитиэти салайарын кэмигэр көрдөрбүтүн, дьокуотааттар апаратыттарынан уонна өйбүллэринэн туһанарын, онон өрөспүүбүлүкэ тыын суолталаах боппуруостарыгар бары политическай күөстэри түмэргэ болуочуһуатын усулуобуйаны тэрийэр кыахтаабын бэлиэтэн туран, кини кандидатураатын өйөөтө уонна Алексей Еремеев спикер быһыытын

алтыс ынгырыллаах Ил Түмэн үлэтигэр иккис тыны киллэрэригэр улахан эрэллээбин биллэрлэ. Кистэлэн куоластааһын түмүгүнэн Алексей Еремеев Ил Түмэн салайааччытын талылынна. Кини Айсен Николаевка уонна норуот дьокуотааттарыгар үрдүк итэбэллэрин иһин махтанна.

Бэс ыйн 30 күнүгэр Арассыыа бэрэсидьиэнэ Владимир Путин быһа эфиргэ тахсан нэһилиэнньэттэн кириэр ыйытыыларга хоруйдаата. Биир сүрүн болгомто коронавируу утары охсуһууга уруулунна. "Владимир Владимирович сорох регионнарда салалта быһаарыылаа локдаунга тиэрдибэт туһуттан ылыларын бэлиэтээтэ. Дойду аба баһылыга быһыыны туруортары суолталаабын уонна бэйэтэ "Спутник-В" вакцинаны ылытын эттэ. Бэрэсидьиэн коронавирүс кэһнэ чөлүгэр түһүү боппуруоһун таарыйда. Биһиэхэ былырынныттан Аллараа Бэстээххэ "Абалаах" санаторийга, Дьокуускайга эмтиир физкультура уонна спортивной медицина өрөспүүбүлүкэтэри киинигэр чөлүгэр түһэрлэр", - дьэн Айсен Николаев санаатын эттэ. Регион салайааччыта Уһук Илингэи уокурукка Юрий Трунев куратордыр оупта дойдуга атын вице-премьердэригэр тарбаныабын, ол аага кини үлэтин Владимир Путин холобурга адаларын бэлиэтээтэ. Маны сэртэ Ил Дархан дойдуга Бэрэсидьиэнэ хотугу сирдэргэ ирбэт тон уулдууга улахан содуллаах буолуоһун туһунан ойуучу тутан эппитин ыйда. Айсен Николаев бу тирээн турар кыһалары дьүүлээргэ анаан 2023 сылга Дьокуускайга Ирбэт тон форумун ытыгарга бэлэм барарын иһитиннэрдэ.

От ыйн 1 күнүгэр Ил Дархан Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр Национальной бэбээт күнүнэн эбэрлээтэ. "Төрөөбүт тылы чөл хаалларар, норуот духуобунай сыанастарын хангарта туһугар үлэтир дьону түмэр, суруналыыстыка уонна бэбээт үгэстэрин тутуун көрдөрөр быраһыныннык сыанара өттүгэр олохтоммуга. От ыйн 1 күнүгэр 1907 сыллаахха "Саха дойдуга" дьэн сахалы тылыннан бастакы хаһыат очтооһу кэм национальной лидерэ Василий Никифоров-Күлүмнүүр уонна кини биир санаалахтарын көбүлээһининэн күн сириин көрбүтэ. Бу уопастыбаннай-бэлиитическай уонна литературнай таһаарыны национальной суруналыыстыка үөскээн, сайдан тахсарыгар, саха литературнай тылын киэһник тарбатыыга олук буолбута. Быйыл биһиги өрөспүүбүлүкэтигэр бэбээт дьыалатын, аныгы саха литературатын уонна тыл культууратын сайыннарыыга бөрө айкалыты уруубут "Манчаары" дьэн сахалы бастакы официальной хаһыат бэбээт-тэммитэ 100 сылын уонна бастакы типография төрүттэммитэ 160 сылын бэлиэтибит. Бу үөрүүлээх кэрэ-бэлиэ түгэһинэн бэбээт бэтэрээнэригэр, суруналыыстарыгар, үлэһиттиригэр, полиграфистарыгар айымныылаах үлэбит иһин махталын тизрдибин...", - дьэн Айсен Сергеевич бэбээтээн эттэ.

Бу күн уһулдуулаах уопастыбаннай-бэлиитическай деятель, саха литературатын, национальной театрын уонна национальной бэбээтин төрүттээчилэригэр биридэстэрэ, учуоннай, суруйааччы уонна сырдаттааччы Василий Васильевич Никифоров-Күлүмнүүр пааматынньыгар сибээки дөрбөтүн урудулар. үөрүүлээх тэрээһингэ Ил Дархан Айсен Николаев, Ил Түмэн бэрэссэдээтэлэ Алексей Еремеев, Күлүмнүүр аймактара, норуот дьокуотааттара, бырабыталыстыба чилиэһинэрэ, бэбээт үлэһиттэрэ, бэтэрээннэр кытыныны ылылар. Ил Дархан бүгүн национальной бэбээт этгэтигэр үлэли сылдар дьонго махталын биллэрлэ. Айсен Николаев суруналыыстыка эйгэтигэр В.В.Никифоров-Күлүмнүүр аатынан СӨ Су-

даарыстыбаннай бириэмийэтин "Киин куорат" хаһыат кылаабынай эрдээктэрэ Иван Ушницкайга, оҕо литературатын эйгэтигэр Н.Е. Мординов-Амма Аччыгыһа аатынан СӨ Ил Дарханын бириэмийэтин СӨ үтүөлээх бырааһа, суруйааччы Валентин Егоровка туттарда. "Саха сирэ" хаһыакка үлэтир билиилээх суруналыыс, СӨ культууратын үтүөлээх үлэһит Иван Ксенофонтов Саха сиригэр бастакы публичнай библиотеканы төрүттээбит Василий Никифоров-Күлүмнүүр аатын СӨ Национальной библиотекатыгар инээрэгэ этии киллэрлэ уонна өрөспүүбүлүкэ баһылыга Айсен Николаев бу көбүлээһини өйүүрүгэр ыгырда.

От ыйн 1 күнүгэр регион баһылыга РФ Социальной страховкалааһынга фондатын Саха сиринээби салаатын управлююшай Марина Германия кытта көрүстэ. Кэпэстии Саха сирэ электроннай докумуоннарга көһүүтүн тула буолла. Ол курдук, от ыйн 1 күнүттэн дыахтар төрөөбүтүн туһунан сэртификэтэ, оттон больничнай лиис 2022 снл тохсуннууттан электроннай көрүнүнэн бэриилээхтэрэ. 2020 сыллааха хамсык дына тарбамыт кэмигэр "кыһыл зонаба" үлэлээбит эмчиттэргэ, социальной үлэһиттэргэ, суһал көмө суоппардарыгар тустаах төлөбүрү түһэригэр Социальной фонда Саха сиринээби салаата тэрээһинээх үлэни ыппытыгар махтанна. Маны тэнэ 65 саастарыттан үөнэ саастаах, дьарба ыарыылаах дьонго быстах үлэлээбэт кэмнэригэр көрдүлүбүт босуобуйаны эмиэ кэмигэр түгэһиттэрэ.

От ыйн 1 күнүгэр Айсен Николаев "Авиалесоохрана" бюджет тэрилтэтин үлэтин бэрэбизиркэлииргэ соруудах бэрдэ. Ол туһунан ыксаллаах быһыыга-майгыга өрөспүүбүлүкэтээби хамыһыһа мунһафар эттэ. Бу сылга Саха сиригэр ойуур баһаарын утары охсуһууга федеральной киинтэн хаһаангытаабаар да атын регионнартан резервээтэн үлэһиттэри адалыыга уонна үбү-харчыны уруттаан биэригэр улахан өйбүл онорулуна. Рослесхоз "Авиалесоохрана" тэрилтэтин салайааччыта Николай Кривошеев бу күннэргэ өрөспүүбүлүкэбэ үлэтир. Кини эмитинэн, резервээтэн 504 киһи миэстэтигэр ойуур баһаарын утары охсуһар, от ыйн 3 күнүгэр дьэри өссө 195 киһи кэлэрэ күүттүлэр. Бэрэһэнигиттэн искусствоннай ардабыт тунтар Ан-26 "Циклон" сөмөлүтэ туһаарга, Үөнэбэ Булүүгэ үлэлээтэ, салгы атын улуустарга көтүбэ. Ил Дархан миэстэтигэр улуустар ыксаллаах быһыыга-майгыга хамыһыһаларын сүрүн соруугунан суһаллык баһаары умулларыыга үлэни тэрийи буоларын, дьону мобилизациялаһынга, техниканан хааччыыыга үгүс боппуруос баарын туһунан эттэ. Улуус уонна нэһилиэк баһылыктара баһаары умулларыыга сыһаннарын уларытыахтарын наада дьэн Айсен Николаев бэлиэтээтэ. Мунһаха эргиттибит баһаарды кэтээһингэ олохтоохтору бэбээр улуус баһаарынай сулууспаларын үлэһиттэрин тардар тобоостообун, атын сиртэн кэлибит анал үөрүйэхтээх дьон умулларыыга үлэһиттэригэр туһунан эттилэр. Регион баһылыга өрөспүүбүлүкэтээби ыксаллаах быһыы-майгы хамыһыһатыгар хонтуруолуур-кэтиир уорганнары кытыннарар туран, "Авиалесоохрана" бюджет тэрилтэтин ойуур баһаарын умулларыыга туһуламмыт тендерлэрин уонна хантараактарын туһунан СМІ-гэ баар сонуннары тула кичэйэн бэрэбизиркэ ыгалларыгар соруудахтаата.

От ыйн 2 күнүгэр Өлүөнэ өрүс күнүн бэлиэтээтибит. Айсен Николаев бэйэтин эбэрдэтигэр улуу Өлүөнэ Саха сириин олохтоохторугар тыыммытын салгыгар хорук тымырбыт буоларын бэлиэтээтэ. Өлүөнэ өрүс күнэ айылдыа харыстанар эбийиэгэр

ураты болгомтону тардарга, национальной бренд быһыытын оро тутарга, экология туризмын сайыннарыыга ананан олохтоммуга. Ил Дархан этэринэн, манньк экология тэрээһинэрэ элбээн иһэхтэрэ.

От ыйн 2 күнүгэр Ил Дархан "Русидро" ПАО генеральной дириэктэрин бастакы солбуйааччыта Роман Бердникова кытта энергосервис хантараактарын олохо киллэрини туһунан ырыттылар. Чугаастабы сылларга хоту улуустарга алта аныгы, альтернативнай төрүккэ үлэтир электростанция тутулуоҕа. Роман Бердников бу дойдуга аан бастакы улахан суолталаах бырайыакка өрөспүүбүлүкэ баһылыга ураты болгомтону уураын бэлиэтээтэ.

От ыйн 2 күнүгэр Айсен Николаев суһал ыстаап учуораттаах мунһафар Саха сиригэр быһыыны ылыы былаана 50-тан тахса бырыһыан туолбутун иһитиннэрдэ. Ол ээрэри уоскуйарга эрдэтин, ылылыбыт тэтими ыһыктыбакка туһугар наадатын ыйда. Вакцина бастакы дозатын 211 тыһ. тахса киһи, иккис дозатын 175 тыһ. киһи ылыт. Регион баһылыга быһыыны ылын бадалаах киһи ахсаана эбиллибитин, көрдөрүү тупсубутун бэлиэтээтэ. "Биһиги ылынар миэрэлэрибт үтүө түмүктээһин Арассыыа таһымгар атын субъектары кытта тэнниин көрөбүт. Үлэни салгы күүһүрдүөххэ", - дьэн киһи бэлиэтээтэ. Нэһилиэннэ быһыыны ылытыгыгар Айсен Николаев улуустар суһал ыстааптара мөлтөх суоллаах-истээх нэһиликтэргэ ураты болгомтону туһаайалларыгар эттэ. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэбэ үлэтир тас дойдуга гражданныгар быһыыны биэригэр миэрэлэри ыларга уонна оройуонга барааччыларга санитарной өттүнэн куттала суох буолуу миэрэлэрин кытаахтык хонтуруолууруга сорууда. Роспотребнадзор чаччытынэн, Дьокуускайтан оройуон кииннэригэр уонна нэһиликтэргэ 1000 оҕо уонна 3000 улахан киһи бардылар, киһилэртэн быһыыны 30% кэринэ ылыт. Ураты болгомтону Манчаары оонһууларын тэрийигэ туһаайда. Спартакиада көрөөччүтэ суох ытыллар буолла. Тэрээһиннэргэ уопсайа 3 тыһ. тахса киһи кытыыба. Бу спортсменнар, тэри-ийэччилэр, культуура бырагырааматын кыттыылаахтара, медиктэр, быраабы араначчылааччылар, суруналыыстар. Оонһууларга быһыыны ылыыга сэртификэтэ суох ыспыраапкалаах кытааччылар үс күн буола-буола ПЦР туттаралара кытаанах хонтуруола тураар ирдэнэр.

От ыйн 2 күнүгэр ойуур баһаардын умулларыыга суһал ыстаап киһиэһэнгэ мунһафар 19 улууска 89 ойуур баһаарын умулларыыга үлэ баарын иһитиннэрдилэр. Айсен Николаев Россия Ыксаллаах быһыыга-майгыга министригэр Евгений Зиничевка туһаайылаах тахсыбытынэн, Саха сиригэр көмөбө эбии икки Ми-8 МТВ вертолеты ытыгар буолдулар.

От ыйн 3 күнүгэр Айсен Николаев объектары тутууну хонтуруолуур регион суһал ыстаабын бастакы мунһабын ытта. Хаарбах дьэиттэн дьону көһөрүү бырагырааматын чэрчитинэн элбэх кыбартыралаах олорор дьэни тутуу уонна Дьокуускай оскуолаларыгар эбии миэстэни тэрийи боппуруостарын көрдүлэр. Маны тэнэ "ВЭБ.РФ" корпорацияны кытта үөрэхтээһингэ үс түһүмэхтээх бырайыак туһунан кэпсэтиллэр.

От ыйн 3 күнүгэр Ил Дархан Дьокуускай куоракка уонна куорат кытытыгынан национальной бырайыагынан суолу өрөмүөннээһин хаамытын көрдө. Быйылгы былаанынан 50 км суол-нис тупсарылаахтаах. Бу сылга федеральной киинтэн, регион уонна олохтоох бюджеттан 2 млрд солк. тахса көрдүлүбүт. Маны сэртэ элбэх кыбартыралаах олорор дьэиэр тиргэннэрин тупсарыыга үлэ барар.

Афанасий Ноев, Ил Дархан пресс-сэкиртээтэрэ.

- Социальной көмүскэл -

"Ньурба дьэи кэргэнэ" муниципальной ийэ хапытаалы 107 ыал ыла

От ыйн 2 күнүгэр культуура Департаменыгар "Дьол түһүлгэтигэр" "Ньурба дьэи кэргэнэ" муниципальной ийэ хапытаалын үөрүүлээхтик туттарыы ытытылына. Бу тэрээһини "Ньурба оройуона" МО социальной уонна дьэи кэргэн политикатыгар отдела от ыйн 8 күнүгэр Арассыыа үрдүнэн бэлиэтэнэр дьэи кэргэн, таптал уонна бэринилээх буолуу Күнүн көрсө тэрийлэ.

Манна этиллибитин курдук, дьэи кэргэн чэбдик оҕону төрөтөр, санга көлүөнэни иитэн-үөрэтэн таһаарар анналаах, омугун барбарытын хааччыгар тускуллаах. Оттон хас биридин ыал бигэ тирэхтээх буоларыгар дойдуга, өрөспүүбүлүкэ уонна оройуон салалтата улахан болгомтолорун уураллар, араас социальной өнгөлөр көрдүлэрлэр. 2020 сыллаахха Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр аан бастакынан, Ньурба

оройуонун баһылыга А.М. Иннокентьев көбүлээһининэн 4-с уонна онтон элбэх олохтоммун дьэи кэргэннэргэ, ийэлэргэ "Ньурба дьэи кэргэнэ" дьэн 100 000 солкуобай суумалаах муниципальной ийэ хапытаала олохтоммуга бэрт кэрэхсэбиллээх. Бу хапытаалы билингни туругунаан номнуо 107 дьэи кэргэн ыла. Ол биһиги оройуонмутугар демографическай балаһыанньаны тупсарыыга улахан үлэ ытытылларын туоһуга.

"Дьол түһүлгэтигэр" ынгырыллан

кэлбит дьэи кэргэттэри, ийэлэри "Ньурба оройуона" МО баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев эбэрлээтэ уонна ытыс тыаһын добуһуолугар муниципальной ийэ хапытаалын сертификаттарын туттартаата.

Бастакынан бу сертификаты Таркаайы нэһилиэтин олохтооҕо Андреева Ольга Николаевна ыла. Дьоллоох сөп түбэһин түмүгэр Ольга Николаевна уонна Владимир Ильич Андреевтар сэттис оҕолоро, кырачаан кыысчаан-

нара, "Ньурба дьэи кэргэнэ" муниципальной ийэ хапытаала аанаммыт 100-с оҕото буолбут. Киһилээх сертификаты кытта оройуон дыаһалатын Махтал суруга туттарылына.

Салгы муниципальной ийэ хапытаалын сертификаттарын төрдүс оҕолорун төрөппүт 7 ийэ тутта. Бу - Суздалова Алена Николаевна, Тобохова Светлана Сергеевна (Ньурба к.), Коношова Валерия Павловна, Слепцова Евгения Михайловна (Чап-панда), Солтуева Татьяна Петровна

(Түмүк), Саввинова Матрена Афанасьевна (Таркаайы), Николаева Күннэй Семеновна (Мэнгэдьэк).

Элбэх оҕолоох күн-күбэй ийэлэри бэлиэ күнүнэн Ньурба оройуонун адаларын түмсүүлэрин аатыттан Геннадий Васильевич Игнатьев, Ньурба оройуонун бэтэрээннэрин Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Татьяна Прокопьевна Олесова истинник эбэрлээтилэр, дьэи кэргэннэригэр толору дьоллоох олохтоох, ситиһилэри уонна чэгиэн доруобуйаны бабардылар. "Ньурба дьэи кэргэнэ" муниципальной ийэ хапытаалын 100-с сертификатын ылыт Ольга Николаевна Андреева ийэлэр ааттарыттан оройуон салалтатыгар өйбүллэрин иһин истин махталын эттэ.

"Ньурба оройуона" МО пресс-сулууспата.

– Нурба оройонугар бэтэринээрнэй сулууспа тэриллибитэ 100 сыла, бэтэринээрнэй-чинчийэр лаборатория - 80 сыла –

Ытыктыыр, киэн туттар биир идэлээхтэrim!

Улууспут үрдүк аатын бөбөгөтө, үйэтитэ туруоубун!

Өг-бийан олох төрдө буолар сүөһүнү-аһы дэлэтич, кини инниктин балысханньык сайдар кэскилэ эһигиттэн, кимтэн да буолбатах - ангардас эһигиттэн бэйэбиттэн тутудуктаах.

Дойдум дьоно барахсаттар, мин этэrim дин биир: эһиги дьылбабыт - бэйэбит илиигитиэр.

Софрон ДАНИЛОВ.

Быйыл Нурба улуунун ветеринарнай сулууспата тэриллибитэ 100 сыллаах, ветеринарнай чинчийэр лабораториябыт тэриллибитэ 80 сыллаах үбүлүүйүн бэлэтибит. Бу кэрэ, ытык бэлэи кэми бэлэтиир түгэннэр. Бу кэм уста биһиги улууспутугар сангарды тэриллэригэр биир киһилээх тэрилтэттэн, билигин толору кыахтаах, энкилэ суох үлэлиир ветеринарнай сулууспа үүнэн, сириэдийн табыста.

Бастаан сулууспа тэриллиитигэр кэли омук дьоно үтө суобастаахтык үлэлээн (Кондаков Г.А., Хохлачев Ф.А., Шабарская И.И., Столер Н.Х., Галибаров В.В.), олохтоох исписэлиистэри идэбэ уһуйан үөрөспиттэрэ. Сыйыа бу идэни - ветеринарияны өбүгэлэрибит дьарыктарыгар холоон сөбүлээбит олохтоох дьон сыстан үөрэнэн идэ ылан барыттар (В.В. Халанников, И.В. Васильев, В.Г. Федорова, Е.Г. Филиппов, Х.М. Васильева, П.Г. Андреев, Д.Н. Никифоров, И.Т. Иванов, Н.В. Михайлов, И.В. Евсеев, И.К. Михайлов). Онон билигин биһиги сулууспабытыгар 2-3 көлүнэ идэлээх олохтоох специалистар үлэли сылдьалара - бу ветеринария үрдүк ситиһитэ. Бу сылар тухары бүгүрү үлэһит ветеринарнай специалистар Ф.Ф. Николаев, А.Д. Иванов, С.А. Иванов, И.А. Иванов, А.Г. Федоров, Л.И. Миронова, М.С. Игнатьева, Е.Н. Иванова, Ф.П. Егорова, Г.Е. Егорова, В.Н. Григорьев, И.В. Андреев, А.С. Данилов, К.С. Васильев, Е.Н. Николаева, Е.Т. Кондратьева, М.П. Бурцева, М.Е. Афанасьева, М.Д. Таркова, У.С. Арбыкина, А.М. Таюрская, В.С. Иванова, В.Н. Захарова, П.К. Саввинов, уо.д.а.) олус кутталлаах сыстыганнаах бруцеллез, туберкулез, паратуберкулез, лейкоз, лептоспироз уо.д.а. сыстыганнаах ыарылартан улууну босхолообуттара. Ситиһии ыарахан, дьаныардаах, хас эмэ уонунан сылы быһа сэрэтэр, эмтиир кэлимсэ үлэ түмүгэ буолар.

Аҕа кэллигэлэрибит, биһиги ветеринарбыт, аныгы сайдыылаах кэм үлэһиттэрин үтүөлэрин Нурба оройуона - өрөспүүбүлүкэ биир элбэх сүөһүлээх, сылгылаах оройуонунан биллэр. Бүгүн биһиги оройуонмутугар уопсайа 15484 ынах сүөһү, 13186 сылгы, 50836 куурусса, 204 сибиинньэ турар.

Кэм-кэрди араас уларыйыларын кытары тэңгэ сайдан, уларыйан испит улуус ветеринарнай сулууспатын ситиһиһэр икки лечебница, 5 участка, 15 пуун, 1 чинчийэр лаборатория киирсэр, манна 95 киһи үлэлиир.

Ветеринарнай сулууспа - нэһилиэнньэ олобор-дьаһагар куттал суох буолуутун хааччыйар суудаарыстыбаннай ситим биир тулхадыйбат акылаата. Онон билигин үлэлиир Нурба улуунун ветеринарнай сулууспатын сүрүн соруктарынан сыстыганнаах кутталлаах ыары турбатын ситиһии, хааччыйы уонна ветеринарнай-санитарнай туругу бөбөгөтүү буолар. Итини ситиһэр туругар биһиги эһиги сулууспабыт улуус сиригэр-уотугар дьыс сүөһүтүгэр, көтөрүгэр, айылга кыылыгар-сүөлүгэр уонна киһиэхэ сыстан кутталлаах ыары турбатын сэрэтэбит, эмтиибит, нэһилиэнньэбэ ас-үөл, танас-сап быһыытын кинилэртэн онгоһуллан тахсар бордууксуя кутталлаах дьайыта суох буоларын хааччы-

Ветврач Александра Афанасьева.

Эппэрээссийэ кэмигэр.

Хорулаба ньирийн фиксациялыыллар.

Ветстанция кэлэктибэ. 1985 с.

Дезинфекциялааһын кэмэ.

Ветуправление кэлэктибэ. 2021 с.

йабыт.

Манньык улахан эппиэтинэстээх соругу толорууга улуус ветеринарнай сулууспатын специалистара тиһигин быспакка бэлэмнэнэбит, эбии үөрэнэбит, идэбинэн билибитин хаҕатабыт - кэми кытта тэбис-тэҥнэ хардылаан иһэбит. Бу үлэбитин ситэрэн биэрэр аныгы ирдэбилгэ эппиэтиир техниканы, оборудованиены, эми-тому таба туһанан, кыахпытын хааччынан, нэһилиэнньэни хайа баҕарар түгэнгэ араҥачылыырга бэлэммит. Манна тутуу үлэлээх тэрилтэнэн ветеринарнай-чинчийэр лаборатория буолар.

Нурбаҕа бактериологической лаборатория 1941 сыллаахха арыллыбыта. Лаборатория 80 сыл уста уһулчучу бэлэмнээх ветеринарнай быраастарын, специалистов, лаборантарын киэн тутта ааттыыр. Лаборатория үлэтин биир саамай үрдүк сыанабылынан, мин санаабар, манна үлэлээбит, үлэлиир хас биридди үлэһит бэйэ-бэйэлэрин толору солбуһаннар былааннаах үлэни, туруоруллубут соруудагы энкилэ суох толороллоро буолар. Итинник солбуһан үлэлээһин - идэни толору баһылааһын, идэбэ бэриниллээх буолуу холобура буолар. Бу курдук үтө силистээх буоламыт биһиги тирэхпит бөбө, эрэллээх - онон даһаны лабораториябыт өрөспүүбүлүкэ биир саамай бастакынан аккредитацияны ааспыта, кэмигэр ааһар даһаны дин

астына бэлэтиибит.

Нурба ветеринарнай сулууспатын, лабораториятын үлэһиттэрэ өрөспүүбүлүкэ күнүгэр ураты үлэлээхпитинэн уруккуттан биллэр этибит дин киэн туттабыт. Ол курдук, нурбалар Саха сиригэр аан бастакынан ветеринарнай сулууспа историятын үөрэтэн, анал музейи тэрийбиппит. Онон сүңкэн улахан үлэни С.Г. Дмитриев, А.Г. Федоров, А.А. Тобонов онорбуттара. Эминэн-томунан хааччылыы уустук сылларыгар санаабытын түһэрбөккөбүт өбүгэ үгэтин тиһинэрэн эмтээх оту сүөһүнү, сылгыны эмтииргэ ото туһаммыт үтө опытытын бүттүүн Саха сиригэр тарбаппытыт. Эмтээх оту туһаныыта И.Д. Егоров, А.А. Гуляев, Е.Н. Николаева элбэх сырларын уурбуттара. Нурба чабылхай ветеринарнай специалистара Саха сиригэр эмиэ бастакынан радиактивной охсуулаах дьайылары олохторун толук ууран туран чинчийэн туруоруулар, бүтүн дойдуну үрдүнэн билиниллибитэ. Бу уустук, элбэх барылаах-кэлиилээх, туруоруулаах, саха норуотун харабын аһар хорсун үлэни А.А. Тобонов илээн-саҕалаан дьарыктамыта.

Ити ыйыллыбыт оччотооһу кэмгэ сана сүүрээһин үлэлэр, биллэн турар, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар салалтабыт - бастакы президеммит Михаил Ефимович Николаев, Департамент салайааччыта Тамара Дмитриевна Каратаева, Тьа хаһайыстыбатын академиятын профессора, ветеринар-

най наука доктора Александра Иннокентьевна Павлова, оройон ветеринарнай сулууспатын эдэр эрчимнээх салайааччыта Сергей Гаврильевич Дмитриев көмөлөрүнэн, өйбүллэринэн олоххо кирибитэ.

Ангардас бу үс үрдүк холобур биһиги улууспутугар ураты көрүүлээх, айылбаттан өбүгэлэрдии мындыр толкуйдаах, үрдүк гражданскай, общественной эппиэтинэстээх чабылхай ветеринарнай специалистар үлэлээбитэрин, үлэлиллэрин туоһулуур.

А.А. Гуляев - бэйэтэ талбыт идэтигэр үрдүк таһымнаах профессионал салайааччы быһыытын ытыктаан ахтылар, С.Г. Дмитриев, Т.И. Пахомов - оройон ветеринарнай службата материальной-технической базата тупсарыгар, тутууга элбэх үлэни ыһпыттара. П.В. Павлов - эдэр салайааччы эрдэ коллегалара саҕалаабыт сыалларын, хадаачаларын олоххо киллэрэргэ үлэлээбитэ.

"Өтөх төнүргэстээх, өбүгэ кэриэстээх" дин мээһэбэ этиллибэт. Үбүлүүй дин ангардас үөрүүкөтүү эрэ буолбатах. Манньык кэрэ түгэннэргэ, быйылгы дьылга дьоһуннаан баайбытын-дуолбутун, историябытын сөхсүтүнэн, аҕа көлүнэ ытык дьоммут үгэстэрин, үтө холобурдарын өйдүүн, кимнээх-туохтаах дьоммутуй, кими иитэн-үөрэтэн иһэбитий, бэйэбит оннубутугар кими итэбэйэ, эрэнэ хаалларыахпытый дин киэнник анаарынар кэммит дин саныбын. Оннук санаабын бары

биир идэлээхтэrim өйдүүлэр.

Улууспут ветеринарнай сулууспата өрөспүүбүлүкэ эрэ буолбакка, бүтүн дойдубут, бүттүүн аан дойдуну кытта быстыспат ситимнээх. Ол туоһунан, аныгы электроннай ситиминэн улуус ветеринарнай үлэтин бары дааннайдар "Веста", "Регаро", "Все звери", "Меркурий", "Сирано" федеральной государственной информационной системаларга киллэриллэн, үлэ бүтүннүүтэ дьэңкэ көстөр.

Ити курдук, бүгүн салайан олорор сулууспам улуус олобор биир эрэллээх, кыахтаах, кыанар тэрилтэ буоларыгар биир идэлээхтэрбэр, бары ытык ветеринарбытыгар динг махталлаахпын. Үйэ тухары үлэттэн илигитин араарбаккабыт, ыарахантан толлубаккабыт, сымсах, чэпчэки үлэни сырысбаккабыт, идэбитигэр толору бэриниллээх үлэлээн кэлигит, үлэлиэхпит да турдаба.

Ытык-мааны биир идэлээхтэrim, бэтэрээннэр, үөрүүлээх үбүлүүбүтүнэн истинник эбэрдэлибин! Биир сомоҕо күүс буоламыт биир дойдулаахтарбыт өбүгэ саҕаттан идлэ кэлбит баайбытын - сүөһүтүн, сылгытын ыарыларга ылларбакка, энчирэппэккэ ветеринарнай сулууспа Нурба улуунун үрдүк аатын бөбөгөтө, үйэтитэ туруоҕа!

Матрена Александровна ИВАНОВА, Нурба улуунун ветеринарияга управлениетын салайааччыта, ветеринарнай наука кандидата.

- Дьиз кэргэн - олох төрдө -

50 СЫЛ ЭЙЭ ДЭМНЭЭХТИК

дүүлэр. Кинилэр 1971 сыллааха муус устарга олохторун холбоон, кэргэнни буолбуттара. Эдэр ыл бастакы кыыс оҕолоро Люция 1971 сыллааха күн сириин көрбүтэ. Люция оскуола кэнниттэн Саха госу- дарственной педакадемияга үөрэ- бин бүтэрэр, үөрэммит идэтинэн оҕону иитиигэ ситиһиилээхтик үлэ- лиир.

Галина Ильинична уонна Вла- димир Иванович кыһамньылаах эбээ уонна эһээ буолаллар, икки сиэннээхтэр. Сиэннэрэ Галина Иркутскайдаагы медицинакэй ин- ституту ситиһиилээхтик бүтэрэн, ор- динатурага үөрэнэр, кыра сиэннэрэ Жанна Намнаагы педколлекты туй- гуннук үөрэнэн бүтэрбит. Кыыста- ра, кыргыттар ийэлэрэ Люция Вла- димировна Ньурба куоратыгар "Лесная сказка" оҕо уһуяаныгар үлэлиир.

- Биниги төрөппүттэрбит улахан болҕомтону ылыылар тоҕоостоох. Биниги кинилэри таптыбыт, убаастыбыт, махтал тылларын аныбыт! Эһиэхэ сүгүрүйэбит! - төрөппүттэригэр анаан кыыстара махтал тылларын этэр.

- Ийэм Галина Ильинична ку- лун тутар 29 күнүгэр 1952 сыллааха Ленскэй оройуон, Бэчинчэ нэһи- лигэр күн сириин көрбүт, онно ос- куоланы бүтэрбитэ. 1970 сыллааха Ньурба 3 №-дээх оскуолатыгар бу- фетчицанан үлэбэ кириэбиттэн сыһыланганга тахсыар диэри харыс сири халбарыйбакка үлэлээбитэ.

Оройуоннаагы үөрэбири управле- ниетын Бочуотунай грамотатынан, оройуон дьаһалтатын, оройуоннаа- бы Ытык Сүбэ Махтал суругунан бэлиэтэммит. Кини олус ыалды- тымсах, кыһамньылаах кэргэн, ийэ уонна эбээ. Эйэбэс майгылаах, эп- иэтинэстээх уонна бэриниилээх дьүөгэ.

Аҕам Владимир Иванович бала- жан ыйын 1 күнүгэр 1947 сыллааха Ленинскэй оройуон Дьаархан нэһи- лигэр төрөөбүтэ. Оскуоланы бүтэ- рээт ытык иэһин төлүү аармыйага сулууспалы барар. 1969 сыллааха Дьокуускайга ийэбин көрсөн, бэ- йэ-бэйэлэрин харахтарын сөбү- лээн олохторун холбууллар.

Владимир Иванович рыбин- пекторынан, Арасыйын гражданс- кай дьыалатыгар ыксаллаах быһы- майгы уонна алдьархай содулларын туоратыга министриэстибэтин СӨ сүрүн салалтатын иһинэн үлэ- лиир Ньурбатаагы ГИМС (кыра кыамталаах уу суудуналарын судаа- рыстыбаннай инспекциятын Бүлүү- тээби салаата) тэрилтэтигэр инис- пиэктэринэн сыһыланганга тахсыар диэри үлэлиир. Владимир Ива- нович Ньурба оройуонун Бочуоттаах Гражданина, ГИМС бэтэрээнэ, Арасыйыа гражданскай дьыалаты- гар ыксаллаах быһы-майгы уонна алдьархай содулларын туоратыга министриэстибэ, маршал Василий Чуйков, "Ленскэй куораты чөлүгэр түһэриигэ иһин" мэтээллэринэн бэ- лиэтэммитэ, - диэн кэпсир кыыс-

тара Люция Владимировна.

Бал аҕата командировкага, үлэ- тигэр патрулдуур кэмигэр хаһаа- ыыстыбаны Галина Ильинична ту- тан хаалан көрөрө-истэрэ. Билигин Галина Ильинична уонна Владимир Иванович бочуоттаах сыһыланганга тахан ололорлор. Сайынын бэйэ- лэрэ туттубут "Сата" базатыгар сыһ- ньаналлар, оҕуруот олордон көрөл- лөрү-истэллэр, онтуларын кыһын- ыга хаһааналлар. Айылбага сыл- дыан тэлэйдииллэрин, сир астыы- ларын ордороллор. Туохха барыты- гар иккиэн санааларын ууран, кыт- тыһан онгороллор, хана баҕарар биригэ сылдьаллар.

- Эдэр дьиз кэргэнгэ ыраас, убаарабат таптала, үтүө сыһыаны, бэйэ-бэйэни кытары өйдөһүүнү, убаастаһыны, эрэмнини, дыл- лоох үөрүүлээх түгэннэр мэлдьи баар буолалларыгар баҕарабыт! - диэн үйэ аңгара олох олорон кэлбит кэргэнниилэр олохторун санга онгостор дьиз кэргэннэргэ истин тылларын анаатылар.

Бал буолан олохторун холбоон 50 сыл эйэ дэмнээхтик олорон кэл- бит дьиз кэргэн бэйэ-бэйэлэрин ытыктаһан, өйдөһөн, олохторугар үөрүү, сүпсүлгэннээх да кэмнэр ас- таллар, сарын сарыннарыттан өйөһөн күн бүгүнтэ диэри олорон кэллилэр. Ол туоһунан соторутаа- ҕыта ГТАС дьизтигэр 50 сыллаах үбүлүйдэрин оройуон, куорат дьа- хталлара, чугас аймахтара, оҕоло- ро, сиэннэрэ бэлиэтээн аастылар, эбэрдэ истингин эттилэр.

Антонина СЕМЁНОВА.

Бизэ уон сыл тухары бэйэ- бэйэлэрин истин тапталларын, үтүө сыһыанарынан сүбэлээн оло- рор дьиз кэргэннэр убаастабылы ылааллар уонна үтүө холобур буола- лар. Ньурба куоратын олохтоохторо Галина Ильинична уонна Владимир

Иванович Семёновтар үйэ аңгара эйэ дэмнээхтик биригэ олорон кэллилэр.

Дьиз кэргэн "көмүс" олоҕо хай- дах саҕаламмытай? Эдэр дьон 70-с сылларга көрсүһөт сөбүлэспит күннэрин күн бүгүнтэ диэри өй-

Соторутааҕыта День верности и любви күнүн көрсө Таркаайы нэһи- лигэр таптал умуллубат күүрүр төлө- нүн лоп курдук үйэ аңгара сөбүрү- пэккэ өрүкүтэ сылдьар Александр Игнатъевич уонна Тамара Иннокен- тьевна Андреевтар кыһыл көмүс сы- баайбалара буолла.

Оччолорго оттуллубут аал уот 7 оҕо, 19 сиэн уонна 9 хос сиэн итии тапталларын угуттанан өссө күсүс- кэ күөдүйүн тэлгэһэ үөрүүнэн туолла, үйэлээх таптал кэрэ киэһэтэ кустук өнүгөн дэргэлдүйэ оон- ньоото. 50 сыл анараатыгар таптал- лаахтар халлаантан сулуһу сулбу тардан ылан бэлэхтэниэхпит диэ- биттэрэ саарбах. Ол оннугар таптал таайбарангы сүрэхпитин-дууһабы- тын холбоон тайыахпыт, сирдээби аналбытын сиэрдээхтик толорон удьуор утумун уһатыахпыт диэн са- наабытара чуолкай.

Ити сиэринэн кинилэр сааһыр- быттарын да иһин күн бүгүн бэйэ бэйэлэригэр эн эрэ баар буолан- нын үксээн-чэчирээн олох сырдык аартыктарынан этэнгэ айаннаан истихпит диир толору кыахтаахтар. Өскө "дьол" диэн философия өйдө- бүлүгэр бүтэһиктээх тоочука тура илик буолабына, кинилэр быһаар- тара биданнаабыта. Тугуй диир буолааха манньк: тэнгэ тэбэр сүрэхтэр иэйиллэринэн ыра баҕа санааны, сонордоох-соргулаах со- руктары ситиһии, оҕо, уруу-аймах- тын сарданалаах сарсыарданы үөрэ көрсүү, үтөнү онгорон дьонго туһаны аҕалыы, үчүгэй ааты үйэ- лэргэ унуордатыы. Кистэммэт, ар- дыгар биниги дьолу көрдүү сүпсүл- гэнигэр сылдыбыт, онтубут судур- гу да буолар эбит дьиз сөбүһөххэ эрэ сөп, ону кыһыл көмүс сыбаайбалаах Андреевтар өссө төгүл чопчулаан биэрдилэр.

Ааспыт хайыһан көрүүх инни- гэр бастакы көрүүтүн таптал баар дуу суох дуу диэнгэ тохтоохха. Дьоллоох Александрдаах Тамара "баар" диэн муос-таас эттилэр. Ол кэмнэргэ Марха орто оскуолатыгар чугастаагы бары нэһиликтэр оҕо- лоро кэлэн үөрэнэллэр. Биир киэ- һэ Саша кулупка бильярдкы кэ- лэр, арай кэнсизэр үгэннэн турар эбит. Тохсуска үөрэнэр уол онно наадыбат, күрөс кытаанаҕа, биль- ярд оонньуур ордук буоллаҕа. Эмискэ сыанаттан: "Үчүгэйиэн сааскы киэһэ" диэн ырыа кутуллар, толорооччу онус кылаас Томата эбит. Уол кийин туора бырабаат саалаҕа дьылыс ғынар уонна ити кыл түгэнтэн ырыа муускуатыгар эрэ буолбакка дьыннээх таптал үйэ- лээх муускуата кини сүрэбин абы- лыыр.

Оччотооҕу оҕолор санга түспүт кырыса манган хаардыы ыраастар,

Төлкөлөөх түөрэхтээх дьол уйата

иннэ ғынан иэйиллэрин төһө кыалларынан кисти сатыыллара. Эрэнэр доҕоттор-дүөгэлэр иэйии- гэ ылларбыт таптыыр сүрэхтэр су- руктарынан таһан "почтальоннуулла- ра". Оҕо саас ыраас таптала сайа ос- субут Сашалаах Тома сыл суруйсал- лар, уол тохсуһу, кыыс онуһу бүтэ- рэллэр, арахсыы аангыһыр, Тома дойдутугар Маарга барар. Олох суо- лун дьылба талларар идэлээх - Саша Томаны батыһан Маардыыр, СПТУ-га суоппарга үөрэнэр, орто оскуоланы киэһээнгэ үөрэхтээһи- нинэн бүтэрэр. Тома училищета үлэбэ кириэр уонна уоллаах кыыс соторунан 200 киһилээх уруу дьоро киэһэтин, дьол түһэтин тэрийэллэр. Онно этиллибит алгыстаах тыллар тапталлаахтар олохторугар күн бү- гүнтэ диэри сырдыгы-кэрэни ыһыахты турдахтара.

Бал аҕалаатар аҕата Александр сыһыланганга тахсыар диэри ба- раанҕаны эргитэн хас тыһыынча көһү сүүрдүбүтүн ааҕарга уустук. Оччолорго "Марха" сопхуос тиэ- йэр-таһар үлэлэрэ куйаар сулуһу- нааҕар элбэхтэрэ, оттон суол-ис бө- рүкүтэ суоҕа. Ыраах айанга бас- тынтан бастыгнар бараллара. Зо- лотинкаттан, Б-Невертэн о.д.а. сир- дэртэн ый аңгара буолан төннөллө- рө, чулуу суоппардар Афанасий То- роховтыын, Дмитрий Николаев- тыын сыраны-сылбаны аахсыбат этибит диир кэпсэтээччим. Эр бэр- тэрэ ыраах рейстэри бырааһын- ньыкка тэннииллэрин истэн олоро түһүөхтөр диэри соһуйдум. Тургу- туулары ааһан буһуу-хатыы диэн маннькы этэр эбиттэр.

Александр суоппартан атын үлэ туһунан сөкүүндэ да толкуйдааба- хха уонна идэбэ бэринилээх буолуу- тугар уһуйбут-такайбыт учуутал тэн- гэ аҕа дьонугар Владимир Иванович Михайловка-Сэндьикээт Болуодьа- ҕа, инженер Николай Петрович Ефремовка, Иван Петровка-Сын- тахаҕа, кыл.инженер Анатолий Ми- хайлович Осиповка о.д.а. махтала мунгура суох улахан. Сэбизскэй кэмнээби араас куоталаһылар кыайыылаахтара, ааҕан ситиллибэт Хайҕал суруктар хаһаайынара Тад- жикистанга путевканын сыһына- нан кэлбитин астына ахтар. Аны ту- ран иһирэх кэпсэтииттэн билтим кини дьонун мас ууһа, болуотун- ньук киэнэ туйгуна эбит, туппут дьизлэрэ кэмнэри угуордаан дьэн- дэйн тураллар.

Дьиз кэргэн ийэлээтэр ийэтэ Тамара олох хас биир күнэ киһини үөрдүөхтээх, тыаһа суох устан аһыа

суохтаах диэн өйдөбүллээх. Ол сир- инэн кинини сырдык мичээрдэр, таптыыр эрэллээх харахтар, үтөнү үрүлүтэр үлэ-хамнас тулалыыр. Үөһэ 7 оҕолоохтор диэбиһипит, биир сүрэх чопчута уол оҕо эдэригэр саа- халга түбэһэн күн сириттэн күрэм- митэ. Төһө да бириэмэ элэстэнэр, ол сүрэх бааһа син биир нүөлүнэр.

Тамара оскуола кэнниттэн ху- дуоһунньук үөрэбэр кирибит киһи диэн санаалааҕа. Бал буолаат сыл- лата оҕолонон ол толкуй туолбата- ҕа, ол оннугар олох болотунатыгар кини киистэтэ кэрэ кэскиллээх уру- һуйдары түһэрдэбэ. Александр рейскэ барыан иннигэр ыйдаагы саһааны хайытарын, бизэ оҕону дьыссаакка, оскуолаҕа таһарын, кини сирдэртэн бэлэх кыбыны- лаах кириэрин кэпсээн ааспыты сахта.

Аны туран айылбаттан көхтөөх буолан уопастыбаннай үлэни ийэлээчи-саҕалааччы, оҕолорун туһугар оскуолаттан араһахтаа ийэ кини буоллаҕа. Тамар "Иэйии" аң- саамбыл солбуллубат ырыаһыта, алыптаах куолаһынан дьүөгэлэрин кытта ханна-ханна тийээн дохсон ытыс тыаһын истибэтэбэй, орой- уонгана Гран-при тиксибитэ. 50+ күрэххэ ситиһиилээхтик кыттан өрөспүүбүлүкэбэ билиибитэ. Хатын Сыһыы биир ордук көхтөөх "Юби- лейнай" түөлбөтигэр кинитэ суох тэрээһиннэр буолбаттар. Холоон- ноох доҕоро, дайар биир кыната Александр кэргэнииттэн ончу хаал- бат.

Аҕыйах сыллааха диэри хаамар баайдара халыһа - хороҕор муос- таахтар, сибииннэлэр, хаастар, кроликтар элбэхтэрэ. Оҕолоро сыһ- ньаныаххытын наада диэбиттэригэр дэ, уоскулан ылтара. Ол ғынан ба- рын төрөтүбүтэ дьарыга туора со- туллуо суохтаах диэн өйдөбүлтэн олохтоох дьаһалта исписэлиһэ

кыыстара Анегина кэргэнинээн хаамар баайдары туйах үктэтэллэр. Дьиз хаһаайкатын оҕуруота, тепли- цата, сибэккилэрэ хоһоонго хоһул- лор, ырыаҕа ылланын сөптөөхтөр. Худуоһунньук дууһалаах буол- лан ландшафтнай дизайна "5", от- тон Александр фонтана көрүөхтэн үчүгэй.

Андреевтар көмүс сыбаайбалы олордохторуна айылба мааньылаах көтөрдөрө 16 куба күөх солкоҕо сууламмыт тэлгэһэ үрдүнэн көтөн ааспыттара үчүгэй билгэлээһин буолар. Ити аата үөһэттэн Үрүн Айылар алгыс баһын сылаатахта- ра, барыта этэнгэ буолуоҕа, үөрүүххэ-көтүүххэ.

Кэргэниилэртэн оҕону итии ньымаларын ыйыттым. Онтум но- руот педагогикатыгар олоҕурбут - лекция, нотация буолбакка тус бэйэ күннээби олоҕо, түбүгэ-сальыга, тыла-өһө, бэйэбэ уонна атын дьон- го сыһыана ақылаат түһэрэллэр. Гаджет үйэтигэр атах тэпсэн олорон ирэ-хоро сээрэгэһии ураты улахан суолталааһын эттилэр. Ол иһин да буолуо, бырааһынньыктарга оҕо- лор, сиэннэр уонна хос сиэннэр икки мэндимээннээх дьизбэ тобуо- руһа мустан көрсүһэр үгэстэрэ биридэ да көптөтөх эбит. Аны туран халын аймакка туох эрэ үлэ-хамнас кыайтарбатаһына бары саба түһэн- нэр туората охсоллор. Туора дьон кыһалҕаларыгар көмө илиитин ууналларынан кэпсээнгэ сылдьал- лар. Ийэлээх аҕаҕа амарах сыһыан, барамат таптал уонна махтал хо- лубура кинилэргэ аһара күөстээх. Александрдаах Тамара төрөппүттэ- ри туһунан иһирэх кэпсээннэрэ хаһыат кээмэйиттэн ыктаран бүгүн сурукка тиһилибэтэ, бырастыы ғынаахтара. Оттон улаатан үлэһит буолбут оҕолор бу матырыяал дьо- руойдарын Москванан, "Лена очуостарынан" дуоһуйохтарыгар диэри сыһыаппыттар. Бу ийэбэ- аҕаҕа махтал бэлиэтэ.

Аны ыра санаа ыраас сардан- ларыгар Андреевтар оҕолоругар тохтоон ылыахха. Үс оҕолоох Ан- жела кэргэнинээн Ньурба биир дьо- лун ыла. Арсеннаах 3 оҕолоохтор, кини отставкага олорон полиция капитана, "Оройуон чулуу спорт- сменнара" кинигэбэ кирибит сам- бопа спорт маастарыгар кандидат, хапсаҕай уонна мас тардыһытын кыайыылааҕа. Билигин Накыын ваховиҕа. Дьокуускайдаагы Артур 2 оҕолоох, суоппардаан баран эмэи вахтаҕа сылдьар. Алексей 3 оҕолоох Ньурбаҕа ОДьКХ холобурга сыл- дыар үлэһит. Анатолий 3 кыыстаах, баһаарынай сулуусаҕа үлэ кэннит- тэн Накыынҕа ваховиктыыр. Ане-

гиналаах 5 оҕолоохтор, Хатын Сы- һыы эдэр ыла майгыларынан, үлэ- нитэринэн тыл төбөтүтүн түспэт- тэр, общественнай олоххо тэнгээх- тэрэ аҕыйах. Андреевтар оҕолоро бириди эрэ идэлээх буолбатахтар, аныгы олохтоон тэнгэ хардыылаан араас компетенциялары баһылаа- быт дьоннор. Ньир-бааччы, үйт-ту- раан олохтоох оҕолор ийэлэригэр аҕаларыттан үөрэнэн дьиз кэргэн үйэлээх сыаннаһын өрө туталлар.

Матырыяалы түмкүтүүрбэр дьоллоох кэргэниилэртэн Алек- сандрдаах Тамараттан блиц-ыйы- тык онгордум.

Андреевтар дьиз кэргэн института бүтөрүннэр, глобализация силлиэтэ билиһини таарыйыа дуо?

Ончу суох бөҕө буоллаҕа ди. Бүөт Бөтүрүөп саҕаттан Россия мо- дун күүһэ дьиз кэргэн бигэ туругут- тан силлэстэнэр, күн бүгүн дьиз кэр- гэнни өйүүр дьаһаллар ону көбүлээн биэрэллэр. Сахалар билингитэ аҕыйахпыт, мелүүһөн да буола иликпит, сыллата чэчири биллэн аһсаан улаагыахтаах, хаачыстыба туйгун буолуохтаах. Судаарыстыба, өрөспүүбүлүкэбит дьиз кэргэнтэн айар-тутар кыаҕа сириэдийэр.

Аныгы психология оскуолаа- ҕы таптала көрүүтүгэр икки сулуу быһаарар. Маннайгыта, эдэрдэр хол- бостохторуна кинилэр олохторо ос- туруйыаҕа кэпсээнрди хэрэ буолар. Иккиһэ. Манньк дьиз кэргэнгэ арах- сыы аҕыйаҕа суох. Оттон эһиэ са- наабыт?

Иккис өрүккэ сыһыаннаан этгэххэ, таптал курдук саамай үрдүк сүрэх-дууһа иэйиитэ харах дьүккэ- тинни харыстаныахтааһын ким да утары эпэт буолуохтаах. Олох аата олох, араас барыта буолар, биниги кими да ырытар-дүүллүүр санаа- быт ончу суох.

Шекспир киһини айылба айбыт кэрэ айымньыта диэбиттээх, оттон ол айымньыга ханнык хаачыстыба- лары өрө тутуубут?

Кэргэниилэргэ хардарыта өйдөһүүтүн, эрэнсииттэн, оҕо кэс- килин түстэһинтэн таптал кутаага өссө күүһүрэр, кини сылааһа тула- ны илгэнэн иилиир. Чумпуктук сыл- дыан дьонго үтөнү онгоруу, кыра- ны уустугурдукка кинг көбүстэ- ни, үлэттэн дуоһуйууну ылыы, биллэн турар, ордуктар. Бэйэни убаастааһа, таптыахха уонна ону аатытгар биэрдэххэ күлүмнэс күн күөрэбит үөрүүтэ, барыбытын дьолуоҕа.

Оттон хаһыат ааҕааччылары дьо- лун ыл Андреевтар дьол-соргу тос- хойо турдун, ыччаттар үтүө ааты үйэтитэн истиннэр, сарданалаах олох кэлэр кэмнэрэ өссө кэрэтий- диннэр диэн баһара хаалаллар.

Афанасий ИВАНОВ.

Алмаастаах өрөспүүбүлүкэбэ - алмаас дивиденэ

Аспыт 2020 снл бүтүн аан дойду олохтоохторугар күүтүллүбэтэх өтүттэн сүнкэннээх тургутан көрүүнү тосхойбута. Хаһан да, ханна биллибэтэх хара дьайдаах хамсык ыарыы кыра да, бөдөн да тэрилтэлэр үлэлэрин улаханлык туорайдаабыта. Онуоха аан дойдутаабы алмаас-бирилийээн эйгэтэ чуолаан хамсык хааччага маннай утаа сабаламыт кэмгэр улаханлык оҕустарбыта. Туга-ханнага, хаһан бүтэрэ биллибэт сэрэхтээх ыарыы эмискэ кэлбит кэмгэр ким баҕарар бирилийээнгэ, киэргэлгэ интэриэһэ биллэ абырымныыра өйдөнөр. Ол да курдук, маһаһыннар, тэрилтэлэр сабыллан, айан-сынһаланган бобуллан, иннибитигэр туох күүтэрин билбэккэ кэриэтэ олобулпут. Бэйэ уонна чугас дьоммут доруобуйата ордук долгуптута омон буолбатах. Иннэ ғынан былырын саас ювелир онгоһуктарга сэнээрин, наадыйы суоһун тэнэ буолбута. Оттон атыы-туугу барбат, харчы эргийбэт буолла да, бирилийээн, алмаас наадата суох буола түһэр. Киэргэл эрэ, сах эрэ. Итиннэ киһи соһуйара суох. Бүддьүөппүт сүрүн өлүскэтэ алмаас атыытыттан кириэр өрөспүүбүлүкэ олохтоохтору ити чахчыттан, кырдығын эттэххэ, ытырыктата саньырбыт.

мөл. солк. да тийибэт дивиденни ылбыттаахтар. Аны, кэнники үс снл иһигэр, ол эбэтэр 2018-2020 снлларга, өрөспүүбүлүкэ 8 снл устата холбоон-илбээн ылбыт дивидениттэн сылай 20 млрд солк. элбэһи ылан туһаммыт.

ИСТОРИЯТТАН КЫЛГАСТЫК

Аспыт үйэ 1990-с снлларыгар төртүтэммит АЛРОСА хампаанна бу иннинэ, сэбискэй кэм саһана, алмаас хостуур тэрилтэлэри түмөн үлэлиир "Якуталмаз" трест үлэтин саһалаабыта. Хампаанна бастаан тэриллэригэр хара ааныттан аахсыйалаахтар сабыылаах уопастыбаларын быһыытынан үлэлэбитэ. Ол кэмгэ хампаанна аахсыйата биэс араас бөлөххө баара: СӨ Баай-дуол министриэтириэтигэр аахсыйа 32 % баара, үлэ кэлэктиибигэр - 23 %, алмаастаах түөлбө абыс улууһугар - 8%, РФ Баай-дуол министриэтириэтигэр - 32 % уонна он таһынан Байыаннай сулуспалаахтарга социальнай мэкитиэ пуондатыгар 5 % аахсыйа тиксэрэ. Кэлин Арассыйа федерацията Саха сиригэр уонна абыс улууска бэриллибит аахсыйаттан ураты атын аахсыйалары атыылаһан, бэйэтигэр тиксэр өлүүскэтин улаатыннарар биэрбитэ. 2013 снллаахха, аахсыйа публичнай этиигэ кириэр кэмгэр, атын аахсыйалаахтарга тиксэр өлүүскэ 10 %-на тийэ абыһаабыт этэ.

Дьэ, ол ғынан баран, итинник уустук усулуобуйага, эпиккэ дьылы, соххор солкуобай дохот кирибэт кэриэтэ кэмгэр аан дойду алмааһын салаатын лиидэрэ АЛРОСА хампаанна, Саха сиригэр үлэлиир бырамысыланнас тэрилтэлэриттэн биир бөдөннөрө, үөрүөһүт иһин, балаһынан-ыраттан тахсыбата. Иннинэби, 2019 снлга да алмаас бородоук-суыатыгар наадыйы 25 % түспүтүн, оттон 2020 снл сааһыгар уонна сайыныгар атыы-туугу тохтообутун да иһин, хампаанна 2019 снллаабы үлэ түмүгүнэн дивиденни бэйэтин аахсыйалаахтарыгар төлүүрү ситиспитэ. Чопчулаан этэр буоллаахха, Саха өрөспүүбүлүкэтэ уонна алмаастаах абыс улуус түөлбэтэ 2020 снлга уопсайа холбоон, 6,4 млрд солк. суумалаах дивиденни ылбыттар. Соһуйоохпут иһин, бу этиллэр суума 2016 снллаабыта бэриллибит дивидентэн төүрт ғыммыт бириинэн элбэх, оттон 2012 снллаабыта бэриллибит дивидентэн икки аһаар бүк үрдүк суумалаах буолбута!

Маныха алмаас хампааннаата хамсык ыарыыта биллэриллээтин кытта сүһал кэм иһинэн кэккэ уонна кэлим сөптөөх быһаарыылары ылыммыта - бүтүүн аан дойдутаабы алмаас-бирилийээн салаата улаханлык айгыраабакка, үлэлиир туругун ыһыктыбатаһар улаханлык көмөлөстө. Ол көмөтүнэн хампаанна алмаас атыытын бэлиэр атырдыах ыйыттан саһалаан чөлүгэр түһэрэн барбыта. Бэрт сотору буолаат АХШ уонна Кытай тутах суолталаах ырыынактарыгар ювелир онгоһуктар атыыга хамаһатык барыта чөлүгэр түһэн испитэ. Дьэ, ол суотугар хамсык өрө турбут, өтөрүнэн буолбатах уустук уонна долгутуулаах 2020 снл иккис аһаарын түмүгүнэн Саха өрөспүүбүлүкэтэ уонна алмаастаах түөлбө улуустара 2019 снл да дивиденттэн 3,5 бүк үрдүк дивиденни ылаһтара. Ону солкуобайыгар таһаардаахха, 23,2 млрд солк. Бу - снл аһаарынаабы үлэ түмүгүнэн бэриллэр дивидентнэ хаһан да буолбатах сөбүмэр кээмэй дин эттиллэр. Бу 2021 снл атырдыах ыйыгар төлөнөрө билааннанар дивидент бүтүн 2018 снллаабы дивидентнэ кыранан эрэ чуһаһабат. Санатар буоллаахха, ити 2018 с. мунутуур элбэх алмаас бородоуксуыата атыыламмыт сыһынан биллэр.

Урукку дивидент кээмэйигэр тэнгэн көрдөххө маннык: 2010 снллаабы эмнэ бүтүн аан дойду үрдүнэн бүрүүкээбит үп ытарчатын (үп кириисийин) кэнниттэн Саха сирэ уонна абыс алмаастаах түөлбө улуустара АЛРОСАттан 100

рдук, алмааһы батарыы моделин хаттаан көрүү, уларытыы барбытын умнумоохпутун наада. Аатырбыт-сураһырбыт De Beers бүтүн үйэ аһаарын устата үлэлэбит Атыыга-туугуа сөбүлэнэ дин баара. Ол онно олобуран, аан дойду таһымнаах хампаанна алмааһы бигэтик олохтоммут сыһана атыылаһара, онон хампаанна бу бачка кээмэйи атыылаан, баччаны киллэринэбин дин бигэ эрэллээх буоларыгар мэкитиэ баара. Ону баара ол сөбүлэн 2009 снлга тийэн, дьайыыта тохтообута. Ол кэмгэ аан дойдуну атыылаһаах уу курдук аймаан, бүтүн аан дойду үрдүнэн үп ытарчата ыга ылан барар. Ону кытта алмаас-бирилийээн атыыта-туугуа тохтоон барар. Оттон хампаанна ол кэмгэ бэйэтин бородоуксуыатын баттарар тиһигин танан онгорбокко хаалар. Маннык түгэнгэ өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүгэр куттал суоһуур, төлөбүр тардылыыта, алмаастаах түөлбө инфраструктуратын хааччыыы уустуктанар кыһалҕата тириир кутталлааба. Онуоха судаарыстыба хампааннааҕа көмөлөһөрү АЛРОСАттан дойду алмаас Гохраныгар бүтүн 1 млрд солк. дуоллардаах алмааһы атыылаһан ылар. "Федеральнай бырабыыталыстыба АЛРОСаны өйөөн, Саха сирин быһыыһы. "Бу (Гохран атыылаһар лимитин улаатыннарар биэри) - бэлитичэскэй быһаарыы. Дын иһигэр, киллэринэн дохуоттара АЛРОСА үбүн туругуттан быһаччы тутулукутаах Саха сирин үп ытарчатыттан быһаан ылыы туһунан манна этиллэр", - дин 2009 сааһыгар "Коммерсант" хаһыат киин бырабыыталыстыба иһитиннэриитигэр тирэһирэн (сыһылаан) суруйбута баар.

Онон судаарыстыба өйөбүлүнэн АЛРОСА, кинини кытта Саха сирэ - үп ытарчатын сытыы кыһалҕатын этэнгэ аһарбыппыт. Ол ғынан баран, ити кэм алмаас хампааннаата биллэ уларыыахтаабын, кэлэр сырыыга кутталлаах балаһыаннаа өһүкүүр түгэнигэр көмө көрдөөн сүүрбэт ғына, көмүскэллээх уонна бигэ тирэхтээх буолуохтааба дьэнгэтик көстөн кэлбитэ. Ол уларыыы биир кестүүтэ, түһүмэһэ - 2013 снлга Москубатаабы биржаба хампаанна аахсыйатын киллэри буолбута. Бу маннык дьаһаныы билигин да салгыы ыытыллар.

САХА СИРИГЭР АНАНАР ДИВИДЕННЭР

Бары да билэргит курдук, Саха сирин хааччылар өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн АЛРОСА хампаанна төлүүр нолуога уонна нолуогу таһынан онгорор төлөбүрдэрэ толорор.

Бүддьүөтү хангатыы бастакы төлөбүрүгэр, сүрүннээн, АЛРОСА хампаанна үлэлээн-хамсаан киллэринэр үбүттэн (прибыль) тутуллар нолуок, туһалаах баайы хостуур иһин төлөнөр нолуок (НДПИ) уонна ону таһынан хампаанна уонунан тыһыынча үлэһитэ хамнаһыттан төлүүр НДФЛ төлөбүрэ кириэллэр. Бу нолуоктар уонна ону тэнэ олору аһаан таһаарыы ыстаапката син эмнэ атын тэрилтэлэргэ курдук дойду сокуоннарыгар олобуурар.

АЛРОСА бүддьүөккэ киллэрэр үбүн иккис чаһа - бүгүн бу кэпси олоор дивидент буолар. Бу дивиденни Саха өрөспүүбүлүкэтин бырабыыталыстыбата уонна абыс алмаастаах түөлбө улуустара, АЛРОСА аахсыйалаахтара буолалларын быһыытынан, хампааннаба төһө аахсыйалара баарыттан көрөн, өлүүскэ төлөбүрдэрин ылаһар.

Өрөспүүбүлүкэ 2013 снллаахха бэйэ бас билэр бакыатын 7 %-нын атыылаан, 17 млрд солк. кэринэ үбү киллэриммитэ. Ол үбү хаарбах суулар туруктаах дьизэлэртэн олохтоохтору көһөрүүтэ, гаас инфраструктуратын сайыннарыыга уонна социальнай эбийиэктэри туугуа туһаммыта.

Бу атыы түмүгэр Саха сирэ уонна абыс алмаастаах улуус холбоон-илбээн, күн бүгүн уопсайа АЛРОСА хампаанна 33 бырыһыан аахсыйатын бас билэллэр. Биир оччо бырыһыан аахсыйа федеральнай бас билиигэ сылдьар. Ол иһин АЛРОСА Саха сирин консолидированнай (ол аата, холбоһуктаах) бүддьүөтүгэр уонна Арассыйа федерациятын бүддьүөтүгэр киллэрэр дивиденни суумата тэбис-тэн кээмэйдээх.

Дивидент дин туғу?

Уопсайынан, дивидент дин туғу? Боростуой тыһынан быһаардаахха, хампаанна киллэриммит барыһыттан кыттыгас бас билээччилэригэр, ол эбэтэр, аахсыйалаах дьонугар үлэрэр үбэ ааттанар. Ситиһилибит барыстан ылыллар нолуоктан уратыта - нолуок төлөбүрүн биэри быраабылата уонна кимизэ төлөнөрө Арассыйа Федерациятын Нолуокка кодексыгар суруллар. Тустаах сокуонунан салаалар.

Оттон төһө дивиденни биэрэри туһааннаах кэм устата хампаанна төһө-хаачча барыһы киллэриммиттэн көрөн, тэрилтэ аахсыйалаахтара бэйэлэрэ быһаараллар. Холубур, онгорон таһаарыы саһа тутуулаа, алмаас баайдаах сирдэри туһаба таһаарыы курдук үлэрэр күүскэ бара турар кэмнэригэр тэрилтэлэр аахсыйалаах дьонго лаппа кыра дивиденни төлүүтэрин, эбэтэр букатын да 0 ғынахтарын сөп. Ол оннугар кирибит барыһы онгорон таһаарыыны улаатыннарарыга, кэлэр кыабы улаатыннарарыга уган туһаныахтары сөп. Аахсыйалаахтар кыттыгас аахсыйаларыгар төлөбүр хайдах быһылаахтык уонна төһө аабылларын дьэнгэтик өйдүүлэрин туһугар хампаанна дивидент бэлиитикэтэ дин анал докумуону онгорон бигэргэттэрэр. Аны, АЛРОСА курдук судаарыстыба хонтуруолугар сылдьар хампаанналарга федеральнай таһымна онгоһуллубут эбии быраабылалар дьайаллар. Билингни директива этэринэн, норуоттар икки ардыларынаабы отчоттааһын ыстандардыгар (МСФО) олобуран, снл түмүгүнэн ылыллар ыраас барыс 50 бырыһыаньтан кырата суох кээмэйэ дивидент төлөбүрүгэр барыахтаах. Арассыйатаабы буһалтыр учуотун тиһигиттэн атына - АЛРОСА хампаанна бөлөбөр кириэр тэрилтэлэр барыстарын эмнэ учуоттуур.

МУНУТУУР ҮРДҮК ТӨЛӨБҮРДЭР

2020 снл саһаланытыгар, хамсык хааччабын кэмгэр хас да ый алмаас атыыта тохтоон турбута. Алмаас атыытыттан киллэринэр дохуота да суох сырыттар, АЛРОСА үлэлэбитин курдук үлэли сылдыбыта, алмаас хостонно турбута, хамнас төлөммүтэ. Бу манна барытыгар эрдэттэн баар үп саһаһа туһалаабыта. 2020 снл бастакы аһаарын түмүгүнэн, киллэриммит үбүнээбэр 30 млрд солк. элбэх үбү ороскуоттаабыта. Онон илгэн харчы сүүрүгэ (свободный денежный поток) суох, "минус" этэ. Онон снл бастакы аһаарын иһин дивиденни АЛРОСА төлөһөр кыаба суоһа.

Атырдыах ыйыгар алмаас

атыыга барар буолан барбыта, ырыынак сэрэгхсийэн, тиллэ түспүтэ, хампааннаба снл иккис аһаарыгар балай эмэ ситиһиллээх күн-дьыл үүммүтэ. Дивидент бэлиитикэтигэр олобуран, АЛРОСА бэйэтин аахсыйалаахтарыгар тустаах кэмгэ баар илгэн үп 80 %-нын дивидентнэ биэрэргэ быһаарбыта. Бу - 2020 снл түмүгүнэн хампаанна ситиспит ыраас барыһыттан икки аһаар бүк кэринэ улахан суума. Ону таһынан 2019 снл түмүгүнэн аабыллыгыт дивидентэн икки аһаар төгүл үгүөрү дин, үөһэ этэн аһардыбыт.

Ол аата, өрөспүүбүлүкэ уонна алмаастаах түөлбө абыс улууһа дивидент быһыытынан, 17,6 млрд солк. уонна 5,6 млрд солк. эбэн, уопсайа холбоон, 23,2 млрд солк. ылан туһаныахтара.

Өрөспүүбүлүкэ уонна тустаах алмаастаах улуустар АЛРОСАттан кэлэр дивиденни, син эмнэ хампаанна киллэрэр нолуогун курдук, бүддьүөттэрин чэрчитинэн ылан туһаналлар. Ордук суолталаах уонна күннээби уонна стратегическай суолталаах сылга-сорукка, бүддьүөт үлэһитэригэр төлөнөр хамнастан саһалаан, инфраструктура эбийиэктэрин туугуа былааннаан туһаналлар. Тустаах улуустар баһылыктара этэллэринэн, оройуоннар алмаас хампааннаатыттан ылар дивидентнэрин 70-тан 90-на диэри бырыһыана долгуну инвестициялаах бырайыактарга, инникилээх дьыалаба туттулаллар. Онуоха сокуон ирдэбиллээн, бу үлэрэи оройуон уопсай бүддьүөтүн бигэргэти чэрчитинэн быһаараллар. АЛРОСА дивиденни көмөтүнэн улуустар хаарбах дьизэттэн олохтоохтору көһөрүү бырагырааматыгар, суол-иис, хочолунай өрөмүөһүгэр, уу ситиминэн хааччыыыга, дьыссаат, оскуола тутуугугар, доруобуйа харыстабылын сайыннарыыга, чизки сыгар нэһилиэктэргэ интэриэһит ситимин тардыыга уо.д.а. наадаба туһаналларын этэллэр.

АЛРОСА хампаанна нолуогу, нолуогу таһынан төлөбүрдэри, дивиденни төлүүрүнэн тохтообот. Араас аһымал санаа бырайыактарыгар, аахсыйаларыгар көхтөөхтүк кыттар. Ону тэнэ бэйэтин үлэһиттэрэ кырдыар саастарыгар биэһийэлэрэ үрдүк буоллун дин, эрэллээх "Алмазная осень" судаарыстыбаннай суох биэһийэ пуондатыгар (НПФ) үлэһитэригэр биэһийэ төлөһөрүтүөр.

Алмаас хампааннаата 10 млрд солк. чуһаһыр суумалаах 500-кэ тийэ социальнай көбүлээһини олоххо киллэрэр. Бу түмүгэр тыа, куорат сир оскуолаһара, балыһаһара тутуллаллар, өрөмүөһүнэллэр. Успуорду, культураны, үөрэ-бириини өрүү да өйүүллэр.

2010-2020 снлларга, ол эбэтэр уон төгүрүк снл иһигэр алмаас хампааннаата АЛРОСА өрөспүүбүлүкэ экэниэмикэтигэр 940 млрд солк. киллэрбит. Итинтэн нолуок уонна дивидент быһыытынан төлөммүтэ 502 млрд солк.

Саха сирэ уонна алмаастаах түөлбө улуустара ылбыт дивидентин суумата (млрд солк.)

2010 снл - 0,1.
2011 - 0,8.
2012 - 3,0.
2013 - 3,7.
2014 - 3,6.
2015 - 3,6.
2016 - 5,1.
2017 - 21,7.
2018 - 27,1.
2019 - 19,3.
2020 - 6,4.
2021 снл - 23,2.

Манна 2020 снл уопсай түмүгүнэн бэриллэр дивидент кээмэйэ кириэр сылдьар. 2021 снл бастакы аһаарынаабы дивидент учуоттаматах.

Ньурба оройуонугар, өрөспүүбүлүкэ тийэ биллэр уопастыбаннай эколог Петр Николаевич Мартынов от ыйын 6 күнүгэр 75 сааһын туолар.

Петр Мартынов сырдык кэриэһигэр, 60 сааһыгар анаан, 2006 сыллаахха Иван Семёнович Бурцев "Күн айыы киһитэ" диэн кинигэни таһаатарбыта. Кинигэбэ чугас дьоно, кэргэнэ Раиса Гаврильевна, төрөппүт кыыһа Ирина Петровна, убайа Николай Николаевич, Ил Түмэн бастакы дьоктуота Владимир Николаев, "Бүлүү" уопастыбаннай-экологическай комитеттэ чилиэннэрэ, добордоспут табаарыстарын ахтыылары кирибиттэрэ. Ол кэминээбэ сурдубут ахтыы кэнниттэн номнуо 15 сыл ааһа оҕуста...

Биригэ төрөөбүт убайа Николай Николаевич Мартынов быраатын Петр Николаевич туһунан ах-

Салбааччылар баар буолалларыгар эрэнэрэ

тытын ааҕааччыларга тиэрдэбин. - Биһиги ийэбит айанныт Дьүөгөссэтин кыыһа Ирина Егоровна (кыс эрдэбинээби араспаанньата Иванова), Омолдоон сириттэн Көмнөркөй аҕатын ууттан төрүттээх аҕабыт Николай Петрович Мартыновтыын ыал буолан холбоһон, кэрэ айылҕа-лаах Таба Өлбүт диэн сиргэ олобуттара. Иккиэн Омолдоон нэһилиэгин Куйбышев аатынан колхозу чилиэннэрэ этилэр. Биһиги төрөөбүт сирбитин харыстаан Оччугуй Эбэ диэччибит.

Быраатым Бүөтүр төрүүр сылыгар үс сыллаах кураан сыллар саҕаламмыттара, үлүгүрдээх куйаас күнгэ күн сирин көрбүтэ. Оҕо сааспыт Оччугуй Эбэбэ ааспыт, - диэн кэпсээнин саҕалаата. Николай Николаевич иккискэ үөрэнэр сылыгар дьоно Ньурбага көһөн кирибиттэр. Быраата оҕолору кытары үрэххэ, кэлин табаарыстарынан: Андреев Володя, Ощепков Афоня, Балакшин Саша, Васильев Руслан буоланнар өрүскэ сөгүлүүллэрин, күөгүлүүллэрин аҕынна.

Пётр оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр көрсүө-сэмэй, биир куһаҥан тылы сангарбат, наһаа аһынҕас сүрэхтээбэ, кыраны-кыамматы көмүскүүр буолара, - диэн тапталлаах быраатын санаан ааста.

Элээрэтиҥ, аҕаларыттан бэриллэн, ийэлэрин төрдүлэригэр уустар баар буоланнар, аҕатын баһан Петр маска сыстабас, уһанар

буолан, аармыйаттан кэлэн баран промкомбинатка столырынан үлэ-лээн сылдыбыт.

- 1990-1992 сылларга "Бүлүү" уопастыбаннай-экологическай комитеттэ тэриллэр, бэрэссэдээтэлинэн быраатым Бүөтүр ананар. Сунтаартан бэрэссэдээтэли солбууааччынан Эдуард Соколов, Дьоккуускай куораттан Н.П.Павлов, Ньурбаттан А.И.Тобонов, Бүлүү бөлөх улуустарыгар Н.Л.Игнатьев-Билгэ, президиум чилиэннэринэн Н.Д.Архипов, И.С.Бурцев талыллан экологическай чинчийилэри ытталлар. ГЭС тутуллубут сиригэр, Бүлүү муоратын уу хаайар сир түгүбэр тимирдиллибит мөлүгүнүнэн километр мас ойуур сыгы-ыгытыттан фенол, алмаас фабрикагыттан кирдээх ууларын ытыыларын, Марха өрүс сыырын үрдүгэр "Кратон-3", Туобуйаба, Кэбээйигэ, Сунтаарга ытыллыбыт дэлби тэптэриилэргэ барытыгар сылдыра. Ол сағана бырааппар "Эн кыра оҕолордооххун, бэйиң эдэргин ити сүлүһүннээх сирдэргэ сылдыһа суох этин", - диэн сэрэтэн этэр этим. Ону: "Убаай, туох диэн эттэңи, биһиги саҕалаахпыт, кэлин салбааччылар баар буолуохтара, көмүскэнэр буолуохпут, өйүүр дьон көстүө", - диэр этэ. Инньэ гынан харса суох сылдыра.

Удачнайга "Кристалл" сир аннынаабы ядернай дэлби тэптэриилэри ыппыт сирдэригэр уонна Удачнайдаагы хайаны байытар

кэмбинээт Далдын үрөһүнэн Марха өрүскэ хвостохранилище кирдээх уутун уонна сааскы халаан уутун ыта олобуттартын, быраатым Петр Мартынов истэн чинчийи үлэтин ыппытын түмүгүнэн, 1991 сыллаахха 430 №-дээх дыһаһынан ССССР Үрдүкү Сэбиэтэ уонна Дьоккуускайдаагы Айылҕа сударыстыбаннай комитетин бэрэбиэркэлээһинин түмүгүнэн үлэлэрэ алта ыйга тохтотуллубута.

1992 сыллаахха академик В.Г.Кривошапкин салайааччылаах, Саха сирин бастакы Президентэ Михаил Николаев Ньурба оройуонугар медико-биологическай экспедиция тэриллэн, Сүлдүкээртэн Мархаба баар Дьаарханга диэри онно олоор олохтоохторун, үүнээйитин, маһын, балыгын, хамсыыр-харамайын барытын чинчийэн үөрэтэн барбыттара.

Салгыы Николай Николаевич дойдутугар быйыл тахса сылдан наһаа хомойон кирибитин этэр.

- Оччотооҕу дьон оттуур сир аһара харыстыылара, бүөбөйдиир этилэр. Ол сағана Дьикимдэ эбэтигэн Арбаа Уолбут, Сыстан үрэхтэри кириэллэрэ. Угут дьылга уу бөбө киллэрээччилэр. Дьикимдэ эбэтэ ходуһата бүтүннүү ойууругар диэри уунан туолааччы. Ол туолааҕына чугас сытар эһэм хордорбут хоруута баар этэ. Таба Өлбүккэ уу киллээтэрэрэ, ардыгар онтулара аһара туолан Харбалаах диэки үргүлдү баран хаалара. 44 гаалаах, билигин ходуһа буолан

сытар баһыналаах бурдук ыһар уонна Маар Улахата диэн 10-ча гаалаах баһыналаах сир баара.

Билигин "Гидрант" тэрилтэтэ ыттар үлэтин көрөн сөхпүтүн. Дьикимдэ эбэтигэн Таба Өлбүккэ уу кириэр хоруутун 2 км усталаах кэтит гына эбии хорбуттар. Дэмдэй уутун эмиэ түһэрэ сатаабыттар. Дьикимдэ эбэтин Уолбатын ходуһатын үлтү сүргэйэн кэбиспиттэр, икки өттүгэр бырахпыт буордара өрөһөлөнө сытар. Кырата 40-50 гаалаах ходуһаны сүргэйбиттэр. Өскүөрүгүн Хабыкка өтөбүн аннынан эһэм хордорбут хоруутунан Таба Өлбүт уутун түһэрэ сатаабыттара буоллар, уута барыа этэ, - диэн ытык кырдыаҕас олунун хараастыбыт санаатын эттэ...

Күн-дьыл, сыллар-хонуктар ааһаллар, Петр Николаевич сырдык аата үйэлэртэн үйэлэргэ ааттана туруо. Кини сыралаах, доруубуйатын сүтэрэн туран үлээбит үлэтин салбааччылар, батыһааччылар бааллар, үлэлэрэ түмүктээх буоларыгар эрэнэбит.

Быйыл сааскыттан кураан күннөр тураннар, дьол дьалабайыттан өрөспүүбүлүкэбэ ойуур баһаардара турдулар, хаарыаннаах тыаларыт уокка былданнылар. Ирбэт тон араната аһыллан, тулалыыр сирүт балысханлык умайыта туох да үчүгэйгэ аҕалбата чаччы.

Антонина СЕМЕНОВА.

Экологическай хамсааһыны төрүттээччи

Бу сиргэ бэрт эдэхтик ураты миссиялаах дьоннор төрөөн аахаллар. Онук дьоннортон биридэстэрэ Петр Николаевич Мартынов буолар.

Мин 80-с сылларга дойдубар землеустроителлэн үлэлиир кэмнэрбэр экология улахан нормативнай правовой баазата суох кэмигэр сүрүннээн айылҕа харыстабылын боппуруостара биһиги үлэбитигэр сыһыарыллалара. Ол эбэтэр сир боппуруостара, уу, экология хонтуруолунай функцияларынан дьарыктанар этим.

Ол сылларга Бүлүү, Марха киртитиитин, космос содулун, сир аннынаабы дэлби тэптэри тустарынан сир аннынан эрэ истэрбит. Уопсайынан ити боппуруостар кистэлэнг балаһыанньалаахтара, официальной докумуоннар суохтара.

80-с сыллар бүтүүлэригэр Афанасий Ильич Тобонов, Николай Петрович Павлов, Петр Николаевич Мартынов элбэх үлэни ыттаннар, запрос, информация бөбөтүн хомуйан экология боппуруостарын көтөбөн барбыттара. Гласность диэн кэлэн элбэх кэпсэтиилэр саҕаламмыттара. Олору иилээн-саҕалаан тэрийээччи Петр Нико-

лаевич Мартынов буолара. Кини көбүлээһининэн, кинини тула мустубут энтузиастар көмөлөрүнэн Ньурба 90-с сылларга айылҕаны харыстааһын киинэ буолбута.

Ол кэмгэ Бүлүү бөлөх улуустарын актыыбынай дьонноро түмсэн "Бүлүү" диэн уопастыбаннай экологическай түмсүү тэрийбиттэрэ. Ити боппуруостартан ситтэрэн, биригэ үлэлэһэн П.Н. Мартыновтыын чугастык билсибитим, өрүү алтыһар, кэпсэтэр этибит. Кини үлэбэр кэлээччи, элбэҕи кэпсээччи, телефонунан эмиэ элбэхтик сибээстэһэрбит. Онон экология боппуруостарыгар минигэр кинилэр угуйбуттара уонна кытыннарбыттара.

П.Н. Мартыновтыын, чабылхай, чулуу киһини кытта биригэ алтыһан үлэлээбиллэрин кизэн туттабын уонна сүгүрүйэбин. Кини дьүһүннүү-бодолуун, тылбын-өстүүн саха бухатырыгар майгыныыра.

Ханнык да боппуруостар буоллуннар, ордук чуолан айылҕа харыстабылын кыһалҕаларыгар, туохтан да толлубакка туран күүстээхтик этинэрэ. Ол иһин да буолуо, оччотооҕу "Якуталмаз" салалтата нэһилиэнньэни кытта көрсөрүгэр: "Мартынов

баар дуу, суох дуу?", - диэн буолар этэ.

Ити тэриллибит "Бүлүү" общественной экологическай түмсүү Саха сиригэр бастакы уопастыбаннай экологическай тэриитэлэртэн биридэстэрэ. Түөрт улуус олоххо актыыбынай общественной позициялаах дьонноро, ол иһигэр П. Мартынов салалтатынан олус элбэх үлэни ыппыттара, ол түмүгэр өр сылларга кистэнэ сыппыт охсуулар (Бүлүү, Марха өрүстэргэ) тустарынан матырыйааллар баар буолбуттара уонна күүскэ боппуруос туруорбуттара. Бу үлэ түмүгүнэн "Бүлүү" комитеттэ, ол иһигэр П. Мартынов, И.С. Бурцев, Н.Д. Архипов, А.И. Тобонов, Н.П. Павлов, И. Степанов, А. Чомчоев, Э. Соколов, В. Мьякумянов, Н. Тимофеев курдук дьоннор элбэх сыллаах сыралаах туруорууларынан, үлэлэринэн улахан түмүктэр саҕаллыбыттара.

Бастаган туран, нэһилиэнньэ экологическай алдархай туһунан билсибитэ, иккиһинэн, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар дыһаллар, уураахтар тахсыбыттара, онно олобуран нэһилиэнньэ доруубуйатын медико-экологическай чинчийилэрэ ытыллы-

быттара, АЛРОСА хампаанньа 2 % үбэ-харчыта алмаас провинциятын оройуоннарын социальнай-экономическай, экологическай проблемаларын быһаарыга барар буолбута. Сүрдээх элбэх үп көрүлүбүтэ. Балар барыта Бастакы Президент М.Е. Николаев ылар дыһалларыгар тирэх буолбуттара.

Петр Николаевич Мартынов - Саха сирин общественной экологическай хамсааһынын төрүттээччилэриттэн биридэстэрэ.

Биригэ түгэни бэлиэтээн ааһахпын баҕарабын. Ол кэмгэ оройуон Сэбиэтин депутаттынан үлэлээбитим. Олохтоохтор бөлөхтөрө П.Н. Мартынов олобут улууссатыгар кини аатын ингэри боппуруоһун киллэрбиттэрэ. Онно биһиги сөптөөх быһаары ылынан, П.Н. Мартынов аатын үйэти-тэргэ бастакытынан уулуссатыгар кини аатын ааттыырга уураах тахсыбыта, олук уурдуллубута.

Хорсун дьулуурдаах, туһаны аҕалбыт дьоммутун, биригэ бастакынан Петр Николаевич Мартынову, умнуо суохтаахпыт!

В.М. ПРОКОПЬЕВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
норуодунан депутаты.

Мин Амакинскай экспедиция-га геологунан үлэли сылдан, бухатыыр көрүнгээх киһини Мартынов Петр Николаевичи көрөр этим. Кини ол сағана спецсвязь фельдгера этэ, улахан суумкалаах уонна бэстилээтгээх, сотору-сотору экспедиция кистэлэнг дөкүмүөннэрин илдээр, аҕалар буолара.

1989 сыл дойдуга уларыта тутуу уонна демократизация тыһына биллэн барбыта. Ити сыл муус устар ыйыгар куонкурууска кыайан санга тэриллибит айылҕа харыстабылын комитеттин салайааччыта буолбутум. Үлэбин санга саалаан эрдэхпинэ кини ыгыллыгыт көрүнгээх, биһиги хоспугугар биридэ баар буола түспүтэ. "Мин Бүөтүр Мартынов диэммин, айылҕаны сөбүлүүр киһибин, анаан эйигин кытта билэс кэлиим", - диэтэ. Боппуруос бөбөтүн биридэ:

- Хантан кэлбит киһигиний, хомуньускун дуо, оройуон тойотторо көмөлөстүлөр дуо, айылҕаны төһө билэбин?

Мин эпизитим манньк буола:

- Ньурба оройуонугар төрөөбүтүм, хаһан да хомуньус буолбатабым, тойоттору билбэппин, геолог идэлээх буоламмын Саха сирин үксүн кэрийдим, айылҕаны син билэбин уонна көмүскүөм дии

саныбын.

Петр Николаевич өссө элбэҕи туоккалаһан ыйыталаста, өр кэпсэтибит уонна биригэ үлэлиэххэ диэн биригэ санаабы кириэн араастыбыт. Онтон ыла Бүөтүр хас командировкатын кэнниттэн биһиэхэ кэлэн, экология сонуннарын, кыһалҕаларын кэлэн үлэстэн, хайдах ону туоратар туһунан сүбөлэһи буолара, элбэх туруоруу суруктары бэлэмнээн ыталаабыппыт.

Петр Николаевич бэйэтин үлэтинэн Дьоккуускайга, Москубага элбэх командировкаларын кэмигэр сылдан, үгүс актыыбыстары, депутаттары, общественниктары уонна билсиилээх учуонайдары кытта билсибитэ. Омук дьоннорун кытта алтыһара, интервью бизэрэ, кини ыстатыйалара Япония, Франция уонна Голландия хаһыаттарыгар тахсыбыттара, араас омук дьонун интэриһин тарпыта.

1990 сыл алтынны 30 күнүгэр Ньурба бөһүөлөгүр Сунтаар, Ньурба, Бүлүү, Үөһэ Бүлүү, Кэбээйи уонна Мириинэй оройуоннарын делегаттара кыттыылаах тэрээһин-конференция буолбута. Манна Бүлүү түбэтин экологическай алдархайтан быһыыр комитеттэ тэриллибитэ, устаан уонна декларация ылыллыбыта. Комитеттэ председателинэн суруйааччы Эдуард

Үтүө аата ааттана туруохтун

Соколов быыбардаммыта, Ньурба оройуонуттан Петр Мартынов сопредседатель уонна Н.П. Павлов ревизионнай хамыһыһыа салайааччыта буолбуттара. Модьуйуу суруктар Сојуус, Арасыһыа уонна Саха сирин Үрдүкү Сэбиэттэрин ааттарыгар ытыллыбыттара.

1991 сыл бэс ыйыгар Саха сирин Үрдүкү Сэбиэтин хамыһыһыатын састаабыгар кирисэн "Кратон" саахаламмыт сир аннынаабы ядернай дэлби тэптэри сиригэр уонна Удачинскай ГОК эбийэктэрин бэрэбиэркэлииргэ биригэ сылдыбыппыт. Ол түмүгэр хамыһыһыа боротокуолугар дэлби тэптэри буолбут сирин буор модьобонон төгүртүгэр, дезактивацияны ытыы, киртийбит буору уонна маһы көмүү, Удачинскай ГОК эргэ 11-с фабрикатын кирти-терин иһин үлэтин тохтотуу уонна нэһилиэнньэ доруубуйатын чинчийи киллэриллибиттэрэ. Бу этиилэр кэнники барыта туолбуттара.

Ол сайын академик Алексей Яблоков Саха сиригэр экология боппуруостарын быһаарса кэлэ сылдыбыта, Петр Николаевич кинини кытта көрсөн кэпсэппитэ, санаатын тиэрдибитэ. Кэлин

"Кристалл" уонна "Кратон-3" диэн эбийэктэргэ сир аннынаабы ядернай дэлби тэптэриилэри үөрэтэ сыаллаах радиологическай экспедиция үлэтигэр актыыбынайдык кыттыбыта.

1992 сыл Эдуард Соколов бэйэтин баҕатынан уурайыта, кини онугар Петр Мартынов "Бүлүү" комитеттэ бэрэссэдээтэлэ буолбута.

Ньурба куоратыгар 1994 уонна Үөһэ Бүлүүгэ 1996 сылларга буолбут Бүлүү түбэтин экологиятын чөлүгэр түһэригэ аналаах конференциялары бэрэссэдээтэл быһытынан дьонуннаахтык салайан ыппыта. СӨ Үрдүкү Сэбиэтинэн "Бүлүү" бырагыраама ылыллыбыта, САПИ корпорация тэриллиитэ кини тыла-өһө тиийбитин туоһута буолар.

Накыын алмааһын кэнники технология тупсубутун кэннэ биридэ хостуохха диирэ. Экспертиза сокуоннарын кэспиттерин иһин алмаас компанията улаханлык ыстарааптаммыта, лицензиялара кылгас кэмгэ тохтотуллубута.

1996 сыл сайын айылҕа харыстабылын министэриститетин көмөгүнэн Голландияга, Бельгиага

уонна Францияга Европа дойдularын экологическай уопуттарын үөрэтэр семинарга кыттыбыта. Омук дьонно хайдах курдук ыраастык туттан олохторун сөхпүтэ, хаһан биһиги манньк олоххо тиийэбит диэн хараастыбыта.

Төрөөбүт дойду туһугар кири-сиигэ Петр Николаевич туох баар дьобуруун, кыаҕын бээрбитэ. Кини олоҕо айылҕаны кэнчээри ыччаптыгар чөл хаалларар туһугар анаммыта. Хомойуох иһин 1997 сыллаахха ыарахан ыарыы биһиги доборбутун эдэр сааһыгар илдэ барбыта.

Билигин Ньурба биригэ уулуссатта кини аатын сүгэр, олобут дьэ-тигэр өйдөбүннүк дуоска баар уонна Бүлүү өрүс үрдүгэр бороонса буюа турар.

Петр Николаевич Мартынов көрүнгүнэн эрэ бухатыыр курдук буолбатаҕа, кылгас да кэмгэ олордор кини Сахатын сирин, төрөөбүт дойдутун айылҕатын, онно олодор нуруотун олонхоҕо кэпсэ-нэр бухатыырдык көмүскээн, саха нуруотугар үгүс үтүөнү онгорбут кини аата ааттана туруохтун...

Анатолий АФАНАСЬЕВ.

АЙЫЛҔАНЫ КӨМҮСКҮҮРГЭ АНАММЫТ ОЛОХ

"Я думаю, что все богатства недр Якутии не могут принадлежать одной Якутии или даже России, они должны служить будущему. Когда-то закончатся все войны, государства будут обеспокоены только одним: состоянием окружающей среды, останется одна лишь боязнь экологических катастроф. Поколение, которое придет за нами, должно объединиться и спасти природу, чтобы выжить на Земле" (П.Н. Мартынов).

Биһиги аҕабыт, тапталлаах кэргэним, Күөх Ньурба көнгүл санаалаах хорсун уола, Саха сириг патриота, биллиилээх эколог, "Бүлүү" общественной-экологической комитет председателэ Мартынов Петр Николаевич дикти кэрэ айылҕалаах Дьиикимдэ эбэттин унуор Таба өлбүт дьон ааттаах уйгулаах буордаах алааска күн сириг көрбүтэ быйыл от ыйын 7 күнүгэр 75 сылын туолла. Ийэтинэн эһэтэ Иванов Егор Айанитович - Айанныт Дьөгүөссэтэ, нэһилиэк бастакы кинээһэ биэс бииргэ төрөөбүттэрин кытта сири солоон онгостубут улахан бааһыналаах, бас билэр бурдук мэйийэр мэйийилээх эбит. Бу бааһына оннун кэргэним анаан-минээн Дьиикимдэ эбэттигэр илдьэн миэхэ көрдөрбүтэ.

Эбэбит Ирина Егоровна кэпсииринэн аҕабыт убайа, биһиги абаҕабыт, билигин Ньурба ытык-мааны кырдыаһа, үөрэҕири туйгуна, учууталлар Учууталлара Николай Николаевичтан 7 сыл балыс буолан олус күүтүүлээх үчүгэйкээн бэйэлээх этиргэн оҕо эбит. Куп-кугас баттабын ийэтэ харыстаан биэс сааһыгар диэри кырыйбакка илдьэ сылдыбыт. Петр Николаевич бэйэтэ уонна түөрт оҕолоро баай историялаах, элбэх үтүө үгэстэрдээх Ньурба бастакы нүөмэрдээх оскуолатыгар үөрэммиттэрэ. Оскуолаҕа энтузиаст учуутал Андреев Б.Н. куруһуогар араас көтөрдөрү, кыыллары харайалларын, үүнээйигэ уу куталларын туһунан истинник ахтар буолара.

Аҕабыт Бүлүү эбэ туонатыгар оонньоон, уутугар дуоһуя сотулээн, күөгүлээн улааппыт буолан дынгнээх Айылҕа оҕото этэ. Сахаҕа улахан уңуохтаах, күүстээх-күдэхтээх, чэгиэн доруобуйалаах уол толору уулаах Бүлүү эбэни харбаан туоруура, ахсыс кылааска үөрэнэ сылдьан 80 киилэлээх штанганы өрө анньара. Көнгүл тустууга бастакы спортивной разрядтаах спортсмен араас күрэхтэһиилэргэ оскуола, улуус, Саха сириг аатын көмүскээбитэ. 1961 с. республика сборной хамаандатыгар киирбитэ.

Ахсыс кылаас кэнниттэн аҕалара, эһэбит Ньурба биир дьонун-мааны киһитэ Мартынов Николай Петрович ыалдьан эрдэ олохтон туораан түөрт оҕотун кытта соботоох хаалбыт ийэтигэр күөс-көмө буолаары салгыы үлэлиг-үлэлиг киэһээнни оскуолаҕа үөрэнэн ситии-хотуу аттестатын ылбыта. Оскуола кэнниттэн мас тардыһыга эмиэ ситиһилээхтик кыттар, ох саанан ытынан дьарыктана сылдыбыта. 1971 с. промкомбинакка столардыы сылдьан спецсвязь Саха сиригээби управленийын Ньурбатаагы салаатыгар үлэҕэ киирбитэ. Манна 26 сыл устата старшей фельдгегеранан энкилэ суох үлэлээн элбэх Бочуотунай Грамотанан, Махтал суруктары ылбыта.

Олоғун бүтэһик сылларыгар спецсвязь Ньурбатаагы филиалын салайааччыта этэ. Үлэтин сиэринэн Москваҕа элбэхтик көтөрө, командировкатын быһыгар араас үрдүк таһымнаах тэрлэтэлэргэ тус бэйэтэ сылдьан депутаттары, үчэнайдары көрсөн экология кыһалҕаларын туруорсара.

Кэргэним, аҕабыт Мартынов П.Н. тулалыыр хампа күөх эйгэбит чөл туруктаах буоларын туһугар сыралаах үлэтин сырдатан эрэллээх доҕоро, биллиилээх эколог Бурцев И.С. хомуйан таһаарыт "Бүлүү эбэ көмүскэлигэр" (2000 с.), уонна "Күн айыы киһитэ" (2006 с.), исторической наука доктора Н.Д.Архипов "Четверть века борьбы за природу седого древного Вилюя" (2016 с.) уонна да атын айылҕа харыстабылыгар аноммат кинигэлэргэ сииһили суруллубута.

Мартынов П.Н. экологияҕа дьонун дуулуурдаах, энчирээбэт эрчимнээх үлэтин түмүгэр ааспыт үйэ 80-с сылларыгар Ньурба Саха сириг общественной-экологической хамсаанын эргийэр киинэ буолбута. Дьон өйүн-санаатын уһугуннарар, түмэр элбэх киэн далааһыннаах мунһахтар, конференциялар, акциялар буолбуттара. Петр Николаевич төрөөбүт дойдутун айылҕата чөл туруктаах буоларын туһугар бэйэтин олоғун толук ууран кэппийкэ да да хамнаһа суох общественной үлэҕэ сүрэхтин-быардыын бэринэн туран сырдык тыына быстыар диэри хорсуннук туруула-

пыта. Кини дынгнээх научнай чэхчыларга эрэ олобуран бар дьонугар кэпсиирэ, Накыинга, Мирнэйгэ уонна ядернай тэптэрииттэн саахал буолбут сирдэригэр элбэхтэ сылдьан бэйэтэ устубут видеоларын көрдөрөрө, бэчээккэ элбэх сыты тыллаах ыстатыйалары суруйара.

1995 с. "АЛРОСА" АК "Сир уонна государственная экспертиза туһунан" сокуону толоостук кэспитэ дакаастаан компания 780000 солк. ыстараап төлүүргэ күһэллэбитэ уонна быстах кэмнэ лицензиятын былдьата сылдыбыта. "Бүлүү" комитет туруорсуутунан Саха Республикатын үрдүк Сэбиэтигэр, Правительствоттэн саҕалаан кэккэ дьонуннаах дьаһаллар ылыллыбыттара. П.Н. Мартынов Санкт-Петербурдаагы атом институтун кытта "Марха-93" диэн радиологической экспедицияҕа барсан чинчийэр үлэҕэ кыттыбыта. Бу экспедиция үлэтин түмүгэр "Обеспечение экологической безопасности в районах проведения мирных ядерных взрывов и добычи урансодержащих руд в РС(Я)" диэн улахан анал Бырагыраама үлэлээбитэ.

Урукку сылларга чып кистэлэннэ тутуллубут 12 ядернай тэптэрииттэн саахалламмыт сирдэргэ кирдээх пробалары эт санньанан таһыспыта, радиацияны кээмэйдээри араас прибордары сүлүһүннээх буору хаан скважинаҕа быалаан аллараа түһэрсэрэ. Дозиметр диэн радиацияны кээмэйдиир прибору ханна да буоллун мэлдьи илдьэ сылдыра. Биридэ дьон Хорула түбэтигиттэн булан тиксэриит халлаантан түспүт ракета тобоғун үлүгүрэйэ лоскуй тимри хаһыакка суулаан саквожжа уктан дыэтигэр илдьэ кэлбитин өйдүүбүн. Итинник бэйэтин харыстамакка үлэлээн-хамсаан айылҕаттан маанылаппыт хаарыан чэгиэн доруобуйата айгыраан кылгас үйэлэммитэ саарбаҕа суох.

Олох сокуонун быһытынан айылҕаны ис сүрэхтигэр таптыыр, арангаччылыр киһи ис-иһиттэн үчүгэйгэ тардыһылаах, киэн көбүстээх, аһынынас уонна тулуурдаах буолар быһыылаах. Ол да сиэринэн биһиги аҕабыт сүрдээх сайаҕас, чачы айыы уонна айылҕа киһитэ буоларын билсибит, бодоруптук киһи барыта өйдүүрө, ылынара. Кини атын киһиэхэ үчүгэйи онгордобуна бэйэтэ ордук дуоһулар буолара.

Аҕабыт боростуой үлэһит, үрдүк сололоох салайааччы да буоллун уопсай тылы сатаан түргэнник булар сэдэх добуурдаах этэ. Академик А.В. Яблоковтыын, Канада экологтарын кытта сибээстээҕэ. 1992 с. Япония "Хоккайдо Симбун" хаһыатыгар улахан интервьюта бэчээттэммитэ. 1996 с. омок дойдуларыгар экологияҕа опыты билэр-көрөр соруктаах Голландияҕа, Бельгияҕа, Францияҕа сылдыбыта. 1997 с. "Огни Нюрбы" хаһыакка суруналыыс И.Нюрбусов кини туһунан: "Он, считаю, одним из тех редких людей, кто попадал под высока-

звание известного писателя, великого гуманиста А.П. Чехова: "В человеке всё должно быть прекрасно: и лицо, и одежда..." - высокий, статный, моложавый. Личное обаяние, неуёмная энергия, дружелюбность, душевная распахнутость, любознательность привораживали людей самых разных возрастов, уровня интеллекта, социального положения." - диэн ахтан суруйбуттаах.

Онтон биир санаалааҕа, доҕоро, улуус биир үтүө-мааны киһитэ, Россия үтүөлээх бырааһа Н.Н. Николаев "Күн Айыы киһитэ" (2006) Петр Мартынов туһунан ахтыы кинигэҕэ: "Мин кинини ханнык да ыараханнартан, мэйийдэртэн чаҕыйан турбатах, буулаҕа санаатын булгуруппатах, модун дуулуурун тулхадьппатах, аһыныгас санаалаах айыы- хаан аймахтарын арангаччылырга ананан айыллыбыт, көмүскэстээх санаалаах күн-хаан улустарын көмүскүүргэ төлкөлөнөн төрөөбүт", - олонхоҕо хоһуйуулар Айыы бухатырыгар майгынаатабын," - диэн суруйбута. Дойдун дьон хорсун уолларын сырдык аатын кэриэстээн Бүлүү эбэ үрдүк мэнэ биэрэгэр өйдөбүннүк бюст туруорбуттара.

Аҕабыт мындыр туттуулаах уус буолан ол саҕана улахан, тупсабай көстүүлээх, уунан ититиллэр дыэбитин бэйэтин илиитинэн туптута. Оҕолор хосторугар оонньуура элбэх миэстэни хаалларар туһунан шифоньер үрдүгэр кирилийинэн тахсан утуулар орон, истинээҕэ сыста турар тренажеры онгорбута. Мас саамай ыраас экологичнай матырыйаал диэн ааттыра, уһанарыгар сөбүлээн туттара. Хаһаайын олус ыалдыттымсах, дьыллэм майгылаах буолан биһиэхэ ыалдыт-хоноһо, оҕо-аймак да тиһигин быспака сылдыра. Ньурбатын дьон-сэргэтэ туруорсан дыэбит турар уруккута Некрасов уулуссата билигин биһиги аҕабыт аатын сүгэр.

Киэн эйгэлээх, үгүс билиилээх-көрүүлээх, оҕо эрдэҕиттэн кинигэҕэ кутун туттарбыт, элбэҕи ааҕар киһи этэ. Политика, экономика эйгэлэрин таһынан бэл литератураны үчүгэйдик билэрэ. Ардыгар суруйааччылар олохторун туһунан мин - бибилиэтиэкэ үрдүк үөрэхтээх үлэһит билбэт чэхчыларбын кэпсээн сөхтөрөр түгэннэрэ баар буолааччы.

Аҕабыт биһигинниин бииргэ олооро бэрт кылгас кэм хаалбытын бүтэйдии сэрэйэр курдук ураты истинник уонна уйаннык сыһыаннаһара. Кини үтүөгүнөн биһиги дыэ-кэргэннэ дьахтар уонна кыыс оҕо тангара курдук үрдүктүк тутуллара. Родомтан тахсарбар миэхэ көмөлөһөрү анаан уопускаатын ылааччы. Дыэ иһинээҕи хайа баҕарар үлэни иккиэн эйэ дэмнээхтик бииргэ онгоробут. Ол сылдьан кини күннээҕи сонунтан наар көрдүбүс өттүн таба тутан кэпсээччи, мин үксүн истээччи уонна күлээччи буоларым.

Биһиги дыэ-кэргэн айылҕаҕа тахсан сыһыанар үтүө үгэстээх этибит. Кыыспыт Туяра аан бастаан балтараа саастааҕар Бүлүү биэрэгэр балааккаҕа хоммута. Уолун кыра эрдэҕинэ анаан ытык-кэрэ сири Сата хайатын көрдөрө илдьэ сылдыбыта. Мин Дьылҕа Хаан ыйаабынан холоонноох добурунаан Бүөккэбинээн кылгас да буоллар бииргэ олорут аналбынан бэйэбин дьахтар быһытынан толору дьоллообунан ааҕабын. Аҕабыт миэхэ уонна оҕолоругар улахан тапталын уоспат күүһэ күн бүгүнгэ диэри биһигини арангаччылы сылдырын билэбин. Биһиги сиэннэрбит, хос сиэн-

нэрбит эһэлэрин туһунан кэрэ кэпсээн, уос номоҕо онгостуохтара диэн эрэнэбин.

Оҕолор кыра саастарыттан аҕаларын аатынан киэн-тутта улаатан билигин бары үрдүк үөрэхтээх, идэлээх, дьонун үлэһит дьон буоллулар. Улахан кыыс Ирина өрөспүүбүлүкэҕэ биллэр суруналыыс, СӨ бэчээтин туйгуна. "Вести Якутии" уонна "Удивительная Якутия" сайттарга редактор, кинигэни хомуйан онгорорго идэтигит ааптар, икки уол амарах ийэтэ. Кэргэнэ Яков Алексеев СВФУ хотугу нороттар литератураларын салаатын магистранта, предприниматель. Бастакы сиэн Данил улаатан СВФУ автодорожной факультетын бүтэрэн номнуо армияҕа сулуспалаан ытык иһин толорон кэлбитэ. Кыралара Миша оскуолаҕа туйгун сыанаҕа ситиһилээхтик үөрэнэр.

Иккис кыыс Марина Москваҕа олорот, Россияҕа араас омок дойдуларыттан кэлэр дьонго докумуон бэлэмниир "Виза Делайт" миграционной-консалтинговай тэрииттэҕэ исписалиис. Уолбут Николай горняк идэлээх, Мииринэй куоракка "Мир" рудника аҕыс сыл маастарынан ситиһилээхтик үлэлээбитэ. Билигин Дьокуускайга олорот, "Дальтибермаш" компанияҕа региональной управляющей. Кэргэнэ Роза экономист, уоллара кырачаан Артур төрөппүттэрин күннэтэ үөрдэ этэннэ улаатар. Кыра кыыспыт Туяра "Вилюй" федеральной суол Управленийыгар бастакы категориялаах эксперт, кэргэнэ Александр Жирков техническэй наука кандидата, П.И. Мельников аатынан ирбэт тону чинчийэр институтка геотермия уонна криолитозона лабораториятын сэбиэдиссэйэ. Күннэрэ-ыйдара Күннэй диэн минньигэс кыыстан тахсар.

От ыйын 5 күнүгэр аан дойду үрдүнэн тулалыыр эйгэ уонна Россияҕа Эколог күнэ бэлиэтэнэр. Быйылгыттан оҕолорбунаан уонна аҕабыт бииргэ төрөөбүттэрин кытта сүбэлээн экология хайысхатыгар ситиһилэммит Ньурба 1 №-дээх оскуола үөрэнээччитигэр П.Н. Мартынов аатынан сыл айыы бу кэрэ-бэлиэ күнүгэ туттарыллар уон тыһыынча солкуобай кээмэйдээх стипендия олохтуурга быһаардыбыт. Бастакы стипендияны педколлектив быһаарытынан 2021 сыллаах лауреат эколог идэтин талбыт 11 "А" кылаас үөрэнээччитэ Иванова Лиана ылар чиескэ тигистэ.

Инициатив экология диэн өйдөбүл нохтолоох сүрэхтээҕи барытын долгутар аан дойду үрдүнэн сүрүн проблема буолбутунан биһиги аҕабыт П.Н. Мартынов сырдык аата кэнчээри ыччаппытыгар айылҕаны харыстыыр, күөх доулбутун көмүскүүр күн санааны тэнитэргэ холобур буолуо диэн эрэнэбин.

Раиса МАРТЫНОВА,
СӨ култууратын туйгуна.

Үтүө аатын үйэтиэйэ

Эколог Петр Мартынов сырдык кэриэһиэрэ

Эн биһикки эт саастыы
Этибит эбээт... Бырастыы!
Иккиэн биридик харыстыы
Айылҕаны таптыырбыт.

Күөх Ньурба күөрэгэин
Көр?-үөрэ саатырыбыт,
Хотун Бүлүү чэгиэн иэнин
Харыстаһа сатыырбыт.

Үөмөн кэлэн туох үөдэнэ
Эн олоххун былдьаата,
Ханнык эттик өр сүһүрдэн
Күнтэн сүтэр дьылҕалаата?

Бэйэҥ үйэҥ сүпсүгэр
Анаатабын тус дьолгун,
Туркун үлэҥ түбүгэр
Угуйдабын бар дьонгун.

Харах далыттан сүтэ
Хаалыҥ эбээт сүрэхпэр
Уолан бэйэҥ сүгүртэ,
Тыһынаах буолуон бу Сиргэ.

Хаһан эрэ Эн аатыҥ
Хаттаан тиллээ, күлүмнүө,
Хотун Бүлүү түргэн аалын
Сырдык ыран көтөбүө.

Үүнэр үйэ аар баҕаҕар
Саха дьон түмүллүө,
Айыы санаа кыһатыгар
Үтүөн үтүөнөн төлөнүө.

Клара ВАСИЛЬЕВА,
04.03.1997 с.

— Эколог П.Н.Мартынов төрөөбүтү 75 сылыгар —

Ыкса ыаллаһан олорбуппут

В защиту родного Вилюя

Основные этапы борьбы Петра Мартынова за экологию бассейна реки Вилюй

1991 г. Участие в составе депутатской комиссии в наезде на место загрязнения окружающей среды города Кызыл-Эль в верховьях реки Марха (приток реки Вилюй). Проверка деятельности Удмуртского ГОКа в составе депутатской комиссии.

1992 г. Избран председателем общественного комитета «Вилюй». Поездка в Галициново и Франсуа с целью изучения мирового экологического опыта. Переписка с экологом из Канады.

1993 г. Рационализация экспедиция «Марха-93». В результате документально зафиксировано загрязнение окружающей среды промышленными предприятиями бассейна Вилюйского водохранилища. Подан иск в милицию (взыскание штрафа) за загрязнение окружающей среды. Общественная экологическая инспекция в районе города Кызыл-Эль.

1994 г. Проведение научно-практической конференции в г.Нурба «Проблемы улучшения экологической обстановки в бассейне Вилюйского водохранилища». В результате приняты решения, обеспечивающие более устойчивое использование водных ресурсов бассейна Вилюйского водохранилища. Создан первый в республике документальный экологический фильм «Судьбы реки Вилюй».

Объект «Крылья» - место аварийного сброса сточных вод в реку Марха.

1995 г. В первом этапе года подготавливаются предложения в том, что АК «ЛПСА» грубо нарушает Закон о земле и государственной собственности.

1996 г. Первая отчетно-выборная конференция общественного экологического комитета «Вилюй» в г. Нурба.

Нападение на озеро (загрязнение) в районе Кызыл-Эль.

Нурба оройуонугар биир бастакынан Бүлүү, Марха өрүстэри киртитииттэн көмүскэспит общественник-эколог П.Н. Мартыновка ананар.

Адам И.В. Евсеев ыал боулаат дьиз туттарыгар Нурба сэбиэттэн уһаайба сири көрдөөбүтүгэр, өрүс үрдүгэр сири анаабыт курдук боулаат уларытан кээспиттэр. Онон арам уу-хаар тахсыта саҥа сири булан, уу хонор дуу, хоммот дуу диэн чинчилээбит. Үрдүк сир эбит диэн, уһаайба бастаран дьиз тутуутун сабалаан, Пионерскай уулусса, Лермонтов уулуссатын кытары быһа аасыһар мунуугар, биһиги дьизэлэммиттэр. Онон, элэр сааспыт кэмнэрэ Пионерскай уулусса 6 №-гэр олус дьоллоохтук ааспыт. Билигин аҕатын уһаайбатыгар кыра бырааппыт Иннокентий сүөһү-ас тутан олорор. Ожо сааска ыалларбыт оҕолорун кытары бары сүүрэн-көтөн ооньуурбут, көх-көхүтүгэр, билигин көрүүгө тардыһарбыт. Мин арыый улаатан, борохотуйан дьиз-биттэн уулуссаба тахсан ооньуур кэммиттэн, бу бачча сааспар диэри бииргэ ооньообут, дойдоспут дьүөгэм ыалбыт Ньюкулай уонна Өрүүнэ Мартыновтар улахан кыыстарта Света этэ. Биһиги бэйэбит эр билэрбитинэн, таптаан ааттырбытынан, Лаанчык.

Биир күһүн сир тогууга соруктанан-суолланан сарсыарда эрдэ турдум. Өрөбүл буолуо, дetsаппар барбат күнүм. Бэбэхэ киһээ ооньоон бүтүрүтүгэр дьүөгэм Лаанчык: "Сарсын эрдэ кэлээр, аҕабын укуоллууллар, ону көрдөрүөбүт", - диэбитэ. Дьэ, ол кэмнэ аҕалара Ньюкулай улахан кыыс ылды сытар кэмэ үһү. Онон биһиги кыра бэдиктэр хантан билиэхпитий. Туран сиир-халты таннаат, бачыынкабын тиэрэ-маары да кэппит буолуохпун сөп, оннук ыксаан Лаанчыктаарым тиэргэн-нэригэр кириэн төттөрү-таары тон логлеспүт бурдлар үрдүлэринэн хаам да хаам, хаһан Лаанчыгым тахсан ынгыраһын кэтэһэбин. Саатар, дьизэлэриттэн биир да киһи тахсыбат. Оннук хаама түһээт дьизээр төннүбүппүн өйдүүбүн. Кэлин билбиппинэн, аҕалара Ньюкулай 1959 сыл сааһыгар өлбүт, онон мин кинилэр тиэргэн-нэригэр биэспин туолаат 1958 сыл күһүнүгэр хаампыт эбиппин.

Сыл-хонук аһар. Арыый улаатан ону-маны өйдүүр кэмим. Дьэ, эмиэ биир сарсыарда сайын эрдэ турдум. Сарсыарда саҥа сабаланаан эрэр, уулуссаба кэли-бары суох. Эмиэ дьүөгэм Лаанчыктаахха тийдим. Олбуордара хатыылаах. Мин соппулуот олбуордарын быһыһан тиэргэннэрин көрбүтүм, тиэргэннэ уоллара Бүөккэ уруккумунукука сууна турар. Кинини көрөөт, туох имнэммитэ буолла, дьэбэлэниэх санаам кириэ, дьэ, уонна "Бөтүүк Бүөккээ! Бөтүүк Бүөккээ!" диэн ханыгытан, ыллаан кириэн бардым. Бүөккэ сууна туран чөрс гына түстэ уонна "кими ити, аа" диэт олбуорун аанын диэки сүүрдэ. Мин туруом баара дуо! Сүүрэн

элэстэнэн куотан хааллым, кытыгыраһым бэйэм киэнэ буоллаба. Ол гыннар, Бүөккэ ситэ сатаабыта буоллар ситиэ эбитэ буолуо! Барахсан бэйэтэ билэрэ буолуо ити түбэлтэни, ыйыппыт суох.

Онон мин эһиэхэ итинник оҕо саастан кыра кэрчик түгэннэрдээх, билсиппини көпсөөннөөх ыалларым Мартыновтар иккис уоллара Бүөккэ - Петр Николаевич Мартынов, Нурбаба, бүтүн өрөспүүбүлүккэ даҕаны экологическай хамсааһыны биир бастакынан сабалаабыт, Бүлүү, Марха өрүстэри алмаас фабрикаларын куһаҕан уулара сүһүрдэллэрин, киртитэлэрин химиилээхтик утарсыбыт ыалларым уолун туһунан сээр-гиэм. Кырабыттан Лаанчыкпыныын ситиһиэ сылдьан, ооньоон тиэргэннэригэр арахсыбат буоламмын, хайдах-туох олохтоохторун кириэр-тахса билэ-көрө сылдьарым, онон оҕо эрдэспиттэн наһаа элбэти өйдүү сылдьабын. Урутаан эттэххэ, холобур, ол сайынны чэмэлкэй сарсыарда да тийиэн, ыалбыт Мартыновтар уолларын "Бөтүүк Бүөккэ! Бөтүүк Бүөккэ!" диэн ааттанан оҕо киһи ханыгытабытым, эмиэ үһүтүтэн эгитээһин ханыгыта буолуо. Туох барыта үһээ куйаартан сибээстээбэ элбэх.

Кириэр-тахса көрөрбүнэн, Бүөккэ бииргэ төрөөбүтүгэр оҕой туспа, ураты майгылаах, олус судургу, дьизбэ баара-суоҕа билибэт уол этэ. Оскуолаба үөрэнэ сылдьан, олус күөскэ көңүл тустуунан дьарыктаммыта. Бу кэмнэ Нурба 1 №-дээх орто оскуолатыгар Гаврил Иванович Петров уолаттары тустуу секциятыгар элбэхтик дьарыктыыра. Саамай өйдөөн, биһирээн хаалбытым, кини дьарыктыыр уолаттарын тустар маастарыстыбалара үрдээн ССРС спордун маастара буола үүнэллэригэр өйдөрүн-санааларын туһаайар эбит. Ол улахан туһунан уолаттар тустар триколорун кэтэн, бөһүөлөк баар-суох фотограба Николаевка хамаанданан түспүт хаартыскаларын биир кытыгытыгар "Мастер спорта СССР" значок эмблемэтэ түһэриллэн турара кэрэһэллэр. Тренердэр маастар нурмаатын толорорго, чыпчаал ситиһиигэ туһаайбыт эбит. Күн айы оскуола иккис куорпуһун кыраакый саалатыгар тустуу маастара тэлгэнэ сыталларыгар киһээ айы эрчили бөҕө буолалларын кыра кылаастарга үөрэнэ сылдьан көрөрүм. Биһиги да эмиэ гимнастика, хайыһар секцияларыгар киһээ айы эрчиллэрибит. Биһиги эрчиллиилэрбит оскуола коридорыгар ытыллылалара.

Бүөккэ бэйэтин сааһыгар улахан, төрөлкөй уол этэ. Онон ыарахан ыйааһынга тустубут буолуохтаах. Туох ситиһиллэрээбин билбэппин. Ол да буоллар тустуунан дьарыктаммыта Бүөккэбэ таах хаалбатах буоллаба. Дьаныардаах, дьулуурдаах, сылын ситиһэр киһи буола итиллиитигэр хатарыллыны аастаба.

Бүөккэ быыс буолла даҕаны Бүлүү эбэтигэр кириэн күөгүлүүрүн сөбүлүүрү. Онон дьизэтигэр кур баарын өйдөөбөппүн. Биридэ эмиэ үгэспинэн кинилэр тиэргэн-

нэригэр сырыттаһына, хотоннорун диэки өртүтүн кинилэргэ хаһан да сылдыбат Кирилэ эмээхинэ дэлби кыһырбыт сирэйдээх хааман кириэ. Кур да кыһыра сылдыр ыал ийэтин курдук көрөрүм. Саамай интэриһинэйэ, биһиги саастыгы Быкаа Лана диэн улахан кыыстара биһигини кытары хаһан да ооньообото, син биһигиттэн арыый кыра уолаттар бааллара да, бааллара-суохтара билибэт чуумпу тиэргэннээх ыаллар этилэр. Аһара интэриһиргээн, биридэ ол диэки баар Баһаарга (билингитэ рынокка) бараары тиэргэннэрин быһыһанан өнөйөн көрбүтүм, кириэр олбуордарын ааныттан күүлэлэрин ааныгар диэри мас тротуар барар уонна тиэргэннэрэ барыта кырыс сир курдук күп-күөх отунан үүммүт. Онон наһаа дьиктиргээбитим. Оҕолоро суох ыал курдук тиэргэннэрэ ырааһын, күөбүн. Тиэргэн ортодугар ийэлэрэ сис туттан турара. Оннук Кирилэ ойгобун өйдөөн хаалбыппын. Суостаах, кыһырмытаҕай дьахтар диэн.

Дьэ, ол дьахтарым тиэргэннэригэр, ыаллар ийэлэрэ Өрүүнэ тиэргэннэригэр биһигини кытары баара, наһаа кыһырбыт куолаһынан: "Бу тугуй, уолгут Бүөккэ уолбун Ньюкулайы күөгүлэтэ илдибит", - диэн саҕарбыта. Ол ону көннөрү истэн эр кээспитэ Бүөккэ ийэтэ. Онтон мин: "Ол күөгүлэтэ илдибитэ туох куһаҕаннаах үһү", - диэн санаабытым.

Мартыновтар ийэлэрэ Өрүүнэ, биһиги ийэбит Люба уонна ыалбыт Яковлевтар ийэлэрэ Балбара бары сүөһүлээх-астаах буолан сарсыардаттан үлээтэн тахсаллара. Өрүүнэ уонна мин ийэм өссө тэрилтэбэ үлэлиллэрэ. Өрүүнэ мяспромкомбинатка рабочайдыра. Аҕалара Ньюкулай 1959 сыл сааһыгар өлүбүтүн кини үс иитимнилээбэ, кырата Альбина түөртээбэ. Арай улахана Ньюкулай саҥа оскуоланы бүтэрбитэ бири сыла буолан, күөс-көмө буола сатыыра. Мин эмиэ үгэспинэн кириэр-тахса үгүстүк сылдьарым, түгэн түбэстэбинэ асаһарым. Өрүүнэ наһаа миннигэс пирогаһы барыаннаһалаан астыыра. Биридэ кирибитим Өрүүнэ оттуллубут оҕобун таһыгар кыра олоппоско олорон, үлэлиир халбаһынай сыаҕар бүгүн хас очоҕоһу сууйбутун ааҕар уонна онто төһө харчы буолуохтааһын суоттуур, улахан собуустук ботугураан. Ол кэмнэ халбаһынай сыахха, суулуур кумаахы үөлүйөн кэлэ илигинэ, халбаһыны сүөһү очоҕосторугар кутан онгороллор эбит. Ону кэлин билэр буоллабым.

Онон ыалларым ийэлэрэ Өрүүнэ сүрдээгин хаһаайыстыбатынан тутан, суот-учуот буолан тэринэн-бэринэн олорбута. Сайын буолла, ынаҕа төрөөтө даҕаны быыппахтыыра. Отой көнөһө суох ыал ийэтэ этэ: "Ириимэ, быыппах истэххинэ, испит чааккыгын сууйан кээһээр", - дириэ. Оннук дэлгэй этэ. Нальчыкы баҕайы сылдьан дьизитин ис-тас үлэтин бүтэрэн-оһорон иһэрэ.

Уола Бүөккэ Советскай Армия кэжкэтигэр сулуспалаан кэлээт, оройуоннаағы промкомбинат столлярнай сыаҕар столлярнаан үлэли кириэ. Биридэ ыалларбар кирибитим, Бүөккэ бастакы хамнаһытан ийэтигэр наһаа үчүгэй көстүүлээх иһит ыскаабын онорон бөлөхтээбит этэ. Аны кэлин Благовещенскэй куоракка тьа хаһаайыстыбатын институтугар инженер-механик үөрбөр туттаран кирибитин истибитим. Үөрэнэ сылдьан төннөн кэлбитин уулуссаба көрсүбүтүм. Ол онон мин ыйытыбар көнөгүнэн: "Үөрэппин кыайыам суох, онон төнүнүм", - диэбитэ. Тутта почтаба спецсибээскэ үлэбэ ылыллыгыта уонна тутта да кэриэтэ Аканаттан төрүттээх, фельдшер Арамаан Гоголев кыһын, учуутал идэлээх

Марфа Ксенофонованы кэргэн ылбыта. Почталар кинилэргэ уопсай дьизэттэн, Маяковскай уулуссаба баартан биер квартираны биэрэн, онно олорбуттара. Онон кыргыттары Иралаах, Марина онно балыһаттан төрөөн тахсан көрүллүбүттэрэ - хараллыбыттара.

Мин кыра быраатым Кеша Марфа Романовнаба английскай тылга үөрэтэр группатыгар түбэһэн үөрэммитэ. Биридэ Марфа Романовна миигин суолга көрсөн: "Римма, ити кыра быраатын логическайдык наһаа үчүгэйдик толкуйдуур, тылга да дьобурдаах, онон үөрэххэ киллэрээр", - диэбитэ. Ханна баар, быраатым онуһу бүтэрээт идэ ылан үөрэниэн баҕарбатаба. "Суоппар да идэлэн-нэхпинэ сөп" диэн.

Бүөккэбит мааны, тапталлаах кэргэнэ Марфа Романовна, харыаннаахай учуутал, икки кыыс амаарх ийэтэ, ыарахан ыарыыга ылларан 1979 сыл сааһыгар ыалдыан өлөн хаалбыта. Ол саҕана, бу ыарыыны кистииллэр, диагноһун улаханник да эппэттэр. Арай Марфа Романовнаны көмүүгэ сылдьан, аҕата Арамаан Гоголев өр сылларга эмчит быһыытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит, билиитинэн-көрүүтүнэн Нурба дьонугар улаханник убаастанар фельдшер, кыһын бүтэһик суолугар таһаарыахтарын иннигэр манньк диэн мунгатын бөҕө эппитин өйдөөн хаалбыппын: "Оҕом сыа курдук сымнаан, түү курдук чэпчээн, бүтэһик суолгар баран эрдэбин. Дьэ, сэгэриэм, биер буруйдаах эбиппин, ыар ыарыыга ылларбыккын, ыалдыбыккын билбэккэ, хараҕым сабыллыбыт эбит", - диэн. Роман Афанасьевич үйэтигэр Нурба дьонун-сэргэтин эмтээн ыалдыбыт дьону олоххо төнүннэрбит фельдшер идэлээх да, үрдүк үөрэхтээх быраастааһар таһычы билиилээх отолут анаардаах, илбийэр, отунан да эмтиир, көрбүөччү кыһын туһугар хараҕа сабыллыбытыттан харах уулаах мунгатыһытын истэргэ ыарахана.

Бу кэмнэ Бүөккэлээх кыра кыыстара Марина алта эрэ ыйдааба. Кыргыттары эбээлэрэ Өрүүнэлээх, кыргыттар Лааналаах Альбина уонна убайдара Ньюкулай көрөн-харайан Бүөккэ убайдарыгар күөс-көмө буолбуттара. Бүөккэ спецсибээскэ үлэлиир буолан араас сыаннай суруктары, бакыаттары Москванан, чуҕаһа Дьокуускайынан таһара, элбэхтик командировкаба сылдьара.

Бириэмэ, кэм кэрдиис "чы-чаах түннүгүнэн көтөн аһарыны элэстэнэн" эргэтин сүтэрбит аһыта үмүрүйэ быһыытынан, кыргыттары улаатан үөрэнэн, кэлин үрдүк үөрэххэ кириэн, үөрэхтэрин бүтэрэн идэлээх үлэти буолбуттарыгар аҕаларын Бүөккэ дьонун сүткэн көмөлөөхтөр. Култуура отделын суоппара Бүөккэ табаарыһа Афоня Ощепков биер сайын Элгээйигэ улахан тэрээһингэ оройуоннаағы бибилэтиэки үлэһиттэрин идэлэригэр, аҕаһын Бүөккэни идэ барбыт. Элгээйигэ тийиэхтээх айаннарын суолугар, Бүөккэ бибилэтиэкэр идэлээх Раиса Кириллинаны сөбүлүү көрөн, икки да өртүтүн истин сыһан кыыма күөдүйөн, Элгээйиттэн төннөллөрүгэр харахтарынан хайбасыттары, кэптэһиһэн билсиптэрэ улахан оруолланан, Бүөккэ иккитээн олобун онгосторугар суолталаммыта. Ыл буолаат Раисалаах Бүөккэ Советскай, Некрасов уулуссалар мунуктарыгар уһаайба ылан дьиз туттубуттара. Утуу-субуу уоллаах кыыстанан, ыал буолбуттары түһэ кытаанак ахылаакка ууруллубута.

Бүөккэ иккис кэргэнигэр Раисаттан оҕолорун билбэт, көрбөт этим. Уоллаах, кыыстаах диэн эрэ истэрим. Хас да сылаабыта Мииринэй куоракка племянни-

гым Алеша Иванов сыбаайбатыгар балтым Лариса Евсеева эдьийибин иддэ барабын диэбитэ. Онон балтыбын быһа гыммакка, төһө да көрөр сүөһүлэрбиттэн тутулуктаннарбын, сыбаайба Мииринэйгэ барсыбытым. Онон сыбаайба Бүөккэ уола Коля Мартыновка тыл биэрбиттэрэ. Дьэ, онно эрэ истэн билбитим Дьокуускайга үөрэнэн горняк-инженер идэлэнэн үлэли сылдьарын. Онон сыбаайба кыһыгар сынналанга тахсаат Коляны булан кээспитим: "Тоо-йуом, айыгыта бэрт буолуо, билэн баран билбэтэҕэ буолан, билсиспэккэ, кээспэпккэ барарым. Нурбаттан кэлэ сылдьабын, аҕан Бүөккэлээхтин ыкса ыаллаһан олорбуппут, эдьийинг Лаанчык дьүөгэтэбин." - диэн билсипитим.

Кэлин дойду балаһыанньата тосту уларытаһына, аны иһэр уубут даҕаны аһара сүһүрэн кириэн барбытыгар Бүөккэ туора турбатаба, Бүлүү, Марха өрүстэр куһаҕан күнкүйбүт алмаас сууйбут уулара түһэрин билэр уонна Удачная куоракка табыллыбатах ядернай дэли тэптэри сирэ үчүгэйдик дьаһаллыбакка сытарын истэ-билэ сылдьан дойдутун, Сахатын сириин туох да кэрээнэ суох кэбилиллэриттэн ис иһиттэн уордаһан, экологтар бастакы эрээттэригэр кирибитэ. Ол онон Үөһээ Бүлүүттэн Егор Секов, Дьокуускайтан Иван Бурцев, Нурбаттан Афанасий Тобонов уонна Петр Мартынов баалара. Кинилэри, ол сылларга мин истэн эрэ билэр этим.

Бу кэмнэ кэргэн тахсан, дьизуот тэринэн, аны сүөһүлэнэн, Убайаанна олорорум. Саатар телефонум да суоҕа. Онон сонунуомаас истэрим кэмчитэ. Арай биридэ Нурбаба наадабар кириэ сылдьан уулуссага урукку ыалбын Бүөккэни көрсөн кыратык кээспэ-тэн ааспыппыт. Онон Бүөккэ миигин билэрэ бэрт буолан: "Римма, эн биһиэхэ "Күөхтэр" партияларыгар кириэн этэ," - диэбитэ. Ол онон эдэр сааспыттан Коммунистическай партияга кирибэтэх да киһи тутта: "Бүөккээ миэхэ "Кыһы" да, "Күөх" да партия наадаата суох," -диэн эппиэт-тээбитим.

Ол ханнык да киригэс буолбатах. Ханнык баҕар партияба киридэххинэ чэһинээдик, бэринэн туран сыаллаахтык-соруктаахтык үлэлиэхтээххин билэр буоллабым. Ыл ийэтэ дьизэбин көрбөккө, оҕолорбун ииппэккэ муннахтыгы, быһаарса тийибэт, сылдыбат буоллабым!

Чэ, ол кэмнэ Бүөккэни уулуссаба биридэ-иккитэ көрсүбүтүм буолуо: "Ылдьан баран арыый бэттэх кэллим," - диэбитэ биридэ уонна көрсүбэтэхпит.

Киһи кэрэтэ, кэрэмэһэ, урукку ыалларым Ньюкулай, Өрүүнэ Мартыновтар уоллара Бүөккэ-П.Н.Мартынов бииргэ төрөөбүт түөрт оҕоттон туспа уратылааба! Олонгох бухатырыныны дойдутун, Нурбатын айыгыта киртиитигэр сорунан, ылсан олобун толук ууран туран алмаас үрдүкү сололоох аарыма маҕнат тойотторун кытары олус сөптөөх тактиканы туттан кириэбитэ. Ити кимэн кириэилээх кэнники үлэтин-хамнаһын туһунан истээччибин уонна "Бүлүү" бассейновой комитетын үлэтин, биридэ эмит суруйуу ааҕарым эрэ. Онон ааҕааччыларым миигин баалаабаккытыгар.

Кини өлбүтүн кэмнэ табаарыстара, доботторо, чуолан Иван Бурцевтаах, Бүөккэни үйэтигэр үлээн таһаарыт кинигэлэриттэн, ордук чуолкай көһүнүнүн диэн брошюраба баар страницаттан, экологическай комитет үлэтин сылларынан наардаммыт хаартысканан иллюстрацияны көрүн.

Суруналыыс, урукку ыалларын кыһа Р.Угаһева.

- Олохтоох салайыныы -

Иннин диэки эрэмлээх хардыылар

Омос санаатахха, бу күннэргэ нэһиликтэргэ ойуур баһаардарыттан, хамсык хааччактыыр миэрэ-лэриттэн ураты сонун кэмчи буолуон сөп курдук. Ити - үрдүнэн көрдөххө. Ис дынгэр оройуон бары МТ-рэ этэнгэ күөххэ үктэнэн кэлэр кыстыкка бэлэмнээр үлэлэрэ, уопастыба бары тэрээһиниэригэр көхтөөхтүк кыттыылара, уоту бохсууга дыону түмэ тардыылара, обо сайынгы сынныалаан тэрийилэрэ уо.д.а. өссө күүһүрдүлэр. Түбүк-садык үгүс. Бу быһыыгар тыа нэһиликтэргэ тынаан турар кыһал-баларынан эрэ дыарыктамматтар, дыһалталар кэлэр кэм кэскиллээх үлэлэрин өрө туталлар, торумнары оҕороллор.

Сотрутаабыта "Акана нэһилиэгэ" МТ сылдан үчүгэй сонуннартан көтүөхчэ буоллум, баһылык Ефрем Михайлович Семенов алгыстаах аартыктары арыян кэпсээтэ. Дьэ, онон, олору истиэххэ аадыахха.

Олонхо ыһаабын дуораана

Коронавирус мутациялыыр, арыый да өрө көрөөрү гиммыппыт баара аны "Дельта плюс" штамм бүрүүкээтэ, кини ордук суодал. Сэрэнэртэн ордук туох баар буолуой, онон өрөспүүбүлүкэ оройуоннарыгар ыһаахтар ыһыллыбатылар. Туох баар санитарнай-эпидемиологическай ирдэбиллэри кытаанахтык тутуһан туран Өлүөхүмүбэ Олонхо ыһаабы ыһыллыан урангылар сахабын дэнээччилэргэ таңара бэлэбэр тэнгээх дьоро күн буолла. "Саха сахатынан кэрэ" диэн мангыгы этэн эрдэхтэрэ. Аныгы технологиялар көмөлөрүнэн ыһаах биир да түгэнин мүччү туппатыбыт, инньэ тынаан сай устата күүстээх энергетиканан хадабаланныбыт, онон этэнгэ буоларбыт чуолкай. Өлүөхүмүбэ махтал улахан!

Оттон Аканаларга Олонхо ыһаабын ыаллар сибэккинэн симэммит тизгэннэригэр, сипсипсир хатынгар быыстарыгар уонна күөрэгэй ырыатын доһуоһулар олонноор бэлиэтээтилэр. Сандалы хотойорунан ас-үөл арааһа: сүрэби сөрүүкэтэр кыһыннар быырпахтан сабалаан халын халалаах убаһа хаһаас этэ, ыһаары-ламмыт көмүс хатырыктаах, дыргыл сыттаах үөрэ, арылыыа буспут алаады, быһата ааһан да ситиллибэт.

Аны туран ити олодохторуна күннүү сырдаан мичилийэ үөрбүт ыччаттар илии тутуурдаах, өтүк харалаах кириэн кэллиэр. Тугуй диир буоллаха, эмис сылгы,

ынах эт кэһилээхтэр, нууччалаатахха - парное мясо. Сийкэй буһар куйааһыгар бу ааттаах сибийэ-һэй эмис эттэр хантан төкүнүйдүлэр диэн ыйытык үөскүүр. Силигин ситэрэн тыыл бэтэрээннэригэр, сэрии сылларын оҕолоругар, сэмэй дохуоттаахтарга эт буор босхо, атыттарга бэрт удамыр сыанаба.

Аканаба "Жирков В.Н" бааһынай хаһаайыстыба нэһилиэннэ ыһаабы биллин диэн дыонун-сэргэтин маанылаан бургунаһы идэлээбит, а.э. үтүө санааттан спонсордаабыт. Хонуун дьыэ кэргэн ийэлээтэр ийэтэ Людмила Егоровна үөһэттэн айдарылаах өрөспүүбүлүкэ тарбаха баттанар тойкусута. Эбиитин ох саанан ытынан үлүһүйэн дыарыктанар, инникитин кыайыы өрөгөйүн билэрэ чуолкай. Вячеславтаах Людмила 60-ча төбөнү кыстаппыттар, үт туттарар сорукутара 30 туонна, былырыын 20 туоннатан тахса күөх быяаны сомсубуттара, быйыл да хоннохторо аһыллыба. Сүөһү көрүүтүнэн эрэ мунурдамматтар - бырабыллыбыт бааһына-ны тилиннэрэнэр хортускалары да хомуура киһи мыыммата.

Людмилаттан: "Билигин пот-ребительскай ой-санаа күүстээх, биир харчыны икки тынарга көлөһүн тохторо аахсыллыбат, "дальше - больше" буолуохтаах диибит. Эһиги хотонго хоммок-кут эрэ, сылайы-элэиһи абытай. Ол тынаан баран туох санааттан бүтүн сүөһүнэн спонсордаатыгыт?" диэн ыйыттым. Кини ман-нык хоруйдаата:

- Былыр биһиги хос-хос эбэ-бит Таатын төһө да 3 ынахтаах эрэ буоллар Ыһаах күн бири идэлээһэн нэһилиэгин дыонун маанылыыр үгэстээх эбит. Удьуор утума салгыахтаах диэн өйдө-бүлтэн мангыгы хардыыны онордубут. Үлээһэн-хамсаан дыонго-сэргэбэ туһалыахтаах буоллахпыт, үтүөнү онорортон ордук үчүгэй, ама, туох баар буолуой?

Жирковтарга үлэбит үрүлүй-дүн, этэнгэ сылдан ситиһии дабааннарын дабайын диибит. Оттон олохтоох дыһалта улахан сылгыны туттубуттар уонна спонсордааһынна дириг хорутуулаах үлэни ыгтан нэһилиэннэ үөрүүтүн үлэстибитигэр махтал.

Министир Саха Мин Афанасьев: "Дьонкуудэ Эбэ чөлүгэр түһүөхтээх"

Бу арай иннинэ баһылык Дьокуускайга командировкага сылдьыбыта. Кини туттаах министристибэлэргэ, ведомстволарга үлэлэһэн элбэх боппууостары быһаарыста, көнө сүүрүнээтэ уонна онно механизмнары торумнаста. Биир тылынан эттэххэ, сырыы олус туһалаах, ойум-сойум тутан ол сонуннары кэпсээххэ.

- Ефрем Михайлович, ылбаай ырыаба ыланар Дьонкуудэ Эбэ уута түһүүтүнэн үлэбэр кириэх-хиттэн дыарыктанан иһэбин, түһүмэхтэри ааһабын. Бу сырыыгар маннай Ил Түмэнгэ буддьүтүт сис кэмистиэтин бэрэсэдээтэлэ Юрий Николаевтыын уо.д.а. документаардыын эмиэ көрүстүг. Оттон СӨ Айылба харыстабылын министристибэтигэр кизг ынырыылаах дыалабыай көрсүһүү буолла...

- Муннах бэбизскэтэ биир уонна оннук да бэлэмнээн бартым: "Уникальнай диэн өрөспүүбүлүкэтээби статустаах Дьонкуудэ Эбэни урукку туругар киллэри уонна киниттэн нэһилиэннэни иһэр уунан хааччыы". Министир бэйэтэ салайан ыытта уонна кыттааччылар Н.В.Додохов - экология министриин солбуйааччы, З.Е.Васильева - Ууга сыһаннаһыларга Департамент салайааччыта, С.П.Федоров - Ураты харыстанар айылба территорияларын кылаабынай исписэ-лиһэ боппууоска дынг-чахчы улахан интэриэстээхтэрин уонна олус кыһаллаларын көрөммүн санаам көтөбүлүннэ.

Дыалабыай кэпсэтии түмүгүнэн 1994 с. бэриллибит статус аныгы олох ирдэбиллэригэр эппиэттээн, дьүөрэли хаамсан өссө күөскэ чингэтиллиэхтээх диэн буолла. Ол инниттэн мантан инньэ күөл гидрологическай циклын, кини биологическай ресурсун, гидрохимиятын үөрэтии былаас уорганнарынан, научнай тэрилтэлэринэн ытыгылар наадалааба ыйылына. Ордук киһи үөрүүбэ баар: Саха Мин Миланович тустаах министристибэлэргэ быһаччы соруудах биэртэлээт. Холобур, СӨ ОДьКХ-гар Аканаба баар иһэр уу сир анныабы источнигытн "Браас уу" федеральнай бырагыраама иитинэн ведомственной госбырагыраамага кил-

лэриини үөрэтии уонна ону ситиһии. Промышленность министристибэтигэр сир анныаабы уу контурун өссө чинчийэргэ, саппааһын чуолкайдыырга, скважина конструкциятын чопчулуурга ходатайство оһоһулунна.

СӨ ТХМ-та Дьонкуудэ Эбэ мелиоративнай систиэмэтин үөрэтэргэ, уу түһүүтүн биричиинэтин быһаарарга, күөл урукку туругар киириитигэр туох үлэлэр барыахтаахтарыгар сорукутанта.

Министир Саха Мин Афанасьев өрөспүүбүлүкэбэ кураан цикла кэлэн уу бассейнарыгар уолуу (обмеление) барарын бэлиэтээтэ. Ол тынаан баран онтон чугуйбакка үлэ-хамнас күөскэ ытыллыахтаабын тоһоһолоото. Оттон ураты суолталаах Дьонкуудэ Эбэбэ бу кэмтэн сабалаан ахсаабат болдомто уурулуохтаабын чопчулаата, оробуочай хамыһыһа тэрилиннэ. Быйыл-эһиил да буолбатар тустаах министристибэлэр үлэлэрин түмүгэр күөл урукку хаатын туларыгар эрэнэрин биллэрдэ. Сир анныаабы иһэр уу источнигар "муус хамсыыра" чугаһаатар чугаһыыр, онон үчүгэйи эрэ саныахха.

Чкалов кыһалбатын быһаарыахпыт

Сири сиксигинэн биллибит саха сүөһүлээх Чкалов участка иһэр-туттар уутун Аканаттан, Хангаластан тастарар. Кыһын Акана уу баһар массынаата нэдиэлэбэ иккитэ сылдыра, оччолорго 50 төбө сүөһү баара, билигин 100 буолтара, онно 3 сырыы ирдэннэбэ.

Ефрем Михайлович этэринэн Чкаловтан 2,5 км тэйиэс Үрэн күөлэ баар, ХИФУ-лар чинчийилэрин түмүгүнэн кини Aqua Minérale тэннээх. Оруппакка да иһиэххэ сөп, дьэңкир - богемия курустаала. Ол иһин баһылык оройуон салалтатыгар Үрэнгэ барар үрдэтии суолу өрөмүөннүүргэ туруорса сылдыар эбит. Сэбизскэй сэмнэбэ суол барахсан айгыраан турар, сайаапка суруллубут, смета көрүллэрэ кэтэһиллэр. Өскө бу суол өрөмүөннэммэтэбинэ сылы эргичи Аканаттан уу таһааха диэтэххэ бодобуос үйэтэ биллэ кылгыан сөп диэн дыарханар баһылык. Оттон сага бодобуоһу Аканалар 20 сыл буолан баран ылкыттар, онон тимир да элэйэрин учуоттаан оройуон

салалтата суол өрөмүөнүгэр сымнаҕас харабын хагыаба.

Уу ситимэ тардылына

Бу күнэргэ нэһилиэккэ И.П. Тимофеев "Восток-Капитал" ХЭТ 5 км усталаах магистральнай уу ситимин турбаларын тардан бүтэрдэ. Санаттааха, уу турбата 2017 с. инвестбырагыраамаба кииртэ. Кэксэ биричинэлэринэн бытааран ылла. Носуос турар сирэ кыраалаан бадарааннаах, күөл уута түһэринэн, оттон станция дэриэбинэ иһигэр. Баһылык чуолкай-даабытынан ууну ыраастыыр станцияба диэри үрдэтии суол оһоһулуохтаах. Энергосбыт пломбалаата, дьыэ, суол бүттэ-тэринэ ТХМ-та олохтоох дыһалта балансатыгар биэриэхтээх, при-емка кэнниттэн.

Биир суолга тохтуоһа. Ууну ыраастыыр станцияга ИП үлэ-лээхтээх, оттон кини ханнаһа, өрөмүөн үлэлэрэ ууну туһанааччылартан хомуллан таһыллыахтаах. Нэһиликтээби сход үс ыйга бачча харчы олохтоохтортон хомуллара сөп диэн быһаарыы ылаахтаах. Дьон мань сөпкө өйдүөхтэрэ диэн эркин курдук эри-нээххэ.

Ылалы

Хангаластарман бэлэх

Өрөспүүбүлүкэбэ уот турар куттала улаханьттан ойуурга тахсыы бобуллубута сөптөөх, күндүл уратыга оннук. Оттон Хангаласка баар баһар билигин бохсулунна, дыон-сэргэ тэрээһин-нээхтик уоту утары охсуспуттарын түмүгэр.

Сотурутаабыта уустук быһыны-майгыны туоратыыга ылалыы сытар биир сыдыааннаах Акана нэһилиэгин баһылыгар Е.М.Семеновка, дыһалта бары үлэһитти-ригэр, добровольнай баһаарынай хамаанда байыастарыгар Хангалас баһылыга Серафим Винокуров, солбуйааччыта Семен Семенов нэһиликтэрин аатыттан ис сүрэхтэн махтанан туран Махтал суруктарын уонна баһары умурорар мотопомпаны үөрэн-көтөн туран туттардылар. Бэлиэтээн эттэххэ, Акана байыастара биир да күн өрөөн ылбакка тиһэбэр диэри 25-30 киһи буолан сырытылар.

...Олус сэргэх олохтоох, көхтөөх үлэлээх-хамнастаах, сомоҕо күүс түмсүүлээх нэһилиэк салалтатыгар, бар дыонугар ситиһии эрэ сизтистин, кыайыы кынаттаатын диэн баҕара хаалабыт. Оннук да буолара чуолкай.

Афанасий ИВАНОВ.

- Эколог П.Н.Мартынов төрөөбүтэ 75 сылыгар

"Бүлүү - Айылба күндү бэлэбэ" фотокуонкурус түмүгэ

кэ инстаграм сирэйигэр (@nrb_mcbs) кириэн 1732 киһи сэргээн аныгы кэм сизиринэн сүрэх туруоран бэйэлэрин биһирэбиллэрин биллэрдилэр. Дьүүлүүр сүбэбэ драмтеатр худоһунньуга Львова Туйаара Андреевна, Дьокуускай куораттан фотограф, "Якутия. Времена года" фотоальбом ааптара Егорова Людмила Владимировна, библиэтиэкэ худоһунньуга Саввинова Саргылаана Владимировна, улусу хаһыаттарын кылаабынай редактора Дорофеева Лариса Кимовна уонна кылаабынай библиэтиэкэр, П.Н. Мартынов кэргэнэ Мартынова Раиса Гаврильевна үлэстиилэр. Куонкуруска кирибит хас биридии хаартыска хатыламат кэрэ! Ол эрэри хайа баҕарар күрээкэ кыайылаах быһаарыллар.

Түмүккэ бастакы үрдэлгэ көхтөөх общественник, меценат Федорова Галина Дмитриевна табыста. Иккис үрдэл - Бизнес-Инкубатор дириэктэре Михайлова Нюргуяна Михайловна. Үһүс үрдэл - бастакы нүөмэрдээх оскуола 9 кылааһын үөрэнээччитэ Лугинов Павел.

Кыайылаахтар Добун суругу кытта кини библиэтиэкэ аатыттан

анал бэлэх (спонсордар дириэктэр Багмет А.В., Мартынова Р.Г.) уонна "Ньурба" хаһыакка сыл иккис аңарыгар босхо сурутууну (спонсор Дорофеева Л.К.) тутуохтара.

Оттон интернет-кулаастааһынна саамай элбэх 136 сүрэби хомуйбут Антоновка олохтооһо Николаева Розалия Дмитриевна "Көрөөччү биһирэбилэ" бириии - блогер Наталья Оконешникова "Якутская национальная кухня" саҕа тахсыбыт тупсабай полиграфиялаах кинигэтин бэлэх ылар чизскэ тигистэ.

Тапталлаах Бүлүү эбэбит эгэлгэ кэрэтин таба көрөн, хаартыскага түһэрэн үйэтитэр үтүө дыарыктаах кыттааччыларбыт, барыгытыгар барба махтал! Күн бүгүн Эбэбит барахсан кэрэ бэйэтэ кэтибэккэ икки атахтаах хабыс сыһыанын, кири-хоһун уйунан, аңардас сүүрүгүн эрэ күүһүнэн бэйэтин бэйэтэ ыраастана долгуйа устар.

Күндү доһоттор, Айылба күндү бэлэбин, хаарыаннаах Бүлүүбүтүн көмүскүүргэ бары биригэ түмсүбүт!

Тэрийэр сүбэ аатыттан суруйда Раиса МАРТЫНОВА.

Об эпидемиологической ситуации в Нюрбинском районе по состоянию на 06.07.2021 г. (утро)

За 5 июля выявлено 3 новых случая заболевания коронавирусной инфекцией (с.Малыкай, с.Чаппанда, г.Нюрба).

Выздоровели - 6. В настоящее время всего в районе продолжают лечение 50 пациентов:

- в Нюрбинском районе - 35 пациента: из них на амбулаторном лечении - 18, на стационарном лечении - 17 пациентов: в Мирнинской ЦРБ - 13, ЯРКБ г. Якутска - 2.

г.Нюрба (Мирный, Якутск) - 18;

с.Антоновка - 8;

с.Сюля - 2;

с.Едей - 2;

с.Маар - 1;

с.Чаппанда - 4;

с.Жархан - 1;

с.Малыкай - 13.

В 2021 году летальных исходов в стационарах инфекционных - 14, из них в стационаре г. Мирный - 10, в г. Якутске - 2, Нюрба - 2.

Call-центр Нюрбинского района - 8914-234-42-31.

Круглосуточная горячая линия Оперативного штаба - 8(41134) 2-25-16.

Телефон горячей линии Нюрбинской ЦРБ 8-800-550-70-66.

Уважаемые жители Нюрбинского района!

Призываем строго соблюдать все санитарно-эпидемиологические меры, режим самоизоляции гражданами старше 65 лет, с хроническими заболеваниями.

Мы должны понимать, что соблюдение санитарно-эпидемиологических требований является сейчас одним из самых эффективных способов предотвращения от заболевания коронавирусной инфекцией.

Берегите себя, здоровье близких, родных, старшего поколения!

Оперативный штаб Нюрбинского района.

Мин сүрэхпэр саамай ыраас, саамай кэрэ, саамай улуу Бүтэй Бүлүү, Хоргун Бүлүү, Хотун Бүлүү өрүһүм... (Сайа).

Тапталлаах Ньурбабыт Бүлүү Эбэ үрдүк мэнэ биэрэгэр турара Айылба күндү бэлэбэ буоллаба... Омук сиригэр уу таһыгар улахан баайдар эрэ олохсуулар кыахтаахтар. Оттон биһиги санаатыбыт да кизһэнгэни сөрүүнүгэ биэрэккэ кириэн Эбэбит кэрэ, холку килбизин көрөн дуоһу-тары, дыримниир долгунугар былыттары одуулаан дууһалыын сыннынар дьоллоохпут.

Айылбаны, төрөөбүт дойдутун ис сүрээтигэн таптаабыт уонна хорсундук көмүскэспит, эколог П.Н. Мартынов сырдык аатыгар сүгүрүйэн Ф.Г. Сафронов аатын сүгэр киин библиэтиэкэ уонна улусу хаһыаттарын редакцията тэрийбит хаартысканы түһэригэ күрээкэ 17 кыттааччыттан 49 хаартыска киирдэ. Күннээби кыһалдаттан быыс булан тулалыыр эйгэни кэрэхсээн, кэрэ уонна сэдэх кестүүлэри үйэтитэр үтүө дыарыктаах, сырдык куттаах дьоннордooх эбиппит диэн биһиги тэрийээччилэр олус үөрдүбүт.

Хаартыскалары киин библиэтиэ-

– Выборы-2021 –

СВЕДЕНИЯ

о размере (в валюте РФ) и других условиях оплаты печатной площади в газете "Ньурба" ГАУ РС(Я) "Сахапечать" на выборах Депутатов Государственной Думы Федерального Собрания РФ восьмого созыва

Наименование	Количество	Стоимость, руб с НДС
Печатная площадь	1 сантиметр квадратный.	30 руб.
1 полоса формата А3	900 см.кв.	27000 руб.
1 полоса формата А4	450 см.кв.	13500 руб.
1/2 полосы формата А3	450 см.кв.	13500 руб.
1/2 полосы формата А4	225 см. кв.	6750 руб.

Общий объем бесплатной печатной площади, предоставляемой для предвыборной агитации, см²: 2700.
Общий объем платной печатной площади, предоставляемой для предвыборной агитации, см²: 10800.

ГАУ РС(Я) "Сахапечать" Редакция газеты "Ньурба".

– ГИБДД сообщает –

В Нюрбе пьяный водитель совершил наезд на пешехода

5 июня в около 5 часов утра в г.Нюрбе водитель 1991 г.р управляя автомобилем TOYOTA VIS-TA, следуя на ул.Комсомольская возле д. № 55, двигаясь со стороны ул.Бекурина на сторону ул. Горького, совершил наезд на пешехода - мужчину 1993 г.р.

В результате ДТП пешеход был доставлен и госпитализирован в больницу г. Нюрба с предварительным диагнозом "ушиб головного мозга тяжелой степени тяжести".

В ходе проверки установлено, что водитель имеет водительское удостоверение по категории "B, B1", имеет стаж вождения с 2015 г.. Ранее привлекался по линии ГИБДД: по ч.2 ст.12.9 (за превышение установленной скорости), по ч.1

ст.12.5 (за управление ТС при наличии неисправностей) - 2 раза, по ч.1 ст.12.8 - (за управление ТС в состоянии алкогольного опьянения) КоАП РФ.

При освидетельствовании на состояние опьянения у водителя установлено состояние опьянения, результат прибора показал 0,47 мг/л паров этанола в выдыхаемом воздухе.

Местом ДТП является ул. Комсомольская г. Нюрба, ширина проезжей части составляет 7 м., состояние проезжей части удовлетворительное. Покрытие - асфальтобетонное.

Погодные условия: ясное, дорожные знаки имеются.

По факту ДТП проводится проверка.

– Стопкоронавирус –

Контрольные мероприятия по Ковид-19

Во исполнение решений Оперативного штаба Нюрбинского района административной комиссией района с 28 по 02 июля 2021 г. проведен совместный рейд с администрацией МО "Город Нюрба" и ОМВД РФ по Нюрбинскому району по проверке соблюдения ограничительных мер в период режима повышенной готовности на территории г.Нюрба.

Всего проверено 18 торговых организаций.
За указанный период по ст.3.8. КоАП РС(Я) составлено протоколов об административных правонарушениях - 3, все в отношении физических лиц (продавцов).

В мировой суд направлено протоколов об административных правонарушениях - 7. Мировым судом рассмотрено дел - 5, наложено предупреждений - 5, из них в отношении физических лиц - 3, в отношении должностных лиц - 2

По состоянию на 02.07.2021г. всего возбуждено административных производств по ч. 1 ст.3.8 КоАП РС(Я), несоблюдение тре-

бований нормативных правовых актов Республики Саха (Якутия), направленных на предотвращение и устранение последствий распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19), если эти действия (бездействие) не содержат уголовно наказуемого деяния или не влекут административной ответственности в соответствии с Кодексом РФ об административных правонарушениях - 50 (в отношении физических лиц - 28, должностных лиц - 22), из них рассмотрено дел - 36, наложено административных штрафов - 3, на общую сумму 36 000 рублей (в отношении физических лиц - 1, на сумму 1000 рублей, в отношении должностных лиц - 2, на сумму 20 000 рублей), наложено предупреждений - 32, (в отношении физических лиц - 17, должностных лиц - 15); не рассмотрено дел - 14.

Все наложенные административные штрафы исполнены.

Административная комиссия Нюрбинского района.

Услуги

Установка и настройка Windows, Office, драйверов, антивирусов и т.д., удаление вирусов компьютера и флешки, замена термопасты процессора и комплектующих компьютера. Распечатка А4 (цветная и черно-белая), сканирование и ламинирование А4, распечатка фотографии и фото на документы. **8-924-878-81-66, 8-914-292-03-43.**

Куортаннаһабын

Ньурба куорат киинигэр сайынны кэмнэ куортанна дьэз эбэтэр квартира көрдүүбүн. **Билсэр тел.**

8-914-224-97-23.

Считать недействительными Утеранный Военный билет на имя ВАСИЛЬЕВА Вадима Револьевича от 05.08.1995 г..

ГАВРИЛЬЕВ Роман Владимирович аатыгар Ньурба улуунун военкомата биэрбит Серия-НЧ 254943 №-дээх байыаннай биллэтэ сүппүтүнэн.

Ньурбатабы военкомат **НАЗАРОВ Афанасий Афанасьевич** аатыгар биэрбит байыаннай биллэтэ сүппүтүнэн.

Владимир Федотович Федоров Ньурба Маалыкайыттан төрүттээх. Сахалыы ыстангаба, хапсабайга уонна национальной оонньууларга спорт маастара, 2013 сьыл өрөспүүбүлүкэтээби Ыччат ыһаабын кыайыылааба. Дьокуускай куоракка олоорор, куорат баһаарынай чааһыгар байыһанын үлэтиир. Кэргэннээх, уол оҕолоох.

Соторутаабыта Сахабыт сири-нин олохтоохторо Гуймаадага ыгытыллыбыт "Дыгын оонньууларын" күөх экран нөнгүө сэргээн көрбүт буолуохтаахтар. Биир дойдулахпыт Владимир Федоров тынҕаһыннаах күрэхтэниигэ мас тардыһытыгар уонна хапсабай көрүнгүрүгэр чабылхайдык кииристэ.

Владимир Федоровтыын куйаар ситимиин нөнгүө кэпсэтиибин ааҕааччыларбар тиэрдэбин.

– Владимир Федотович, күөх экранга Дыгын оонньууларыгар биэр дойдулаахтарыг көрөн, "ыалдьан" бөбү буолдулар...

– Дойдум дьонугар "ыалды-быккытыгар" барба махталбын тиэрдэбин. Мин Дыгын оонньууларыгар хаһыс да төгүлүн киирсэбин. Дыгингэн бэйэбиттэн элбэби күүспүтүм...

– Көрөөччүтэ суох кириэр хайдаҕый?

– Миэхэ көрөөччү баара суоҕа орулуу оонньообот.

– Манчаары Оонньуулары-2021 –

Кыайыы кыната аргыстастын

– Спорка бастакы саҕалааһыныг туһунан билиһинээр эрэ, хас саастааххыттан спорка кэлбиккиий?

– Оскуола сааспыттан саҕаламмыта. 2013 сьылтан спорт национальной көрүнгүрүгэр дьарыктанабын.

– Бастакы күрэхтэнииг ханан буолтай?

– 2013 сьыллааха ытыллыбыт өрөспүүбүлүкэтээби Ыччат ыһаабар спорт национальной көрүнгүрүгэр кыайбытым.

– Ситиһии кэлэргэр элбэхтик эрчиллиии баар буолабына кыайыы кэлэр.

– Оннук. Ситиһии элбэх эрчиллиии, үлэ түмүгэ буолар. Элбэхтик тиритэ-хорута эрчиллибитин, үлэлээбитин түмүгэ күрэхтэниигэ көстөр.

– Кэлинги күрэхтэниилэргэ кыттыыг туох-ханнык түмүктээхтэрий?

– Дыгын оонньуута буолуон иннинэ Казань куоракка мас тардыһытыгар уонна хапсабайга бастакы миэстэни ылбытым.

– Эбэрдэлибин.

– Махтал.

– Билигин спорка эдэрдэр тахсан эрэлэр, Эн санааҕар ким кэскиллээх ситиһиини аҕалыан со-

буй?

– Эдэрдэр элбэхтэр, кими да быһа сангарыахпын баҕарбаппын.

– Төрөппүттэриг Эйиэхэ ойбул буолар дьонуг буолабын...

– Ийэм Светлана Прокопьевна оҕо спортивнай оскуолатын үлэһитэ, аҕам Федот Васильевич ветврач идэлээх, спорду өрө тутар, сэйгээрэр, спорка сыһыарбыт киһим буолар.

– Илэҥ кэмгин хайдах атаарабын?

– Дьэз кэргэмминэн айылбаҕа сылдырбатын ордоробут. Аҕабын кытары күһүн балыкка сылдыабын.

– Баҕа санааг туғуй?

– Мин баҕа санаам төрөппүттэриим, дьэз кэргэниим, оҕом чэҕин, доруобай буолалларыгар баҕарабын.

– Владимир, XXI-с төгүлүн ытыллар "Манчаары оонньуулары-2021" спартакиадага кыайыны, эрэллээхтик инники кытыгы сьылдырар дойдуг дьонун аатыттан баҕарабын, кыайыы кыната эһигини аргыстастын!

– Махтал.

Кэпсэттэ Антонина СЕМЕНОВА.

– Перепись-2021 –

В отдаленных районах прошла перепись населения

Постановлением Правительства Российской Федерации № 949 от 21 июня 2021 г. установлен срок проведения Всероссийской переписи населения с 1 октября по 31 октября 2021 г.. Всероссийскую перепись населения организует и координирует Федеральная служба государственной статистики – Росстат.

Перепись населения – это учет всех людей на определенной территории: в государстве, регионе или населенном пункте. Для проведения этого учета обученные переписчики обходят все жилые помещения в стране. Кроме этого можно будет переписаться самостоятельно через сайт Госуслуг или на переписных участках.

Жители, которые постоянно

проживают в России более года ответят на 33 вопроса переписного листа. Они разбиты на два больших блока: 23 вопроса о самом участнике переписи и о его домохозяйстве и 10 вопросов о жилищных условиях. Данные переписи будут собираться в электронном виде, на защищенных планшетах, либо через интернет на сайте Госуслуг. Результаты переписи будут опубликованы и доступны всем заинтересованным в электронном виде, с визуализацией данных.

Большая роль в подготовке и проведении Всероссийской переписи населения отводится органам местного самоуправления. В соответствии со статьей 6 Федерального закона от 25 января 2002 года № 8-ФЗ «О Всерос-

сийской переписи населения» органам местного самоуправления Закона нашей республики переданы отдельные государственные полномочия

В нашей республике в течение месяца - с 1 по 30 апреля 2021 года – в отдаленных и труднодоступных территориях 15 районов республики прошла Всероссийская перепись населения. При этом жители 8 районов: Аллаховского, Анабарского, Булунского, Жиганского, Момского, Нижнеколымского, Среднеколымского и Усть-Янского – были переписаны полностью, а 7 районов: Абыйского, Амгинского, Верхневилейского, Верхнеколымского, Горного, Оленекского, Эвено-Бытантайского – частично.

За указанный период переписчики обошли 14778 помещений и переписали 45883 человека в труднодоступных и отдаленных территориях остальных районов Якутии.

ОГС в г.Мирный (г.Нюрба).

ньюулары-2021 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 15:00 - "Якутия" 12+ 15:15 - Документальный фильм 12+ 16:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Актуальное интервью 12+ 19:30 - Сайын-трип 6+ 20:30 - "Саха Сирэ" 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Быстын клип 12+ 22:15 - Актуальное интервью 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Быстын клип 12+ 00:00 - Олох үөһүгэр 12+ 01:00 - Документальный фильм 12+ 01:45 - Быстын клип 12+ 02:00 - Итоги дня 12+ 02:30 - "Тэтим" радио 6+ 03:30 - Аал-луук мас 12+ 04:15 - Хранители времени 12+ 04:45 - Быстын клип 12+ 05:00 - Подворье 12+ 05:30 - Тизэргэн 12+

Четверг 15.07.2021

06:00 - Саҕа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҕа күн 6+ 10:00 - Тизэргэн 12+ 10:30 - Подворье 12+ 11:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 15:00 - "Якутия" 12+ 15:15 - Документальный фильм 12+ 16:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Актуальное интервью 12+ 19:30 - Сайын-трип 6+ 20:30 - "Саха Сирэ" 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Быстын клип 12+ 22:15 - Актуальное интервью 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Эл Иитэ 12+ 23:45 - Быстын клип 12+ 00:00 - Сайын 6+ 01:00 - Документальный фильм 12+ 01:45 - Быстын клип 12+ 02:00 - Итоги дня 12+ 02:30 - "Тэтим" радио 6+ 03:30 - Эл Иитэ 12+ 04:15 - Хранители времени 12+ 04:45 - Быстын клип 12+ 05:00 - Подворье 12+ 05:30 - Тизэргэн 12+

Пятница 16.07.2021

06:00 - Саҕа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҕа күн 6+ 10:00 - Тизэргэн 12+ 10:30 - Подворье 12+ 11:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 15:00 - "Якутия" 12+ 15:15 - Документальный фильм 16:00 - Манчаары оон-

ньюулары-2021 6+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Народная кухня 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Актуальное интервью 12+ 19:30 - #СайынСахамСирэ 6+ 20:30 - "Саха Сирэ" 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Быстын клип 12+ 22:15 - Актуальное интервью 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Быстын клип 12+ 00:00 - #СайынСахамСирэ 6+ 01:00 - Документальный фильм 12+ 01:45 - Быстын клип 12+ 02:00 - ПроАвто12+ 02:30 - "Тэтим" радио 6+ 03:30 - Аал-луук мас 12+ 04:15 - Хранители времени 12+ 04:45 - Быстын клип 12+ 05:00 - Подворье 12+ 05:30 - Тизэргэн 12+

Суббота 17.07.2021

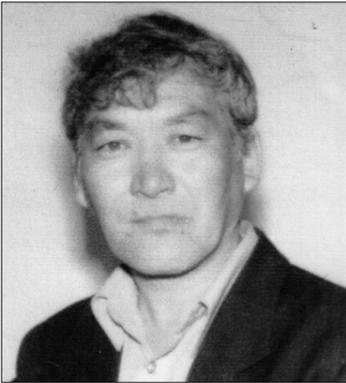
06:00 - Золотой фонд 6+ 07:00 - Саха итэҕэлэ 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:00 - Просто вкусно 12+ 09:00 - Быстын клип 12+ 09:15 - Истинг илдьит 6+ 10:00 - Аал-луук мас 12+ 10:45 - Саха сатаабата суох 12+ 11:45 - Быстын клип 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Кэрэ кэпсээн 6+ 13:30 - "Якутия" 12+ 13:45 - Народная кухня 12+ 14:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 17:15 - Документальный фильм 12+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истинг илдьит 6+ 19:00 - Клевая рыбака 12+ 19:30 - Охота и рыбака в Якутии 12+ 20:00 - Үүтээн кэпсээнэ 12+ 20:30 - "Якутия" 12+ 20:45 - Кээнсир 6+ 22:30 - Ырыа киһэтэ 6+ 23:45 - Быстын клип 12+ 00:00 - Просто вкусно 6+ 01:00 - Документальный фильм 12+ 01:45 - Саха итэҕэлэ 12+ 02:15 - Быстын клип 12+ 02:30 - Манчаары оонньуулары-2021 6+

Воскресенье 18.07.2021

06:00 - Золотой фонд 6+ 07:00 - Саха сатаабата суох 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:00 - Чөл буолуох! 12+ 09:00 - Быстын клип 12+ 09:15 - Истинг илдьит 6+ 10:00 - Полярная звезда 6+ 10:45 - Саха сатаабата суох 12+ 11:45 - Быстын клип 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Ис сүрэхтэн 6+ 13:30 - Итоги недели 12+ 14:00 - Манчаары оонньуулары-2021 6+ 17:15 - Документальный фильм 12+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истинг илдьит 6+ 19:00 - Моя Якутия 12+ 19:30 - ПроАвто 12+ 20:00 - Эр бэрдэ12+ 20:30 - Итоги недели 12+ 21:00 - Спектакль 6+ 23:00 - Кээнсир 6+ 00:00 - Чөл буолуох! 12+ 01:00 - Документальный фильм 12+ 01:45 - Саха сатаабата суох 12+

— Кэриэстэбил —

Сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах

Тапталлаах, кэргэни, аҕабыт, эһэбит, Хангалас нэһилиэтин олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕириитин туйгуна, РОЖИН Иннокентий Герасимович уһун ыарахан ыарахан ыарыттан күрэммитэ 40 хонуҕа ааста.

Аҕабыт 1958 с. сэттинны 7 күнүгэр Сунтаарга төрөөбүтэ. 1966 с. оскуола боруогун атыллаабыта. 1976 с. оскуолатын бүтэрэн СГУга абитуриенттар тутар этэрээттэригэр үлэстэбит. 1977-1979 сс. Ийэ дойдутугар ытык иэтин көмүскээн армияҕа сулуспалаабыта. 1979 с. СГУ саха тылын салаатыгар үөрэхэ кирибит.

Кэргэнигэр, оҕолорун, сиэннэригэр.

Өйбүтүгэр-санаабытыгар куруук баар

Коллеҕабыт, салайааччыбыт, аҕа табаарыспыт Илья Гаврильевич ТОГУЛЛАХОВ уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабыта от ыйын 3 күнүгэр биер сылын туола. Удууска кинини билбэт киһи арааһа аҕыйах буолуо. Кини үлэни, салайааччы быһыытынан хаачыстыбатын үгүс наҕараадалара туоһулууллар.

Илья Гаврильевич күүстээх санаатын сөбүтүт, сүбэ-ама, күүскөмө буоларын, истин сыһыанын иһин махтана саныыбыт. Биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар кини куруутун баар...

Кэлиэгэлэрэ, табаарыстара.

Тапталлаах киһибит мөссүөнэ умнуллубат

Орто дойду олоҕо кэли-барыы, кирири-тахсыы дьаххаана-далааһына киэн...

Тапталлаах кэргэн, амарах аҕа, иһирэх-истин эһээ, убаастанар убаай-таай, быраат, кимизэ эрэллээх доҕор-атас, үлэни киһи аатын үрдүктүк туту сыйдыбыт тапталлаах киһибит Илья Гаврильевич ТОГУЛЛАХОВ орто дойдуттан аттамыта от ыйын 3 күнүгэр 1 сылын туола.

Төһө да дьылҕа хаан биһиги тапталлаах киһибитигэр Илья Гаврильевичка кытаанах тургутууну ыттар, убайыт билиитэ киэнэ, дьонго болҕомтолоох сыһыана, мааны майгыта үлэтэ суох олордутабыта. Орто дойдуттан аттанар диэри төрөөбүт сиригэр, дойдуттан дьонун ортогун сыйдыбыт...

Бүгүн кини биһиги аттыбытыгар суох, ол да буоллар уоллаах кыһа, 4 сиэннэрэ, таптыыр кэргэнэ Анна Петровна, биһигэ төрөөбүттэрэ: үлэ, тыыл бэтэрээнэ, биһиги аймах ытык кырдыаһыт Марина Гаврильевна, сэрин сылын оҕолоруттан биридэстэрэ, үлэ бэ-

тэрээнэ Мария Гаврильевна Тогуллаховалар ахталлар, суохтуулар. Биһиги убайыт Илья Гаврильевич "киһи киһитэ" дэтэр ааты үрдүктүк туту сыйдыбыта. Ол үтүөтэ - убайыт таптыыр уоллаах кыыс оҕолорун ийэлэригэр, 4 сиэннэрин эбэлэригэр Аннаҕа, саҕаас Аанчыкка ананар, аймах аатыттан махтал маанытын, сиртэн халлаанга диэри биһиги бары, саҕаас, эийэхэ сүгүрүйүбүт.

Мин, Лидия Тогуллахова, убайым туһунан суруйар ытык иэстээхпин. Ханан эрэ толоруом. Кини суоҕа биһигини олус суохтатар. Кини мөссүөнэ умнуллубат, сүрэхпитигэр өрүү баар буолуо.

Кыраныһыс таһыгар олоҕор, үлэнир кыһа, күтүөтэ, сиэнэ, Булунтан Тогуллахова-Шахурдина оҕолоро, сиэннэрэ, Дьокуускайтан Игнатьевтар, Бэрдьигэстээхтэн Люция Тогуллахова-Андреева оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, Ньурбаттан Марина, Мария Тогуллаховалар, Марианна Давыдова, уола Владимир Тогуллахов уонна кини оҕолоро.

Сунтаарга бэс буруус 15x15 - 84 уст., тиит лафет - 15 уст. атыллар. 8-914-294-17-43 тел. билсин.

Ньурба улуһун Дьукиндэ нэһилиэтин олохтооҕо, күндү ийэбит, эбээбит, хос эбээбит

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна 73 сааһыгар ыалдьан күн сириттэн суох буолбутун туһунан бары билэр дьонугар диригин курутуйан туран биллэрэбит

Дьукиндэттэн кыһа, күтүөтэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, Дьокуускайтан уола, кийинтэ, сиэннэрэ.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр санаспыт

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна күн сириттэн ыарахан ыарыттан туораабытынан балтыбытыгар Настяга, быраатыгар Кешага кутурҕаммытын биллэрэбит

Максимовтар, Степановтар, Николаевтар, Алгыстаана, Васильевтар, Саввиновтар.

Дьукиндэ нэһилиэгэ МТ нэһилиэк депутаттарын Сэбиэтин депутата, "Дьулуур" НАДЬ уус-уран салайааччыта Корякина Анастасия Николаевна тапталлаах күн-күбэй ийэтэ, Дьукиндэ олохтооҕо, өр сылларга "Ньурба" совхоз үт тутар пуунугар үлэстэбит

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна ыарахан ыалдьан күн сириттэн барытынан диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Чугас ыалбытыгар, эдьийбитигэр Анастасияга, убайытыгар Иннокентийга, кинилэр оҕолоругар, сиэннэригэр ийэлэрэ, эбээлэрэ, хос эбээлэрэ

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Чугас ыалыт, аймахтаргыт Андреевтар.

Убаастыыр санаспыт

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн диригин кутурҕаммытын тирирдэбит Андреевтар, Антоновтар, Федоровтар.

Дьукиндэ нэһилиэтин олохтооҕо, ыкса ыалбыт, дьуэ кэргэн күн-күбэй ийэтэ, эбээтэ, хос эбээтэ

ЕЛЕГЯЕВА Христина Иннокентьевна уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Эһиги ыар сүтүкүтүн тэнгэ үлэстэбит, тулуурдаах буолун.

Бары Канаевтар.

Тапталлаах аҕабыт, эһэбит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Дьуархан олохтооҕо ИВАНОВ Александр Алексеевич (тыла суох Олөксөндүр) бу сыл от ыйын 6 күнүгэр 93 сааһыгар күн сириттэн букатыннаахтык күрэммитинэн диригин курутуйан туран, бары аймахтарытыгар, билэр дьонунугар, табаарыстарыгар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, күтүөттэрэ, кийинтэрэ, хос сиэннэрэ.

Биһигэ алтыспыт табаарыспыт НИКОЛАЕВ Дьол Семёнович эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн ийэтигэр, кэргэнигэр, оҕолоругар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Табаарыстара.

СӨ культууратын туйгуна, культуура бэтэрээнэ Люция Александровнаҕа, кулууп түмсүүтүн көхтөөх кыттааччыта Зоя Александровнаҕа, культуура эйгэтигэр үлэлиир коллеҕабытыгар Лукерья Александровнаҕа тапталлаах аҕалара, Ньурба куорат баһылыгар Александр Игнатьевича күндү эһээтэ, кинилэр дьуэ кэргэттигэр, аймахтарыгар, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Дьуархан нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо

Александр Алексеевич ИВАНОВ күн сириттэн күрэммитинэн диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Д.С. Жиркова спорт уонна нуруот айымньытын кинини, олохтоох библиотека коллективтара, куукула нуруодунай тыйаатырын артыыстара.

Администрация МО "Город Нюрба" ыраахыт кэргэнэ, оҕолоро Игнатьевичу Иванову, его жене и детям в связи с кончиной любимого деда

ИВАНОВА Александра Алексеевича, ветерана тыла и труда на 93 году жизни. Скорбим вместе с вами.

Биһигэ үлэлиир коллеҕабытыгар Иванова Людмила Дмитриевнаҕа тапталлаах эһээтэ, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

ИВАНОВ Александр Алексеевич күн сириттэн барытынан чугас дьонугар, аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

"Кэскил" дөтөд коллектива.

Ытыктыыр кырдыаһыт күтүөтүт ИВАНОВ Александр Алексеевич от ыйын 6 күнүгэр олохтон туораабытынан диригин кутурҕаммытын оҕолоругар, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар тирирдэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

Дьуархантан Натаһаа, оҕолоро, күтүөтэ, кийинтэ, сиэннэрэ.

Күндүтүк саныыр биһигэ үөрэммит дьуөгэбит Зоя Александровнаҕа тапталлаах аҕата, оҕолорго эһэлэрэ, хос эһэлэрэ

ИВАНОВ Александр Алексеевич күн сириттэн барытынан диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Дьуархан оскуолатыгар биһигэ үөрэммит оҕолоруг.

Күндү ытыктыыр киһибит, Дьуархан нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрээнэ

ИВАНОВ Александр Алексеевич 93 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыттан орто дойдуттан барытынан кыргыттарыгар, Дьуархан нэһилиэтин баһылыгынан үлэстэбит сиэннигэр Александр Игнатьевича, бары чугас аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

"Дьуархан нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата, нэһилиэк Сэбиэтэ.

Күндүтүк саныыр биһигэ үөрэммит доҕорубут

КОНДРАТЬЕВ Николай Иванович соһуччу орто дойдуттан барытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр улахан кутурҕаммытын тирирдэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

Биһигэ үөрэммит 1984 выпуск.

Күндү убаастыыр балтыбыт Любабыт тапталлаах кэргэнэ, амарах аҕалара, эйбэс эһээлэрэ

ИДЛАРИОНОВ Василий Петрович ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан диригин кутурҕаммытын тирирдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. Убайантан эдьийдэригэр Александра, Наталья, Татьяна, Ирина Львовналар.

Администрация МО "Город Нюрба" глубоко скорбит по случаю безвременной кончины Отличника образования РФ, обладателя ведомственной награды "Почетный ветеран системы образования РС(Я)

СЕМЕНОВА Николая Дмитриевича и выражает глубокое соболезнование родным и близким покойного.

Оҕо, элэр сааспыттан алтыһар дьуөгэм Мополова Евдокия Васильевна таптыыр, ытыктыыр кэргэнэ, Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна, бочуоттаах ветерана

СЕМЕНОВ Николай Дмитриевич ыарахан ыалдьан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр, уолугар, чугас дьонугар диригин хомолтобун холбуубун.

Елизавета Халанникова.

Убаастыыр биһигэ үлэлиир коллеҕабыт, табаарыспыт

СЕМЕНОВ Дмитрий Николаевич уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытынан, кини кэргэнигэр Елизавета Николаевнаҕа уонна оҕолоругар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. "Мелиорация управлений" Ньурбатаағы филиалын коллектива.

Биһигэ үлэлиир кэлиэгэбитигэр Татьяна Ивановна уонна кини оҕолоро, сиэннэригэр тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһээлэрэ

КОНДРАТЬЕВ Николай Иванович эмискэ күн сириттэн күрэммитинэн диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. "Күндээдэ нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата.

Күндүтүк саныыр биһигэ үлэстэбит кэлиэгэбит, доҕорубут КОНДРАТЬЕВ Николай Иванович соһуччу ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, биһигэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. Күндээдэтээҕи "Кэчээри" оҕо саада.

Күндүтүк саныыр чугас ыалбытыгар Татьяна Ивановнаҕа, кыргыттарыгар, сиэннэригэр, убайдарыгар, эдьийдэригэр, быраатыгар, аймахтарыгар Күндээдэ нэһилиэтин олохтооҕо

КОНДРАТЬЕВ Николай Иванович эмискэ ыарахан ыалдьан күн сириттэн барытынан диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Күндээдэттэн, Дьокуускайтан, Намтан Дмитриевтар, Кузьминнар, Максимовтар, Васильевтар, Харитоновтар, Семеновтар.

Биһигэ үлэлиир кэлиэгэбитигэр Кондратьева Виктория Петровна аҕата

БУРЦЕВ Петр Николаевич, Борофон нэһилиэтин олохтооҕо, үөрэҕири эйгэтин бэтэрээнэ ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Ньурбатаағы А.Н.Чусовской аатынан технической лицей кэллиэгэтигэр, профкома.

Убаастыыр убайыт, биһигэ үөрэммит киэн туттар киһибит, өр сылларга Ньурбатаағы РЭС начальнигынан үлэстэбит

ЕМЕЛЬЯНОВ Илья Петрович

ыарахан ыарыттан Дьокуускай куоракка орто дойдуттан барытынан убайыгар, балтыларыгар, күтүөтүгэр, оҕолоругар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Столяровтар, Николаевтар, Столяровтар.

Ньурбатаағы РЭС кэллиэгэтигэр, профкома өр сылларга Булуттээҕи уот ситимигэр, кэлин Ньурбатаағы РЭС кылаабынай инженеринэн, начальнигынан үтүө суобастаахтык үлэстэбит

ЕМЕЛЬЯНОВ Илья Петрович

ыарахан ыалдьан олохтон барытынан чугас дьонугар, аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Күндү биһигэ төрөөбүт балтым ТАРТАКЫНОВА Екатерина Николаевна

соһуччу күн сириттэн барытынан балтыгар, уолаттарыгар, сиэннэригэр, чугас аймах дьонноругар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Эдьийэ Христина Николаевна, кини дьуэ кэргэттэрэ.

Истинник саныыр, таптыыр эдьийбит, Дьокуускай куорат олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, тапталлаах ийэ, эбээ

ТАРТАКЫНОВА Екатерина Николаевна

бу дьыл, бэс ыйын 30 күнүгэр 89 сааһыгар эмискэччи бу Орто дойдуттан туораабытынан уолаттарыгар, бырааттарытыгар Коляга, Гошага, дьуэ кэргэнигэр, сиэннэригэр, бары чугас аймахтарытыгар диригин кутурҕаммытын холбуубут. Быдан дьылларга быраһаай, ытыктыыр күндү эдьийим.

Ньурбаттан балта Татьяна Николаевна, кини оҕолоро, сиэннэрэ Ньурбаттан, Дьокуускайтан, Маарган.

Бэс ыйын 30 күнүгэр Ньурба оройуонун уонна Бордон нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо, Аҕа дойдун сэринитин бэтэрээнэ, өр сылларга Маалыкай орто оскуолатыгар учууталлаабыт

АНДРЕЕВ Владимир Ильич 94 сааһыгар олохтон туораабытынан аймахтарыгар, чугас дьонугар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит. Эһиги кутурҕаммытын тэнгэ үлэстэбит. Улууспут, нэһилиэкпит ытык кырдыаһытыр төрөөбүт буора сылаас, сымнаҕас суорбан буолуохтун. Бордог нэһилиэтин дьаһалтатын уонна сэбиэтин кэллиэгэтигэрэ.

Күндү күтүөппүт, уот ситимигэр өр сылларга үлэстэбит

ЕГОРОВ Владимир Егорович ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кыргыттарыгар, балтыларыгар, кинилэр дьуэ кэргэттигэр, чугас дьонугар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Тихоновтар, Никифоровтар.

Биһигэ үлэстэбит кэллиэгэбит ВАРЛАМОВ Савва Федорович эмискэ күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар диригин кутурҕаммытын тирирдэбит.

Мила, Татьяна З., Ваира, Татьяна К., Лида, Сардаана.

Генеральная директор Стручкова Н.М. Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К. НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационной технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна. ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственной автономной тэрилтэтэ. Таһаарааччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ. Таһаарааччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31. Редакция аадырыһа: 678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара: Редактор-директор - 2-33-32. Компьютернай отдела - 2-33-32. e-mail: redakcia06@mail.ru. Хаһыат чэпиэрэ таһар.

Индекс: ПИ 988. Тираж 581. Объем 3 п.л. Сьаната - 30 солк. 07.07.2021 с.